

Luxdorph.,.

JUS ECCLESIASTICUM VETUS.

JUS ECCLESIASTICUM VETUS SIVE THORLACO-KETILLIANUM

CONSTITUTUM AN. CHR. MCXXIII

KRISTINRETTR HINN GAMLI EDR ÞORLAKS OC KETILS BISCUPA.

EX

MSS. LEGATI MAGNÆANI

CUM

VERSIONE LATINA, LECTIONIBUS VARIANTIBUS, NOTIS, COLLATIONE CUM JURE CANONICO, JURIBUS ECCLESIASTICIS EXOTICIS, INDICEQVE VOCUM

EDIT

GRIMUS JOHANNIS THORKELIN Isl.

HAVNIÆ 1775.

TYPIS FRIDER. AUGUST. STEIN.

REGI.

DOMINE AUGUSTISSIME!

Regia munificentia TUA, hic libellus, qvi longo tempore delituit, in lucem editus eſt; non ut ſervitutem Pontificiam, ex qva immortales Majores TUI, nos eripuerunt, lectori commendet; ſed qvo melius ratio iſtorum temporum, & conditio eorum, qvi ſub jugo Papali in Islandia vixerunt, cognoſcantur.

Sinas

Sinas igitur REX AUGUSTISSIME! ut hoc qvalecunqve opuſculum TIBI humillime offerat

SACRÆ MAJESTATIS

TUÆ

Hafniæ die 21 Octobris
1775.

ſubditus
devotiſſimus & obedientiſſimus
GRIMUS JOHANNIS THORKELIN.

Cod: Leg: A: Magn: No 351 in Fol:

E nef bóndi lœtr œ́ garþt vppi. þa e̊ ħ
utlægr. iij. m. ⁊ m hũr ꝼra sak ẘ am
an ⁊ ꝼ palk wa ꝼ ge gꝼit er.

Cod: Leg: A: Magn: No 346 in Fol:

Þ ar er m̄ legr ꝼe i kkiu. huart lem þeri.
bonn. e bufe. e. ílautū aurom. e. tiundū
af þei bólſtaðū. er heraðſ m̄ ſkylldo þgat m̄a.

Cod: Leg: A: Magn: No 158 in Quarto:

Sk hu̇t ſ pærð i kkiu þat e m kkiu
en lægt. ſ ſem m̄ ða ꝼyrt bonn

Cod: Leg: A: Magn: No 334 in Fol:

Bóandi sá er vill þeirr biþi er skilldr at þá fim
retðsciota þann dag er til fer ibitt. huílkar
til oc buarz þá gód m. ero skylldir at há tipi

Cod: Leg A: Magn: No 347 in Fol:

Eykkia byenn vppe da sætt
hon sua at fla ra hary at ga. ok
þ kkin ga e sip vill. ok sua mikla
ceinsh vill.

AD
LECTOREM.

Nondum tempus erat, ut diligentiæ rationem Almæ Universitati Havniensi redderem, ubi operæ pretium duxi, aliqvod antiqvitatis monumentum publici juris facere.

Jus igitur *Ecclesiasticum Islandiæ Thorlaco-Ketillianum* vulgo *Vetus* dictum, elegi, adprobante Summe Ven. Dno *Nicolao Edinger Balle*, S. S. Theol. D. & Prof. P. O. & in Aula Regia Concionatore, cujus in mea, & concivium studia, favorem, & indefessum laborem ea promovendi, non gratus nunqvam profitebor.

Est vero Jus hoc omnium in orbe nostro boreali, si *Canuti Magni* Danis datum excipias, qvæ ad nos integra pervenere, qvantum qvidem nobis constat antiqvissimum, rogatum qvippe â *Thorlaco Runolfi*, & *Ketillo Thorstani* hoc Holensium, illo Dioecefeos Skalholtensis Episcopo, anno

 MCXXII,

MCXXII, & in Comitiis anni seqventis, communi consensu â præsentibus, suo & absentium nomine in leges relatum: idqve non mirum: cum in eo conscribendo desudaverint Optimates utriusqve ordinis sacri & civilis, inter qvos patriæ, seculiqve decus *Sæmundus Sigfusi*, â vastissima, qvam post Germaniam, Parisiis collegerat, doctrinâ, *Polyhistor* â veteribus perpetuo salutatur. Est præterea Jus hocce præ omnibus Juribus septentrionis ecclesiasticis haud parum memorabile, cum non solum sub libera Islandorum republica, sed etiam, anteqvam potestas Episcoporum, imperio civili apud eos derogaverat, concinnatum sit, unde etiam reliqvis omnibus popularius & ad principia juris civilis, qvæ eo seculo valuerunt, magis compositum est. Fontes esse crederem *Jus Canonicum* Pontificium, & *novellas domesticas*, qvarum bonum numerum Codex Legum *Grágás* exhibet, simul tamen consulto, licet admodum parce *Jure Ecclesiastico* Danico *Canuti Magni*, & inprimis *Norvegico*, â *Grimkele* Episcopo,

&

& *Hialtone Skeggii* Optimate Islando anno MXIX auctoritate Regis Olai Craſſi in Islandiam introducto, qvod dudum periit, exceptis qvibusdam canonibus, qvi in Jurib. Eccl. Norvegicis â me collatis, cætera noſtro multum recentioribus, adhuc continentur.

Dolendum qvidem eſt, qvod Jus hocce noſtrum â mutationibus, mutilationibus & additionibus, prorſus immune non deprehendatur, ne qvid dicam de vitiis, qvæ librariorum mutandi libido, inſcitia rectæ ſcriptionis, & oſcitantia invexit; hæc tamen omnia non obſtant, qvin poteſtas ejus genuina, ſatis aſſeri poſſit, ope codicum Pergamenorum, qvibus uſus ſum. Hi omnes ad eximiam, & (ut nunc res eſt) utiliſſimam bibliothecam A. Magnæanam, pertinent. Horum autem Codicum recenſio hæc eſt:

Imus Formæ maximæ No. 334. Legibus Islandiæ civilibus Grágáſæ & Járnſidæ, Jus hocce Eccleſiaſticum præmittens. Exaratus eſt circa vel ante medium ſeculi XIVti

minor

minor ætas illi vix adſcribenda eſt; pro hoc enim militant pictura literarum nitida, & ſcriptis iſtius ævi omnino conformis, & orthographia pura; ex. gr. *a* pro *o* in *vatr* madidus cæt.: *ö* pro *æ* in *föra* pro *færa* ferre, *bögri* pro *bægri* dexter, *fött* pro *fætt* natum cæt., nec non pro *e* in *kömr* pro *kemr* venit cæt.: *o* pro *u* in *hon* pro *hun* illa, *ſcepno* pro *ſcepnu* creaturam, *ſcolo* pro *ſculu* debent: *s* pro *ſs* in *hús* pro *húſs* domi, *kros* pro *kroſs* crux: Þ pro *d* molli in medio vocum, ut *tiÞir* pro *tidir* tempora, ſacra; ſæpius tamen *d* virgula transfixo utitur, typis latinis inimitabili; puncta pro commatibus ſemper. Accedunt dictiones, vocesqve perraræ cæteris ignotæ: exemplo ſint *Jardcroſſar* p. 90. initio ſeculi XI. in finibus regundis adhibitæ Svarfd. mea Cap. IV. " *Liótr* ſcypti laund-" om. ſcar Þar upp torfu. eda *jardcroſs*. " oc mælti. ſva kann ec at at marca landa " ſcypti. " ɔ: Liotus, *ubi fundis limites poſuit*, *ceſpitem*, crucemve ceſpititiam *eruit*, *dixitqve: ita fundos limitibus partiri ſoleo*;

leo; ut taceam defectum distinctionis Capitum per rubricas, qvod Critici antiqvitatem olere judicant; nec non mentionem festi Magnæani seculi demum XIVti initio introducti. Nihilo tamen minus, pro novis ɔ: originali additis, habenda sunt, qvæ pag. 36. aaa, 38. gg, 52. q, 86. qq, in textu â variantibus discordant, & qvæ locis cit. codices collati nesciunt, imo: Caput XXII. originarium esse, merito dubito ex festo *Johannis* anno MCC instituto, ut & festis *Thorlaci*, qvorum prius MCXCVIII, posterius MCCXXXVII publica auctoritate constituta sunt, cui conjecturæ ulterius favet *Codex Stadarfellensis* pag. 104. b. totum hocce Caput omittens. Ad hunc autem codicem tanqvam antiqvissimum, optimumqve, textum ita expressi, ut in eo nihil deficiat præter *e* crassum cum apice accentuali eodem modo picto atqve in *á*, *ó*, *ú*, nec errata irrepsere, qvin in mendis allata sint. Duo cæterum dantur hujus Codicis apographa chartacea in Qvarto sub No. 122. & 183.

Codices

Codices vero qvi feqvuntur collectioni lectionum variantium infervierunt; in qvibus II^dus fol. No. 351. *Sk.* ɔ: *Skalboltenfis* â me vocatus eft, qvia eum Skalholto Hafniam miffum celeberr. *A. Magnæus* anno labentis feculi XXI accepit. Complectitur, præter Jus Civile *Jónsbók*, nec non Edicta Regum & Refcripta, cum aliqvot Conftitutionibus Epifcoporum, utrumqve Jus Ecclefiafticum Islandiæ, hoc fcilicet & Arnæanum. Diftinctiones Capitum in rubra, pictura, & orthographia Norvegica, cev origine Germanica, feculum vergens XIV arguunt: fæpius enim habet *æ* pro *e* in medio vocum, ut in *bælgi* pro *belgi* feftum, fanctitas; imo in initio, ut in *æingi* nemo, pro *eingi*, *æi* pro *eigi* vel *egi* non; *b* otiofum pone *g*, ut in *lögb* leges, pro *lög*; *w* pro *u*, ut in *wtlagr* mulctandus, exul. pro *v* in *war* pro *var* fuit, *wardveita* pro *vardveita* cuftodire cæt. Capita addit qvæ recentia funt, incertæ tamen ætatis; qvod etiam valet de plurimis canonibus, qvos Codex primarius No. 334. ignorat. Bina

ejus

ejus ſunt exempla chartacea, unum in fol. No. 352, alterum formæ Qvartæ No. 187. utrumqve manu b. *A. Magnæi*. Cum hoc præterea idem fuit *Codex Leyrárgardenſis* fatali forſan incendio Havnienſi in cineres redactus, qvippe qvi hodie non exſtat; didici hoc ex apographo ejus, qvod humanitati debeo Clariſſ. Dni *Joh. Finnæi*, qvem ſæpius conſuluiſſe me nunqvam poenitebit.

III^tius In fol. No. 347, qvem *B* notavi, ɔ: *Belgsdalenſis*, â prædio Belgsdal in parte occidentali Præfecturæ Dalenſis, & qvidem tractu Saurbæ, ita vocatus â b. *A. Magnæo*, continet Jónsbók, ſtatuta aliqvot & Jus hocce Eccleſiaſticum. Ejus characteres cev notæ characteriſticæ, eædem ſunt cum Skalholtenſi, niſi qvod ad exemplar, Skalholtenſi melius, ſcriptus videatur.

IV^tus In folio No. 346, notatus *St.* ɔ: *Stadarfellenſis*, â prædio Stadarfell ad ſinum Hvamsfiörd in toparchia Dalenſi, Jónsbók & Jus hocce Ecclſiaſticum continens, elegan-

eleganter exaratus eſt ad exemplar qvod-dam pervetuſtum (docet hoc ignoratio Capitis XXII,) juſto tamen negligentius, qvod patet ex. gr. pag. 58. ubi pro: *heimta hann ſem annan mans man. ſva ſcal preſtr leyſaz frá kirkiu. at læra annann i ſtad ſinn;* tantum modo habet: *heimta hann ſem annan manz mann. i ſtad ſinn.* pag. 104. b. *Brandum*, qvi anno MCLXIV inſulam adeptus eſt, pro *Ketillo* ſubſtituit; vel qvod verius puto novellam qvandam â *Brando* & *Thorlaco ſancto* in leges eccleſiaſticas relatam ante oculos habuit. Orthographia *aa* pro *a* ɔ: *au* latinorum: *c* pro *g* in *blóduct* ſangvine madidum: *e* pro *i* ante vocalem, in *ſynea* denegare, *ſealfr* ipſe cæt.: *e* pro *æ* in *frendi* pro *frændi* frater, cognatus, *bekur* pro *bækur* libri, & pictura, exitum ſeculi XIVti ſapiunt. Exemplum habet No. 188. in Qvarto, manu immortalis *A. Magnæi*.

Vtus Formæ Qvartæ No. 158. Lit. B. qvem Q. notavi. Paulo ante Reformationem ſcriptus eſt, qvod vel ex unica voce

viær

viær nos pag. 92. a. patet, ubi vitiose *i* ante *e* ɔ: *e* more ævi seqvioris inseritur; taceo virgulas accentuales cuilibet vocali promiscue superpositas, cum *a*, *i*, *o*, *u*, graves iis tantum recte notentur ut & *é* more Cod. 334. ante qvod recentiores *i* inserunt, ut in *fie* pro *fe* pecus, pecunia, *liet* pro *let* omisit, amisit, reliqvit. Aliqvantum antiqvius est fragmentum, *F* notatum sub eodem numero Lit. A, utrumqve tamen valde mutatum, qvinimo, ut picturâ, ita dictionibus novissimum. Attamen sciendum ejus lectionem cum *B*. & *M*. ɔ: No. 50. in Duodecimo, circa Reformationem exarato ad exemplar melioris notæ, convenientem, præstare textui, pag. 106. r, ff, 124. d.

Unus chartaceus formæ maximæ No. 338. not. *ER*. ɔ: Exscriptum Regium, cum qvo alii tres, in serie seqventes conspirant, utpote apographa Codicis membranei, qvi veracissimi *A. Magnæi* fide extat in Bibliotheca Regia antiqvaria, qvam tamen mihi

videre non contigit. Exſcripſerunt codices citatos librarii notæ optimæ, ſc. harum rerum doctiſſimus *Jonas Magnæus*, magni *A. Magnæi* frater, *Aſgeir Jonæ*, qvi celeberrimo *Torfæo*, (cui plurima debuit,) díu à manibus fuit, & *Jonas Haconis* de Watzfiördo, qvi operibus majorum exſcribendis immortuus eſt.

Ordinem ſervat Originali proximum præmittendo Grágáſæ Jus Eccleſiaſticum, qvale illud Caput XXXV. recenſet, ea enim qvæ ſeqvuntur, partim conſtitutiones publicæ ſunt, ut Cap. XXXVI, XLIV & XLV, & pag. 162. c, partim compilationes privatæ, ante introductas leges Magnæanas Codice Jónsbók complexas, factæ, ita tamen, ut vim legis per uſum fori adepta ſint. Orthographia puriſſima eadem cum No. 334. & adhuc *é* cum apice accentuali ſuperpicto pro *æ*, *i* pro *e* in fine vocum maxime conſtanter: *k* & *c* pro *t* pone *ſ*, *z* in fine, ut in *elſc* naſcitur, *andazc* moritur, *matisk* occurritur:

tur: *v* pone *g* & *q* in *syngva* pro *syngia* canere, *qveiqva* pro *qveikia* accendere. Hæc si observemus, autographum Regium omnes prædictos codices ætate superare tutus concluderem, (licet novella pag. 164. autorem laudet *Magnum Gizuri* Episcopum Skalholtensem, qvi fatis cessit Anno Christi MCCXXVI, & ejus lectio pag. 10. g, 13. v, 124 e, textu vilior sit; qvinimo, festum Magni Agnoscat,) si ejus inspiciendi copia fuisset, qvâ scrupulus de Rubris, qvæ apographa præseferunt, tolleretur; hæc enim donec contrarium probatur, â librariis adjecta fuisse suspicor, ut taceam lucem, qvæ characteribus seu ductu literarum affertur crisi, circa ætatem scriptorum cæteroqvin difficili. Qvælibet enim ætas suum olim habuit literas pingendi modum, cui constantius adhæsit, qvam nos, qvi *omnia simul imitando*, *nihil imitamur.*

Venio nunc ad Versionem, qvam, qvantum potui, proxime ad textum &

genium lingvæ accomodare ſtudui, debuiqve: hanc tamen vix auſus fuiſſem prelo committere, niſi totam fautor qvidam meus, ſumma mihi ad cineres devotione obſervandus, cui præterea aditum in Bibliothecam Magnæanam debeo, anteqvam typis mandaretur, relegendam ſuſcepisſet, qvo errores extantiores ſublatos, & emendatos eſſe confido.

Dum in interpretando verſabar, plurimum mihi profuturam ſperavi Verſionem ad Codicem Skalholtenſem, olim expresſam â b. *A. Magnæo*, qvam igitur No. 352. in Bibliotheca aſſervatam adii, revolviqve; ſed parum emolumenti inde retuli, cum ſit lacunis plena ubi voces dictionesve perplexæ occurrunt; eſt enim coæva Verſioni Juris Eccleſiaſtici Arnæani Annalibus Eccleſiaſticis Pontoppidani Tom. I. annexæ, qvæ utpote juvenilibus magni autoris annis confecta, & nondum elaborata, ipſi poſtea ad palatum non fuit. Contra, multus mihi uſus doctri-

næ

næ viri ſcriptis dudum clari Dni *J. Olavii*, qvem in dubiis ſæpius adii.

Notas appoſui ubi videbatur, paucas tamen, cum talem operam immortalis Hiſt. Eccleſ. Iſl. Autor dudum præoccupaverit.

Earum igitur, qvæ deſunt & inde peti poſſunt, loco, Juris noſtri cum Canonico & exoticis convenientiam, qvatenus ætas paſſa eſt, ante oculos ſiſtere anniſus ſum.

Index Vocum, ſi multitudinem ſpectes, poteſt pro juſto haberi, non tamen pro Gloſſario, qvandoqvidem & tempore, & ſubſidiis, qvæ ad hoc concinnandum reqviruntur, deſtituebar.

Ultimo ſciendum, hoc Jus Eccleſiaſticum ad Annum Chriſti MCCLXXV valuiſſe, qvo Arnas Epiſcopus Skalholtenſis, Civibus dedit Jus Eccleſiaſticum novum, (*Kriſtinrett hinn nya*,) qvod b. Pontoppidanus immerito, tanqvam Norvegicum eſſet, Johanni Archiepiſcopo Norvegiæ tribuit, Annal. Eccl. T. I. p. 785.

Eſt tamen hoc noſtrum ejus fons, in paucis immutatum, qvatenus mori Sedis Apoſtolicæ, *clerum ditandi*, *laicos ſupprimendi*, convenit, vel ſaltem non reſtitit, cfr. Hiſt. Eccl. Iſl. T. I. Per. III. Sect. II. Cap. 6. §. 3, 7. p. 540. ſq. Imo valet adhuc plene Conſtitutio de Decimis Cap. XXXVI, qvæ ut recte intelligatur, opus eſt nunqvam ſat laudanda Hiſt. Eccl. Iſl. ubi T. II. Per. II. S. I. §. 11. materia bellorum, â ſummis olim in muſarum Caſtris ducibus, calamo fortiter geſtorum, lucidiſſimâ laudatæ conſtitutionis interpretatione prorſus eliminatur.

Qvod ſupereſt, oro Te *Lector Benevole!* ut hunc meum qvalemcunqve conatum ſecundis adſpicias oculis, & qvæ in eo deprehenderis vitia, difficultati materiæ, meæqve juventuti humaniter condones. Scribebam Hafniæ 21 Octobris MDCCLXXV.

CON-

CONSPECTUS CAPITUM JURIS ECCLESIASTICI.

XXXII.

KRI-

KRISTINN RETTUR ÞORLAKS oc KETILLS.

I. CAPITULI.

UM KRISTILIGA TRÚ OC BARNSCÍRN.

a). 1). Á dögum fedra varra voro þau lög ſett at aller menn ſcolo kriſtner vera á landi her. oc trúa á einn Gud födr. oc ſon. oc anda helgan. Barn hvert ſcal föra til (b) kirkio er alit er ſem fyrſt má. med hverigre ſcepno ſem er. (c) Scaparſe barns er ſcylldr at föra barn til ſcírnar. oc ſá madr er hann bidr til. Enn ef hann er eigi hiá. oc ſcal (d) bóndi ſá föra barn til ſcírnar er viſt veitir kononni (e) þá er hon verdr lettari. oc ſá madr er hann (f) bidr til. Enn ef hvargi er þeirra hiá. oc ſcolo þeir menn föra barn til ſcírnar er þar ero lög faſter innan hús. (g) Ef þeir hafa eigi lid til. edr ero þeir eigi til. oc ſcolo þá þeir menn er næſtir ero (h) föra barn til ſcírnar eda veita lid.

Ef

a) Sk. B. St. ER. Q. Þat er upphaf laga varra at. *Initium legum noſtrarum eſt, ut.* M. Þat er upphaf laga varra Islendinga ſem upphaf er allra godra hluta. *Initium legum noſtrarum Islandicarum idem eſt, ac omnium bonarum rerum.*

b) *Omn.* ſcírnar. *baptiſmum.*

1) *Chriſtianiſmus legibus ab Islandis receptus fuit anno Dom. M. ſed ante hoc Jus Eccleſiaſticum annis CXXIII. conf.* Kriſtniſaga Cap. XII. p. 102.

CAPUT. I.

DE FIDE CHRISTIANA ET PÆDO-BAPTISMO.

Diebus majorum nostrorum leges rogatæ sunt, qvibus omnes insulæ hujus incolæ, christianos esse, & in unum Deum patrem, filium & spiritum sanctum credere jubentur. Infans qvilibet natus cujuscunqve formæ sit, qvam primum fieri potest ad templum feratur. Heres infantis necessarius infantem ad baptismum ferre tenetur, & is, qvem ad id invitat. Si non affuerit, hospes puerperæ, & ille qvem accersit, infantem ad baptismum portent. Utroqve absente, á domesticis isti villæ adstrictis infans ad baptismum deferendus est. Si neqviverint, vel coram non fuerint, vicini infantem ad baptismum ferant, vel opem ad id præstent.

c) Sk. B. St. ER. cf fadir barns er hiá. ok skal hann færa, *si pater infantis adsit, obligatur ad ferendum.* St. Ef scapærfinge barns, *hæres necessarius infantis. M. minus recte.* Ef fadir barns er eigi hiá ok skal hann *si pater non adfuerit, ille debet.*

d) Sk. húsbondi *paterfamilias.*

e) Sk. St. Q. ER. M. er lettari er wordinn *qvæ enixa est.*

f) Sk. kvedr til *arcessit.*

g) Sk. B. M. ef æi eru þeir til. ok skulu. *si desint, tunc debent.*

h) Sk. B, St, M, omitt. föra barn —— veita lid.

Ef sá madr hefir eigi sysło á at föra barn til scírnar er scylldr er til (i) eda syniar sá farar er hann er bedinn oc ver þat fiörbaugsgard (k) hvaru tveggia þeirra. oc á sá söc þá er vill. þeirri söc scal stefna heiman. oc qvedia til heimilisbúa níu á þíngi þess er sóttr er. Bóndi er scylldr at ala þá menn þriá fulltída þá er barn föra til scírnar (l). enn hinn fiorda mann barn. enda ross eda eyk. ef þeim fylgir. Ef bóndi á fe minna enn hann eigi (2) þíngfarar kaupi at gegna. oc á hann at veita þeim húsrúm oc selia þeim mat. (m) oc hey. sva sem búar virda. Golldit scal (n) á fiortan nóttom matar verd. oc heys. Ef bóndi syniar vistar. eda þess beina er til er mælltur. oc verdr hann útlagr um þat þrim mörkum oc á sá söc er vistar er syniat. (o) þat er stefno söc. scal qvedia til búa fim á þíngi þess er sottr er.

II. CA-

---

2) Þingfarar caup: *Tributum Comitiale, ulnis decem* ɔ: 34 *solidis Danicis bodiernis æqvipollens, cuilibet colono expendendum erat, qvi pro se, & singulis domesticis, de suâ qvadrâ necessario alendis, vaccam, ejusve pretium, vel navim, vel rete phocis capiendis aptum, præterea jumentum, taurum, eqvumve, omnemque supellectilem necessariam possidet. Nomen vero inde traxit, qvod Comitiorum assessoribus muneris ergo proficiscentibus loco salarii, pro ratâ, distribueretur.* Vide Jonsbok. Tit. Þegnsk. Cap. I. Confr Jonsb. Þíngfararbálk. Cap. II. & Arnesens Islandske Retterg. Cap. XIII. p. 451. & seqq.

Si qvis, cui infans ad baptismum portandus est, alia negotia excuset, sive, qvi invitatus fuit, se comitem adjungere deneget, uterqve relegationi obnoxius erit. Actio illa popularis est. Reus domi citetur, convocatis novem ejus vicinis, qvi in foro rei competenti, veridicorum munus obeant. Colonus, viros tres adultos infantem ad baptismum ferentes, infantemqve qvartum, qvin etiam eqvum, jumentumve, si cum iis est, alere tenetur. Colonus pauperior qvam ut tributum comitiale solvere debeat, mansionem domi suæ illis concedat, & alimenta, pabulumqve ad æstimationem rusticorum vendat. Pretium pro alimentis & pabulo intra noctes qvatuor decem persolvatur. Mansionem & expetitam hospitalitatem illis denegans, tribus marcis mulctetur. Ille cui hospitium denegatur, actor est, eaqve causa in judicium deducatur, citatis qvinqve vicinis ut veredicis ad forum rei competens.

i) *Sive qvi invitatus fuit comitem se adjungere deneget. add. omn.*
k) Sk. B St. Q. hvarumtveggia.
l) Add. Sk. M. um nótt *nocte.*
m) Omitt. omn. hey.
n) Sk. á fiórtán nátta fresti.
o) Omitt. Sk. B Q ER. Þat er stefno fór. *addunt citati sæpius.* stefna skal þvi máli heiman ok qvedia. *reus domi citetur, convocenturqve.*

II. CAP.

AT FÆRA BARN TIL SCÍRNAR.

Þeir menn er barn föra til scírnar scolo fara til lögheimilis prestz. nema þeir finni hann (a) ádr. oc bidia hann scíra barn. (b) Þat er mællt ef hann varnar. oc ver hönum fiörbaugsgard. oc eigo þeir söc er barn fördo til scírnar. þat er stefno söc. scal qvedia til níu heimilisbúa á þíngi (c) þess er sottr er. (d) Ef þeir finna prest á förnum vegi oc lætr hann rett scírn uppi at hann láti at lögheimili síno. Ef hann hefir eigi lengr heiman verit en dagstund. Ef prestr hefir um nótt heiman verit eda lengr oc hitta menn hann á förnum vegi. oc bidia hann (e) scíra barn. oc lætr hann rett scírn uppi at hann láti at kirkio bö enom næsta. ef barn er eigi siúct. (f) Ef barn er siúkt. oc megi siá sótt á barnino. oc scal þar scíra er vatni náir fyrst. Prestr scal eigi svo heiman fara nótt eda lengr at eigi hafi hann þá (g) reido med ser er barn megi scíra. Enn ef hann fer sva heiman. nótt eda lengr. oc verdr hann secr þrim mörkom ef hann kömr i enga raun um. (h) Enn ef þat stendr fyri scírninni. oc ver þat fiörbaugsgard (i) oc eigo þeir söc er barn

a) Sk. B. M. fyrr.

b) Omitt. Sk. B. ER. Q. M. Þat er mællt.

c) *Freqventer omitt. St. M.* þess er sottr er.

d) Sk. M. omitt. St. ef þeir hitta prest.

e) St. Barnskírnar *pædobaptismum.*

f) *Omn.* ef sótt er á barni ok skal þar skíra. *si infans morbo tentetur, baptizandus ibi est.*

CAP. II.

DE INFANTI AD BAPTISMUM FERENDO.

Infantem ad baptismum ferentes, domicilium pastoris legitimum petant, nisi obvium ante habeant, infantemqve illi baptizandum offerentes. Si denegaverit, relegationis poena ei constituta est. Infantem ad baptismum portantes actores sunt. Causa autem in judicium deducenda est, & coloni novem ut veridici in forum rei competens vocandi.

Si pastor illis obvius fuerit, baptismum recte differt, donec ad domicilium suum legitimum venerit, modo ultra diei partem aliqvam domo non absuerit. Si pastori per noctem vel diutius domo absenti occurrant, & ab eo petant, ut infantem baptizet, baptismum recte differt, donec ad prædium proximum, qvod templum habet, venerit, modo infans se bene habeat. Si vero morbo, ita ut appareat, infans laboret, aqvâ primum obvia baptizetur. Pastor neqvidem per unam noctem, nedum diutius domo absit, qvin res secum habeat, ut infantem baptizare possit. Unius noctis pluriumve, absentiam marcis tribus expiabit, etsi ejus periculum facere necesse non sit. Si vero negligentia ejus hac in re baptismo obstet, relegationis condemnetur. Actores sunt,

 qvi

g) St. luti. *res.*

h) *Add. omn.* ef hon kemr i raun um ok flendr þat fyrir skírn barns at hann hefir æi þá reidu til er þarf. *si opus habuerit, & baptismo obstiterit, qvod mediorum, qvæ babtismus reqvirit, indigeat, relegetur.*

i) Om'tt. S'· B. St. M. oc eigo þair sôc — at qvölldi.

barn fördo til scírnar (k). (l) Ef prestr er á búi oc ver honom þat eigi vid lög þótt hann fari sva frá húse at hann hafi eigi þá reido med ser er barn megi scíra med. ef hann fer til sömo giftingar at qvölldi.

III. CAP.

BARNA ÞÁTTR.

a). Ef barn (b) er fött i úteyiom, (c) oc ero hiner sömo menn allir scylldir at föra barn til scírnar sem á megenlandi ef hiá ero oc svo búdonautar. Sá er scylldr at liá scips er bedin er (d) oc fari á at ráda. oc sva at fara med þeim hvor er til er böndr sva sem fyrst má fyrer vedrs söcom. Bondi er scylldr at ala þá menn sim (e) oc barn inn siötta mann. (f) Þeir ero iamscylldir at feria þá menn aptr

k) Add. ER. Oc scal stefna heiman. oc qvedia til níu heimilisbúa á þingi. *Reus domi citetur, & vicini novem, ut veridici in judicium vocentur.*

l) *Omitt. omn.* Ef prestr er á bui —— giftingar at qvölldi.

a) Add. ER. Þat er mællt. *constitutum est.*

b) Sk. elst. B. ælst. ER. elsc.

c) Omn. Oc er fadir (ærfingi B. ER.) barns hiá. oc er hann skylldr at færa barn til skírnar oc budonautar hanns. oc þeir menn allir er á meigin landi ero skylldir at færa barn til skírnar. *Pater (hæres) infantis si adsit, infantem ad baptismum portare debet, omnesqve in continente constituti, infantem ad baptismum ferre tenentur.*

d) Omitt. omn. oc fari á at ráda.

e) Add. B. St. er utan eru komnir ur eyum, *qvi ex insulis advenerunt.*

qvi infantem ad baptiſmum deportant. Paſtor hoſpitio fruens, impunè á domo diſcedere poteſt, licet media ad baptiſmum neceſſaria ſecum non habeat, modo illuc pernoctatum veſpere redeat.

CAP. III.

SECTIO DE INFANTIBUS.

Infantem in inſulis á continenti remotioribus natum, iidem omnes, qvi in continente, modo adſint, qvin etiam contubernales ad baptiſmum ferre obligantur. Navim poſtulatus, ſi habeat, commodato, rogatiqve comites ferentibus ſe adjungant, iterqve faciant, qvam primum aër permittit. Colonus illos qvinqve, & infantem ſextum alere tenetur. Qvi hos ex inſulis in continentem vexerunt, iidem,

redu-

f) Þeir ſculo þá menn feria aptr ut er barn færa til ſkírnar er utanfærdu ef æi má landveg færa ella ero þeir wtlæger þrim mörkom. Nú eigo þeir lyrettnæmar ſacir vid nockrn þeſora manna, þá á ſá, at feſta lögbót ef hann vill væra færdr aptr. oc hafa bætt adr þeir ſkiliz. Þeir ero æi ſkylldir farningar er ſakir eigo. nema ſá vili þat. enn ef hann á ſakir vid þá. oc ſitr hann æi ſökom ſinom vid þá. *Qvi, infantem baptizandum ferentes, ex inſulis in continentem vexerunt, iidem qvoqve illos reportent, ſi per terram ire non liceat, cæteroqvin tribus marcis mulctentur. Si qvis inſulanus in hos cauſis interdicti obnoxius ſit, ſatisfactionem legitimam ſtipulatâ manu promittat, ſi velit revehi, qvam ante diſceſſum ab invicem præſtare tenetur. Illi, eos, cum qvibus litem habent, niſi velint, revehere non obligantur. Qvi vero eos, cum qvibus litem habet, revehit, juri ſuo, ſuâ cum reo converſatione, non renuntiat. Vid. C. IV.*

aptr út heim er utan fördo. Ef kona verdr lettari à fornum vegi oc eigo föronautar hennar at föra barn til scírnar eda þeir er til ero bednir fyrst. Ef sá madr förir eigi barn til scírnar er scylldr er til. eda syniar madr hönom farar eda scíps edr eykiar at naudsynialauso, oc ver þat fiörbaugsgard. þat ero stefno sacir. oc scal qvedia til heimilisbúa níu á þíngi þess er sottr er. (3) Ef barn er sva siúct at vid bana se hætt. oc náir eigi prestz fundi. (4) oc á þá karlmadr ólærdr at scíra barn (g) oc taca vatn þar er vatni náir. eda siá ef eigi náir vatni. hann scal sva mæla. ec vígi þic vatn i nafni födor. oc gera kross á vatnino med hendi sinni inni högri. oc sonar. oc gera annan kross á vatnino. oc anda heilags. oc gera inn þridia. hann scal bregda þumalfingre sinum i kros á vatnino vid hvart ord þeirra þriggia. þá scal hann gefa nafn barnino sva sem þat scal heita (h) hvart sem er sveinn eda mær. oc mæla sva: (i) Ec scíri þic. (k) oc nefna barn. i nafni födor. oc drepa barnino i vatn (l) um sinn iamt fram fyri sic. oc sonar. oc drepa i vatn (m) i annat sinn höfdi barns til vinstri handar. oc anda heilags. oc drepa it þridia sinn (n) til högri handar höfdi barnsens i vatnit sva at þat verdi alvatt (o) i hvart

g) Sk. B. St. ER. Q. Ef þat er at bónda húsi. ok taka vatn i keralldi. Ef barn verdr sva siúkt á förnum vegi. ok skal skíra þar er vatni of náir. *si sit in domo rusticâ, vasi aqva assumatur, si vero in viâ, morbus infantem invadat. baptizandus est, qvamprimum copia aqvæ sit.*

---

3) K. R. Gulath. L. Cap. XX.

4) Dist. IV. c. 21. & 36. De Consecrat.

reduces domum transportent. Partum mulieris in via enixæ, comites, vel primum arcessiti ad baptismum ferant. Si qvis infantem ad baptismum ferre, obligatus neglexerit, vel si qvis illi comitem, vel navim, vel jumentum sine impedimento legitimo denegaverit, relegatione puniatur. Causæ hæ in judicium deducantur, novemqve vicini ut veridici in forum rei competens convocandi sunt. Infantem morbo supremis admotum, si pastor obtineri non possit, laicus baptizato, aqvamqve, ubi habetur assumat, & qvidem marinam, deficiente dulci. Ita dicat: Te aqva! consecro in nomine patris, *& super aqvam signaculum crucis dextra faciat,* & Filii, *addito signo crucis secundo,* & Spiritus Sancti, *adjuncto (crucis signo) tertio. Pollice ad qvamlibet harum trium vocum, super aqvá crucem faciat. Tumqve infanti, sive puer, puellave sit, nomen, qvo vocandus est, imponat, dicatqve:* Ego baptizo te, *nominetqve infantem,* in nomine Patris, *eumqve, ante se, in aqvam immergat,* & Filii *tumqve caput infantis secunda vice sinistrorsum aqvá immergat,* & Spiritus Sancti, *tumqve caput infantis tertiò dextrorsum in aqvam demergatur, ita ut qvávis vice totum made*

h) *Omitt. omn.* hvart sem þat er sveinn eda mær.
i) Q. Ek skíri þik N. í nafni födrs ok sonar ok anda heilags. ok drepa þrisvar barninu í vatnit. sitt sinn vid hvort ordit þeirra þriggia. *Baptizo te N. in nomine Patris & filii, & spiritus sancti, terqve infantem, semel nempe ad qvamlibet harum trium vocum in aqvam immergat.*
k) Add. Sk. B. St. ER. Skal hann qveda. *dicat.*
l) *Omitt. omn.* Um sinn —— fyri sic.
m) I anat sinn —— vinstri handar. omitt. omn.
n) *Omitt. omn.* Til högri handar höfdi barns.
o) *Item* I hvart sinnit.

hvart ſinnit. Þó er rętt at um ſinn ſe ídrepit i vatn eda hellt á eda auſit. ef eigi verdr rádrúm at audro. Nu náir hvartki vatni ne ſiá. (p) oc ef getr ſniá. (q) Þa ſcal hann ſva gera croſſ á ſniánum oc qveda ſlíc ord yfir ſem hann ſcylldi á vatnino. hann ſcal drepa barnino i ſniá. oc láta fylgia þau ord öll ſem þá at hann dræpi þvi i vatn. hann ſcal taca ſnió oc bræda med höndam ſer oc rída á ſva at þad verdi alvatt. Eigi ſcal hann ſva drepa barnino i ſniáinn at þat (r) ſöki kuldi (s) ſva at þvi ſe vid bana hætt, helldr ſcal hann rída á ſniáyinum med höndum ſer. (t) Rett er at kona kenni honom at ſcíra barn (u) (5) enn eigi ſcolo konor ſcíra barn. nema engi ſe annarr koſtr á. þá ſcal kona ſcíra barn ef hin meſta naudſyn er á. oc er hvartki hiá karlmadr ne ſveinbarn þat er hon megi hendor þeſſ á leggia at ſcíra barn. enn barn ſe ódautt at eins. (6) Því at eino ſcal fadir veita ſcírn barni ſíno ef engi er annar madr til. (7) (v) Ef fadir ſcírir barn ſitt ſiúkt oc ſcalat hann ſcilia ſæing vid kono ſína fyri þá ſöc. (x) Sveinn ſiö vetra gamall ſcal ſcíra barn (y) ef eigi er roſcnari madr til. Þvi at eins ſcal yngri

p) *Omitt. M.* oc ef getr —— dræpi þvi i vatn.

q) *Omitt. St.* þá ſcal —— þvi í vatn.

r) Sk. ángri *infeſtet.* ER. ſeki *noceat. omitt. M.*

s) Sk. ok þvi.

---

5) C. 20. Diſt. IV. De Conſecrat. apud Gratianum in Decreto.

(6) Can. VII. Cauſ. XXX. Qvæſt. 1.

(7) ibidem.

madefiat, recte tamen semel immergitur, vel aspergitur, vel aqva illi infunditur, si aliter fieri non possit. Deficienté utráqve aqvá dulci & mariná, nix si obtineri possit, adhibenda est, cruceqve signanda, & iisdem verbis, ac aqva, consecranda. Infans nivé immergatur, adhibitis verbis, quæ super immersione in aqvam pronuncianda sunt. Nix assumta, manibusqve liqvefacta infanti illinatur, ita ut totus madefiat non tamen, infantem nive ita immergere licet, ut frigus illi noceat, mortisve periculum afferatur, sed nix manibus illinenda est. Fæminis illum baptizandi ritus docere licet, fæminæ vero baptizare prohibentur, nisi aliter fieri neqveat. Summá urgente necessitate, absente tam viro, qvam puero, cujus manus infanti baptizando imponat, fæmina baptizato, modo infans in ultimis agat. Pater proli suæ baptismum tum demum præbeat, si nemo alius adsit. Pater prolem infirmam baptizans, torum separare ideo non tenetur. Puer septennis adultioribus absentibus, infantem baptizare potest, Sep-

t) *Omn.* Karlmadr skal skírn veita barni. enn ef hann kann æi ord eda atferli. ok er rett. *Laicus infantem baptizet, si vero ritus verbaqve nesciat, tum licet.*

u) *Omitt. omn.* at scíra — ódaut at eins.

v) St. Ef fadir veitir skírn barni sino fyri naudsynia sakir. eda modir. oc skolo þau hafa samvister oc samhvilo sem ádt ef barn þotti daudvana. *Pater materve prolem in casu necessitatis baptizantes, mensâ toroqve communi postea fruantur, si infans in summo vitæ articulo versari videretur.* Q ER. Enn ef hann scirir barn sit siukt, þá skal hann skilia sæng vid konuna. ok ef hann görir eigi sva þá vardar honum þat fiörbaugsgard. fari um kvanfáng hanns sem biskup lofar. *Si progeniem infirmam baptizaverit, torum separet, secus faciens, relegetur, ejusqve matrimonium ab arbitrio Episcopi dependeat.*

x) *Omitt. Sk. St.* Q. *ER. M.* Sveinn siövetra —— konom oc körlom tólfvetra gömlom.

y) *Omitt. omn.* ef eigi er roscnari madr til.

yngri ſveinn ſcíra barn ef hann kann bædi Pater noſter oc credo in Deum. (8) Scíra ſcal kona barn ef eigi ero karlar til. (z) oc ver henni þvílíkt ſem karlmanni ef hon kann eigi. Eigi ſcal optar ſcíra. þot ſcorti ord edr atferli. *ef ádr var ſcírt i nafni födr oc ſonar oc anda heilags.* enda hafi nockot vat ordit. (aa) Ef preſtr fer eigi ſva at ſcírn at biſcupi þicki rett. oc ver þat fiörbaugsgard. oc á biſcup ſöc. Tólf vetra gömlum körlum oc ſva konom (bb) er ſcylt at kunna at ſcíra barn. oc þau ord oc atferli er þar fylgia. enn ef þau kunna eigi fyri oröcdar ſacir oc verdr eigi rett at farit. þá er þörf verdr. oc ver fiörbaugsgard. biſcup á at ráda fyri ſöc. (9) Sá madr er ſcírt hefir barn ſcal fara til fundar vid preſt. oc qveda fyri hönum ord þau er hann hafdi i barn ſcírn. oc ſegia til atferla þeirra er fylgt hafa. Nu þickir preſti eigi rett at ſcírn farit hvart ſem ſkortir ord edr atferli. þá ver fiörbaugsgard bædi konom oc körlom tólf vetra gömlom. (10) Ef preſti þickir rett ſú ſcírn oc andaz barn oc ſcal þat grafa at kirkio oc ſyngia líkſöng yfir. Ef barn lifnar þa ſcal preſtur veita þvi alla reido þá er upp er þadan frá er þvi er i vatn drepit. (11) Eigi ſcal ſcíra i annat ſinn ef rett var ádr at ſcírn farit. (cc) ef þat hefir ſcírt verit i nafni födor. oc ſonar. oc anda heilags (dd). þá ſcal eigi ſcíra í annat ſinn. þott egi ſe vatn vígt edr einuſinne ídrepit. Ef preſti þickir eigi ádr med fullu

z) *Omitt. omn.* oc ver henni —— ef honn kann eigi.

(8) Diſt. IV. c. 20. de Conſecrat. confr. Can. IV. Cauſ. XXX. Qvæſt. III.
9) K. R. H. Cap. II.
10) K. D. B. Gulath. L. Cap. XX. confr. K. R. H. L. C. II.
11) Diſt. IV. c. 38 & 83. de Conſecrat.

Septenni minor, si Pater noster & Credo in Deum *memoria teneat baptismum administrato. Fœmina, viris absentibus infantem baptismo initiabit, eâdem, quâ masculi pœnâ, si verba, ritusve nesciat, punienda. Iterum baptizare non licet, qvamvis verbum aliqvid, ritusve defecerit*, modó baptizatus antea fuerit (infans) in nomine patris, & filii & spiritus sancti, & pars ejus aliqva madefacta sit. *Pastor, quem episcopus baptismum, minus ritè administrasse judicat, relegatione obnoxius erit, actioqve ista Episcopo competat. Viris fœminisqve duodecennibus injungitur, ut baptizandi cæremonias, & verba illuc pertinentia calleant. Si socordia illis inscitiam causetur, ita ut baptismus, usu exigente minus rectè administretur, relegationem subeant. Episcopo actio ista competit. Qvi baptizavit, pastorem adeat, illiqve verba, ritusqve in baptismo adhibitos exponat. Si pastori, baptismo vel qvâ verba, vel qvâ ritus, qvid deesse videatur, tum vir, fœminave duodecennis relegetur. Infans pastoris censurâ, legitimè baptizatus, posteaqve mortuus in cœmeterio hymnis funebribus adhibitis sepeliendus est. Infanti vivis restituto, pastor omne officium præbeat, qvod præstandum erat, postqvam infans in aqvam immersus fuit. Legitimè baptizatum iterum baptizare non licet, si baptizatus fuerit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, tum rebaptizare non licet, qvamvis, neqve aqva consecrata sit, neqve infans semel immersus fuerit. Pastore baptismum minus legitimè peractum judicante, sive verba, ritusve defece-*

aa) *Omitt. Sk. B.* Q. ef prestr —— á biscup sôc.
bb) *Add. Sk.* er vit hefir til, *qui ratione gaudent.*
cc) O*mitt. B.* ef þat hefir skírt verit —— einisinni ídrepit. *Omitt.* Q. ef þat hefir skírt verit —— oc hafa skort ord eda atferli.
dd) *Add. St.* enda hafi vatt vordit nockut, *modo pars aliqva madefacta fuerit.*

fullu rett scírt. oc hafa scort ord eda atferli. oc andaz barn. oc scal þat eigi grafa at kirkio. Enn ef barn lifnar oc scal prestr veita þvi fulla scírn sva sem ecke væri ádr (ee) yfir súngit. Ef barn andaz primsignt oc hefir eigi (ff) meiri scírn oc scal þat grafa út vid kirkiogard þar er mötiz vígd molld oc uvígd. oc syngia eigi líksöng yfir. Ef barn (gg) elsc sva nær páskum eda hvíta dögom oc vill madr fresta scírn þángat til (hh) (12) þvattdags þess annarstveggia oc verdr honom þat rett ef barn er eigi siúkt. enn ef barn er siúct. oc scal þegar scíraz. (ii) Enn ef hann vill bída scírnar. oc

ee) *St.* at giört, *qvasi res infecta sit.*

ff) *ER.* verit skírt *antea non baptizatus.*

gg) *Sk.* elst. *St.* elz. *B.* ælſ.

hh) *Omn.* laugardags fyrir Páska eda hvítadaga, *diem lavationis ante Pascha vel Pentecosten.*

ii) *Sk. B. St. Q. ER.* Ef madr vill bída þvattdags at skírn þá skal hann fara til fundar vid prest. ok skal prestr ráda hvart hann vill skíra fyrr eda þvattdags at. *Siqvis baptismum in diem lavationis differre velit, tum adeat pastorem, qvi, pro arbitrio infantem statim baptizare, vel negotium hoc in diem lavationis differre potest.*

---

12) *Dies de Diis denominandi morem majoribus receptum,* Jonas Ögmundi Sanctus, *primus Holis in Islandia Episcopus, ad Ecclesiæ primævæ consvetudinem, exstirpavit, teste Vitâ ejus.* Hann fyrirbaud strengilega at eigna daga vitrum mönnum heidnum. svo sem at kalla Tysdag. Odinsdag. eda Þórsdag. enn baud hafa þat dagatal sem helgir fedur hafa sett i ritninguin. at kalla annan dag viku þridia. ok svo ut. ɔ: *Severè prohibuit dies gentilibus sapientibus dicari, appellando dies Tyri, Othini, & Thori, indixitque*

fecerint, infans mortuus á sepultura cœmeterii excludatur: Si vero vitæ restituatur á pastore pleno baptismo initiandus est, tanqvam sacris antea initiatus non fuerit. Infans post primam signationem mortuus, majorem baptismum non habens, ad aggerem cœmeterii, ubi terra consecrata communi jungitur, absqve cantu funebri sepeliatur. Infantis prope Pascha, vel Pentecosten nati modo firmi baptismus, impune in diem lavationis, utrumqve festum præcedentem differri potest, infirmus autem extemplo baptizandus est. Siqvis baptismum

---

qve dierum denominationem, qvam sancti Patres in scriptis suis constituerunt, nominando, diem secundam, tertiam, & sic porro. Hinc facile potest elici, cur diem solis Sunnudag, *utpote á* Justino Martyre, *in Apol.* Tertull. C. *XVI. Apologet.* Augustino *Serm.* LXI. *reservatum, retinuerit. Ceterum Jus Eccl. hoc, & hodiedum Islandi, dies partim ex ordine, partim de ritibus ecclesiasticis, per eos olim celebratis denominant, á qvibus in versione ne ungvem discedere volui.*

Schema dierum tale est:

	Sunnudagr	*dies Solis.*
v.	Drottinsdagr, *dies dominica.* . .	
	Annardagr vico, *dies hebdomad. 2da.*	*dies Lunæ.*
hodiè	Mánadagr, *dies Lunæ.* . . .	
	Þridiudagr, *dies Tertia.*	*dies Martis.*
	Midvicodagr, *dies hebdomad. medii.* .	*dies Mercurii.*
	Fimtudagr, *dies Qvinta.*	*dies Jovis.*
	Föstudagr, *dies Jejunii.* . . .	*dies Veneris.*
	Laugardagr, *dies Lavacri.* . .	*dies Saturni.*
	Þvattdagr, *dies Lavationis.* . .	

oc ſcal hann finna preſt. oc láta hann ráda hvart bída ſcal þvattdags at ſcírn eda eigi. (kk) Karlmanni hverium fulltída er vit hefir til þeſſ er ſcyllt at kunna ord þau at ſcíra barn oc þau atferli er þar fylgia. enn ef hann kann eigi fyri oröcdar ſakir. oc ver fiörbaugsgard. oc á biſcup at ráda fyri ſöc þeirri. Hvoriom manni er ſcyllt bædi karlmanni oc kono er hyggiandi hefir til þeſſ at kunna *Pater Noſter* oc *Credo in Deum* (ll). enn ef (mm) hann vill eigi kunna. oc hafi hann vit til. þat ver fiörbaugsgard. biſcup ſcal ráda hverr þá ſöc ſcal ſökia. (nn) hafa ſcal preſtr jafnan reido til at ſcíra barn ef hann er at lögheimili ſino (oo).

CAP. IV.

HER HEFR LÍKA ÞÁTT OC SEGIR UM LÍKA FÖRSLOR. (a)

Lík hvart ſcal til kirkio föra þat er at kirkio á lægt ſva ſem menn verda fyrſt bunir til. Arftökomadr á at föra lík til kirkio ef hann er hiá (13) oc ſá madr er hann bidr til. Ef eigi er erfingi hiá eda hann er eigi

kk) *Omitt. Sk. B. St.* karlmanni hvörium —— ſöc þeirri.
ll) *Add. Q.* oc Ave María.
mm) *St.* þau vilia eigi *ſi nolint.*
nn) *Omitt. omn.* hafa ſcal preſtr —— lögheimili ſino.

13) *Officium, funus indictum ſeqvendi ex obligatione Juris antiqvi, gentilibus Islandis incubuiſſe docet* Eyrbyggia *his verbis:* Jafnſciilt var þat öllum mönnum i lögum þeirra, at færa dauda menn til graptar ſem til þeſſ voro qvaddir. *Æqvalem omnibus injunxit lex tunc temporis obligans, neceſſitatem, ut funus ſeqverentur, quibus illud indictum erat.*

baptismum differre velit, adeat pastorem edocturum, utrum in diem lavationis baptismum differre liceat, nec ne. Viro cuiqve adulto, mente sana gaudenti, injungitur, ut verba qvæ baptismus reqvirit, sociosqve ritus calleat. Cui socordia ignorantiæ causa est, ille relegetur, episcopusqve causam agat. Unusqvisqve vir & mulier mente sani Pater noster *&* Credo in Deum *scire obligantur. Si mente sanus scire negligat, relegationem subeat, episcopusqve actorem constituat. Pastor domi legitimæ, omnem apparatum habeat, qvem pædobaptismus reqvirit.*

CAP. IV.

INCIPIT SECTIO DE FUNERIBUS, ET IISDEM EFFERENDIS.

F*unus qvodcunqve jure sepulturæ ecclesiasticæ gaudens, ad ecclesiam qvam primum fieri potest, efferatur. Heres, modo præsens, & ille ab eo invitatus, mortuum cœmeterio inferat. Herede absenti, illove*

B 2 *minori*

oo) *Add. Sk.* slikt eru gudsifiar vid prest sem annan mann, ef hann hefir skírt kono eda barn hennar. *) hverki skal karlmadr ne kona hafa halldit ödru undir skírn eda primsignan eda biskups hönd. eda annars börnum þeirra er saman eru. *Pastor æqve ac aliusqvisqve cognatione spirituali obstringitur si mulierem, ejusve prolem baptizaverit. Non licet iis matrimonio jungi qvorum alter alterum suscepit de sacro fonte, vel sub prima signatione vel manu Episcopi tenuit, nec conjux alter alterius liberis officium compatris præstet.*

*) *Can. I. Caus. XXX. Qv. I. conf. Grág. de Matrimonio Cap. IV.*

a) *Sk.* um líkfæring til kirkiu, *de funeribus efferendis.*

eigi fulltídi. oc ſcal bóndi þá föra lík til kirkio er viſt veitti hinom andada (b) þá ſídaz. Ef hvargi er þeirra hiá (c) oc ſcolo fara lögfaſtir menn (d) þeir er þar ero næſtir. taka ſcal af fe því er hinn andadi átti lerèft eda vadmál at búa um lík. Enn ef ſá átti eigi fe til. oc er hinn þá ſcylldr (e) at fá til. eda búa um lík er til kirkio förir. Alla löghelga daga er mönnom (f) ſcyllt at búa um lík. (14) oc gera kiſto at. oc

b) *Om. B.* þá ſídarſt.
c) ærfingi ne bóndi, *hæres, neqve pater familias. add. B.* arfi ne bóndi *Q. M. R.*
d) at föra lík til kirkiu *add. B. funus ad eccleſiam ferendi.*
e) *Ommitt. omn.* at fá til.
f) *Sk.* rett *legitime.*

14) Arcas ſepulcrales *nunqvam adhibuerunt gentiles Boreales adeoqve nec Islandi ante Chriſtianiſmum, niſi in itinere navali qvis occubuerit.* Eigla *Cap. XXIV.* þá er hálfſótt var liðit. elnadi *Kvoldulfr* ſótt. enn er hann var banvænn. þá kalladi hann á ſkipveria ſína ok ſegir þeim —— ef ek andaz þá geri þer mer *Kiſtu.* ok latit fyri bord. —— litlu ſídar andadiz hann. ok var gert ſem hann ſagdi. ɔ: *dimidiato mari* Kvoldulfum *morbus correpſit, ille vero morti vicinus ſocios ad ſe vocatos alloqvitur —— ſi moriar inqvit:* arcâ *me condite, eamqve in mare dijicite —— paulo poſt moritur ejusqve voluntati ſatisfactum eſt. conf.* Landnám. *Part. I Cap. VI.* & Svartdæla *Cap. VI. arcâ tamen tumulo illata non fuit. vid. Cap. VII. Minime vero obſtat Carmen Brynhilldæ* (Brynhilldarliod) *in Edda Sæmundi de ſepultura ita tradens:* Haug ſcal gera hvern lidinn er. þvo hendr oc hauſur. kemba ok þerra ádr fari í kiſtu. *Tumulus mortuo conſtruatur, ejusqve manus lavandæ ſunt cum capite, qvod comendum eſt, & tergendum antequam arcâ condatur. Qvippe cum hunc locum ſuppoſititium eſſe evincerit S. V.* Finn. Johann. *in Hiſt. Eccleſ. Isl.* **T. I.** *p.* 24. *ut taceam Scriptorum* de iis *altum ſilentium, cum alias*

minori, hospes mortui novissimus, illum efferat. Si uterqve abfuerit, vicinis qui legitimum habent domicilium hoc negotium incumbit. E bonis mortui relictis, linteum, pannusve vulgaris ad funus vestiendum detrahatur. Si bona reliqverit nulla, ille, cui officium funus sepeliendi incumbit, ea commodare debet, quibus funus induatur. Die qvôvis Canonicô, mortuos vestire, arcas sepulcrales conficere, efferre & sepelire licet,

 ex-

---

alias qvam plurimos humandi modos veteribus receptos persequentur, qvos ad tres classes referre hic mihi liceat.

Prima Optimates, & melioris notæ tam viros, qvam fæminas, complectitur, qvi tumulo condebantur (*voro heygdir*) Eigla *Cap. LX. Eigill* tok sótt um haustir. Þá er hann leiddi til bana. let *Grimur* giöra haug mikinn. ok leggia *Eigill* þari. ɔ: *Autumno* Eigillum *morbus invasit, qvo demum moritur.* Grimus *vero tumulum facere curavit, cui* Egillum *intulit. Confr.* Hist. Droplaugidarum, Vit. Thordi Hrædu *Cap. VII. XII. & XVI,* Hist. Olai Trygg. *Part. I. Cap. CLXXII,* Landnám. *Part. V. Cap. X. & Mantiss. p.* 386. *Edit. Submianæ.* Vit. Droplaugidarum: Fióra vetur var *Arneydr* fyri búi ádr hun andadiz. er þar haugur hennar fyrir utann gard. ɔ: *Per qvatuor hiemes* Arneida *rem familiarem curaverat, anteqvam occumberet, tumulus ejus extra septum areæ existit. Ubi nunc* navi impositi (*voro skiplagdir*). Landnám. *Part. II. Cap. II. Asmundr* var heygdur þar oc skiplagdr. ɔ: Asmundus *ibi tumulo conditus naviqve impositus fuit. Conf.* Vatnsd. *Cap. XXVIII.* Eigla *Cap. XLI. & LI.* Gislonis Sursonii *Vita Cap. VIII.* Gretteri *Cap. XX.* Laxdæl. *Cap. VIII.* Hinn sydasta dag bodsins var *Audr* flutt til haugs þess er henni var gör. ok laugd í skip í hauginn. *Ultimo convivii die* Auduro *ad tumulum illi factum effertur, naviqve in tumulo imponitur. Nunc in* scamna vel sellulas sedentes collocati *ut* Gunnarus *de* Hlidarenda *in* vita Niáli *Cap. LXXIX. confr. Barthol. Antiqv. Dan. Lib.*

oc med at fara. oc grafa. nema (g) (15) þriá daga á tólf mánadom. Páskadag hinn fyrsta. oc Jóladag hinn fyrsta. (h) oc Föstudag inn lánga. á oc eigi at grafa lík. med á at fara ef vill (i) enn eigi á þá jördu at

g) *ER.* tvo daga, *diebus duobus.*
h) *Omitt. ER.* oc föstu dag —— grafa lík.
i) *Add. omn.* föstudag inn lánga, *die jejunii longo* (ɔ: *passionis domini*).

Lib. II. Cap. XIII. & fabulosam, licet antiqvam Gesti Bardii vita.

Secunda Classis minoris notæ homines pro objecto habuit, qvi sepulti sunt (voro grafnir, jardadir) *in edem habitu, qvô obiere, præsertim si prælium causa mortis.* Eigla *Cap. LIV.* þar tokst bardagi —— eptir þat rida þeir ok höfdu *Grim* med ser miög sáran. enn er þeir koma úti hollt er liggr hiá götunni þá andadiz *Grimr.* ok grófu þeir hann þar i holltinu. *Prælium statim ineunt* —— *postea domum revertuntur* Grimum *secum ferentes vulneribus confectum, ubi vero ad colliculum, qvi supra viam est, veniunt, obit* Grimus, *eumqve ibi sepeliunt. Conf.* Kialnesingas. *Cap. XI.* Holmverias. *Cap. VII. XII. XXIV.*

Tertia; homines, mole, ê terrâ & lapidibus congestâ obrutos (dysiada, casada) *comprehendit, & erant* 1) *sortis infimæ,* 2) *malefici,* 3) *exules, vid.* Grág. *in* Vígslód. *ubi agitur de exulum cæde. Vit.* Gretteri *Cap XIX.* Um morguninn var stefnt mönnum saman um eyna at leita ad berserkiunum. þeir funduz daudir —— voro þeir allir færdir i flædarmál ok dysiadir þar. *Die crastino insulani convocantur ad investigandos Berserkos, qvi mortui inventi sunt* —— *postea in æstuarium feruntur ibiqve obruuntur. Et* 4) *venefici, Vita* Gislonis Sursonii *Cap. XIX.* Laxdæl. *Cap. XXXIX. & XV, &* Eyrbygg. *hodieqve de reis inhonesta sepultura affectis adhibetur, olimqve de cæsis in prælio, conf. Vit.* Thordi Hrædu *Cap. XI. Præterea* mortuos, qvi malo spiritu redanimati (apturgöngur) *esse, vel fore credebantur: gentiles, aut in mare* demerserunt, *teste Vitâ* Hávardi Isfiördensis. *Olafr*

exceptis diebus tribus quot annis, die scilicet, prima Paschatos & Natalitiorum, die Parasceves sepelire prohibetur, funus tamen si cui libuerit efferre licet,

B 4 *terra*

Olafr lagdiz med hann lángt frá landi ok sökti nidr í diup. ɔ: Olaus *eum* (Thormodum) *notando, procul à litore removit, eumqve in altum demersit. conf.* Laxdæl. *Cap. XL.* aut cremabant, cineres nunc in mare projicientes. *Vita* Droplaugidarum: Jall lætr fella mörk. ok draga saman. hann lætr hlada bál ok láta sídann draga iötuninn útá bálit ok brenna hann til kalldra kola. ɔ: *Comes arbores cædere, & congerere jubet, rogumqve struere, deinde gygantem illi imponere, & penitus comburere curat:* eptir þat taka þeir óskuna ok flitia á sæ út: *deniqve cineres collectos, in mare projiciunt. confr.* Svarfdælam de Klausone, Eyrbygg. de Thorulfo Bægifot, & Vitam Thorstani Tauripedis *gygantes cremantis.* Nunc defodientes. Vit Grett. *Cap. XXXIV. V. IV. & VII.* Þeir sáu hvar *Glámur* lá ok var daudr —— þeir dysiudu hann. litlu sídar urdu menn varir vid at *Glámr* lá eigi kyrr —— tók hann ad rída húsum á nætur. sva at lá vid broti. Þvi næst geck hann um dalin ok eyddi bæi alla —— foro þeir sídann ok brendo *Glám* at kölldum kolum. eptir þat koma þeir osku hanns i eina gryfiu. *Conspiciunt* Glamum *jacentem, & qvidem mortuum —— eumqve, mole é terra & lapidibus congesta obruunt; paulo post domestici* Glamum *neutiqvam qviescere sentiunt —— noctibus per tecta adinstar eqvitantis, domibus ruinam minitari incepit —— deinde totam vallem peragrans, villas depopulatur —— deniqve* Glamum *cremant, cineresqve in foveam qvandam defodiunt.*

Verbo: mortui ad Valhallam & cæteras defunctorum mansiones statim proficisci credebantur, unde Veterum præparatio qvævis funerea ad iter, qvam maxime fieri potuit, expediendum collineavit. Confr. Barthol. *Antiqvit. Dan. Lib. II., qvod omnino Arcæ sepulcrales, utpote clausæ non fecerunt.*

15) *K. R. Gulath. L. Cap. 17. qvod addit diem Viridium conf. K. R. H. Cap. XIIX.*

(k) at ſkeđia til þeſſ at graſa lík. Til þeirrar kirkio ſcal lík fóra ſem bíſcup loſar gröpt at. Bóndi ſá er þar byr á (l) gröpt uppi at láta. oc ſcal þar graſa ſem hann loſar eda preſtr ſá er þar er. (m) ef boandi er eigi hiá eda qvedr hann ecki at. Nu qvedr hvarrgi þeirra at eda er hvarrgi þeirra hiá þá ſcal hann graſa þar er hann vill nema it næſta kirkio þar ſcal eigi. Nu grefr hann lík et næſta kirkio utan rád þeirra. þá verdr hann útlagr um þat þrim mörkom. Enn ef bóndi lætr eigi gröpt uppi þá er hann útlagr þrim mörkom. oc á hvor þeirra ſóc vid annann. oc ſcal þó vera þar ſem graſit er. Ef graptar kirkia er innan repps. þá ero þeir eigi ſcylldir at taca vid líki er firr búa (n) ef hinnig mundi koſtr. (o) Nu görir madr ſer kirkio oc ſegir hann þat þegar at hann vill engi mann þar láta graſa fyrr enn ſic eda börn ſín eda kono ſina. oc verdr honom þat rett ef biſcup loſar. þó at þar ſe graptar kirkia. Enn þegar er hann hefir nockrn mann annann látit graſa. þá er hann ſcylldr at taka vid öllom líkom þadan frá. Lík ſcal eigi nockvit nidur graſa. útlagr er ſá þrim mörkom er þat görir. (p) Sva er oc mællt. ef ſá madr er fluttr á ſcípi er lík forir til kirkio. eda barn til ſcírnar. at þeir enir ſómo menn ero ſcylldir til at feria hann aptur. ef eigi má landveg fara oc verda þeir útlægir þrim mörkom ef þeir vilia eigi. Nu eigo þeir lyritnæmar ſacir. þá á hann at faſtna þeim lögbot. ef hann vill fardr verda aptr. oc haſa bött ádr þeir ſciliz. þeir ero eigi ſcyllder farningar ef ſacir ero vid hann nema hann vili þat. Enn ef hann á ſacir vid þá

k) *Omn.* at opna *aperire.*

l) *Sk.* gröſt.

m) *Omitt. B. St. FR. Q. M. F.* Ef bóandi er eigi hiá —— at taca vid öllum líkam þadan frá.

terra vero ad sepeliendum minime violanda est. Funus ad ecclesiam illam efferendum est, cui episcopus jus sepulturæ concedit. Colonus ibi habitans sepulturam offerre debet, ubi ille, pastorve ecclesiæ ejusdem, colono absente vel locum non monstrante indicaverit, illic sepeliendum est. Si neuter indicaverit, vel uterqve affuerit, ubicunqve libuerit, nisi proxime templum ibi sepelire non fas est. Qvicunqve funus proxime templum sepelit iis inconsultis, marcis tribus mulctetur. Colonus, si sepulturam denegat, trium marcarum poenam expendat, & alter alterum conveniat, funus autem ubi sepultum fuit, ibidem porro maneat. Si templum cœmeterio ornatum, intra tribum sit, remotioris templi tutores modo proprius sepelire licuerit, funus excipere non obligantur. Si qvis fundaverit templum, simulqve declaraverit se nolle, qvempiam ibi ante se, suosve liberos, uxoremve suam sepeliendum fore, jus alios interim excludendi habet, si episcopus hujus potestatem illi fecerit, qvamvis templum cœmeterio adornatum sit. Sed postqvam aliud funus ibi sepeliri curavit, qvodlibet inde oblatum excipere debet. Funus nudum sepelire nefas sit, secus faciens, marcis tribus mulctetur. Constitutum est, ut qvi funus ad templum, infantemve ad baptismum ferentem navi portant, iidem illum reportare debeant, si terra iter præcludat, nolentes tribus marcis mulctentur. Si causæ interdicti eos intercesserint, reus si velit revehi, fidem pro satisfactione legitima interponere, eamqve ante discessum præstare tenetur. Hi á læso transportationis expetendæ jus non habent, nisi ipse velit, qvi vero

n) *Sk.* hinn veg.

o) *Omitt. Sk.* nú görir madr ser kirkio —— likom þadan frá.

p) *Omitt. omn.* Sva er mællt —— innan búdar med.

þá. oc (16) sitr hann eigi söcom sínom vid þá þótt hann föri hann. Nu hittir madr lík úti oc scal hann hylia hræ sva at eigi falli kvikyendi á oc segia til þeim manni er þar byr næstr oc tvo húscarla hafi oc um sialfum ser. enn sá scal til kirkio föra sem fyrst. útlagr er hann elligar þrem mörkom. nema þeir sacni eigi syknara manna oc hyggi scogar mans lík vera. Nu andaz madr i almenningo þá er menn ero þar oc scolo þeir menn föra lík hans til kirkio er hann hefir verit innan búdar med. Bóndi er scylldr at ala þann mann er lík förir til kirkio med fimta mann oc ross eda eyk ef þeim fylgir. Ef hann syniar þeim vistar. oc er hann útlagr um þat þrim mörkom. oc á sá söc er vistar er syniat. þat er stefno söc oc scal qvedia til heimilisbúa fim á þingi þess er sottr er. Lík scal eigi bera i kirkio bert eda blódugt. eigi scal þess mans lík i kirkio bera er bodord hafdi. sva at eigi ætti kirkio geingt medan hann lifdi. Ef madr ber þess manz lík i kirkio er frá er scilit. enn hann scal böta kirkionni laustin tólf aurum. ef hann vill eigi giallda þat fe kirkio. oc verdr hann útlagr um þat þrim mörkom. oc á hann þó at inna kirkio sitt fe. Lík scal eigi grafa ádr kólnat er. Ef madr grefr lík ádr kallt er. oc verdr hann secr um þat þrim mörkom. oc á sá söc er vill. Ef madr rapar sva grepti at qvidr ber at aund se i brióst þá er madr er nidrgrafinn oc verdr þat at mordi (q).

CAP.

---

16) *Hæc phrasis inde orta est, qvod conversantes cum reis, juri suo renuntiavisse præsumerentur, actionemqve committerent. Conf. Grág. Tit. de Homicidiis Cap. LX.* Sitr madr retti sínom, ef hann er vísvitandi at verdi, eda virdi vid þann er drap hann. ɔ: *Qvi cœnat, compotatve cum eô ä qvo factis læsus est, actionem committit.*

vero eum, qvocum litem habet, revehit, actionem non ideo committit, qvamvis reum reportet. Cadaver sub dio inventum operiendum est, ne creaturæ illud invadant, & indicandum est colono proximo, cui præter se duo domestici sint, ille funus, qvam primum licet templo inferat, secus faciens tribus marcis mulctetur, nisi hominis liberi jacturam (coloni) non animadverterint, sed proscripti cujusdam funus esse duxerint. Hominem in locis communibus defunctum, si plures adsint, contubernales ipsius ad templum efferant. Colonus efferentem, qvinqve stipatum comitibus, cum eqvo jumentove, si seqvantur eos, alere tenetur. Hospitium illis denegans tribus marcis mulctetur, actores sunt, qvibus hospitium denegatum erat, causa agenda est, viciniqve qvinqve in foro rei competente ut veridici convocandi sunt. Funus nudum, cruentatumve templo inferre prohibetur. Homo, cui communio ecclesiæ vivo prohibita fuit, mortuus templo neutiqvam inferendus est. Siqvis funus ita prohibitum templo intulerit, profanationis poenam duodecim unciis templo solvere debet, si hanc mulctam expendere detrectet, tribus marcis mulctandus est, pecuniam templo debitam nihilominus soluturus. Funus antеqvam lethali frigore plene rigeat, non sepeliendum est. Siqvis vero funus anteqvam ita frigeat, humaverit trium marcarum poenam, actioneqve populari perseqvendam subeat. Siqvis sepulturam adeo festinet, ut veridici perhibeant, spiritum in pectore hominis dum sepeliebatur, adhuc latuisse, homicidio clandestino æqvipollet.

CAP.

q) *Add. F.* at ek stefni N. N. um þat. at hann hafi lík þess mannz N. N. borit i kirkiu eda bera látid er hann átti eigi kirkiu lægt. tel ek hann útlægann um þat þrim mörkom. oc bæti kirkiu laust tólf aurum. Stefni ek til þings. *Qvod citem N. N. ideo, qvod funus hominis*

V. CAP.

UM LEGKAUP.

Leg öll ſcolo vera jamndyr hvart ſem ero ner kirkio eda (r) fiarri i kirkiogardi. (17) Tólf álnom ſcal kaupa leg undir mann. nema barn ſe tannlauſt. (s) oc ſcal þat kaupa ſex álnom. Preſtr ſcal oc hafa fyrir lícſaung ſex álnir. Sá madr ſcal giallda legkaup. oc (t) líkſaungs kaup. er lík förir til kirkio. (u) þar á kirkio bö (v) þeim er lík var grafit. enn fimta dag vico þá er fiórar vicor ero af ſumri. oc þar i túni fyrir karldurom. Sá madr er kirkio vardveitir. oc preſtr. á hvarr þeirra at nefna vatta at um ſitt fe. ef eigi kömor fram. oc er rett þar at ſtefna um. oc telia hinn ſekiann þrim mörkom um halldit. hinn ſvarar retto fyri ſic (x) ſá er fördi lík til kirkio ef hann baud þeim at handſala fe. Ef þeir átto giallddaga ſaman. oc eindaga. oc ſcolo þeir (y) heimta þau handſöl. Sá er förir lík til kirkio á at hafa ſína aura af fe hins andada. eda heimta af erfingia ef (z) hinnig er

nis N. N. cæmeterio interdicti, templo intulerit, vel inferri curaverit, Ecclesiæ, profanationis poenam duodecim unciis expendat. Reum in jus provoco.

r) *Omn.* firr, *remotius.* *Omitt. Sk.* í kirkiogardi.

---

17) *Hic canon contrarius quidem est* Concilio Triburienſi *habito anno* DCCCXCV, *ubi* interdictum eſt omnibus chriſtiannis terram mortuis vendere, & debitam ſepulturam denegare, *vid. c.* 14. *Cauſ. XIII. Qv.* 2. *confr. c.* 12. 13. 15. *ibid. ſed erat adhuc in exteris, à noſtris legislatoribus, Eccleſiæ & Patriæ ſimul providentibus, longe remota,* Portio Canonica, & Oblationes teſtamentariæ *quas amica clero Romanenſi, & pietate perſonata auri ſacra fames, ad alendum cleri faſtum, invenit. Jus Eccl. Caputi M. art. XIII.* effoſſo tumulo protinus numeretur pecunia ſepulcralis *non determinata.*

CAP. V.

DE PRETIO SEPULTURÆ.

Sepulcra sive templo vicina, sive remotiora in cœmeterio sint, pretio æqvali redimantur. Sepulcrum pro homine qvovis, ulnis duodecim redimendum est, nisi sit infans edentulus pro qvo sex tantum solventur. Pastori pro cantu funebri ulnæ sex debentur. Pretium sepulturæ & cantus funebris is, qvi funus ad templum defert, in villa ecclesiastica, ad qvam sepultum fuit, solvere debet die qvinto hebdomadis, ubi qvatuor æstatis septimanæ elapsæ sunt, idqve in area villæ, ante fores primarias. Uterqve tam Curator templi qvam pastor, pecuniæ sibi debitæ, sed non numeratæ, appellare debet, illisqve in tergiversantem, qvem ibidem loci citare licet, trium marcarum actio data est. Exceptio legitima reo funus afferenti competit, modo pecuniam iis ad certum tempus obtulerit. Si de certo tempore & loco solutionis inter eos convenit, stipulationem expetant. Illi, qvi funus ad templum deduxit, funeraticum ex bonis defuncti relictis, &, si nulla adsint, actio funeraria in heredes competit. Utroqve, tam herede qvam defuncto nihil habentibus, nihil exigi potest, tumqve sepulcrum cantusqve

s) *Sk. B. ER. M.* þat skal kaupa hálfu ódyrra, *dimidio pretio redimentum est.*
t) *M.* líksaungs eyri.
u) *Add. omn.* hann skal giallda, *persolvendum illi est.*
v) *F.* þess, *ejus.*
x) *B. ER.* þá er hann fördi, *cum extulerit.*
y) *Omn.* taka *accipiant.*
z) *Sk.* hitze. *B.* hitzug. *ER.* hietzig. *Q.* ef hitt var eigi til, *si nihil existerit. F. M.* ef hinn átti ai til, *si ille nihil habeat.*

er eigi til. Ef hvargi átti fe erfingi ne hinn andadi. oc (æ) tekrat þar fe ſem ecki er til. oc ſcal þá veita leg oc líkſaung. Nu (ö) vídr til ſums enn eigi til allz þeſſ þá ſcal fyrſt hafa til þeſſ at búa um lík. enn þá at kaupa líkſöng. (aa) legkaup ſcal ſídaz (bb) inna.

VI. CAP.

UM GAUNGUMANNA LÍK.

(18) Ef (cc) gaungomadr anndaz inni at manz oc ſcal bóndi föra lík hans til kirkio. Ef ſá madr hafdi fe á ſer hinn anndadi oc ſcal þar taka af til þurftar honom. ef hann hafdi þar meira fe eda átti hann i audrom ſtaudum. oc á bóndi þat fe at taca ſá er honom veitti viſt þá er hann anndadiz nema honom væri (dd) rádin viſt at lögfardögom ſú er honom væri vidvært. oc gengi hann at ſíno rádi á brott enn eigi frænda. oc á bóndi þat (ee) eitt fe at taka á brott er ſá hafdi þángat haft er hann anndadiz enn eigi meira (ff) frændor eigo allt annat. (gg) Ef lík er fört úr þíngom preſtz. þá er hann ſcylldr at fylgia því til grafar ef honom ero ádr ord gör. enda ſe þat innan repps. oc ſcal hann þá hafa líkſaungs kaup. oc ſva ef honom ero eigi ádr ord gör þótt hann fari hvargi. Eigi er preſtr ſcylldr at fylgia líki or repp ef þar er nockor graptar kirkia. (19) Enn ef hann vill

æ) *Sk.* tekz þar æi.
ö) *Sk. B. St. Q. F.* vinz.
aa) *Sk. B. F.* legkaupi.

---

18) *Grág. in Tit. de hereditate Cap. VIII.*
19) *K. R. H. Cap. XXXV.*

tusqve funebris gratis conferuntor. Si bona relicta, ex parte tantum, non vero ex toto suppetant, primum demantur, qvæ funeri vestiendo, necessaria sunt, post cantus funebris pretium; sepulcrum ultimo redimendum.

CAP. VI.

DE FUNERIBUS PAUPERUM.

Ambulatorem mendicum hospitio exceptum hospes efferat. Si defunctus ubi decessit, pecuniam secum habuit, ex hac tantum sumendum est, qvantum funeratico respondet; residuum, illic, vel alibi depositum hospes qvi morientem suscepit, acqvirat, nisi tempore legitimæ migrationis domicilium illi stipulatum fuerit, qvod, licet secure eo frui potuisset, suo, non vero cognatorum consilio reliqverit; tum enim bonorum qvicqvid defunctus secum attulerat, hospiti cedat, sed nihil ultra, hæredes reliqva omnia petant. Funus extra parochiam efferendum, pastor, si antea invitatus fuerit, seqvi debet, modo mortuus, contribulis fuerit: Tumqve pretium pro cantu funebri pastori competit, qvin etiam, si, antea non invitatus, domi manserit. Exseqvias extra tribum qvæ templum cæmeterio instructum habet, faciendas pastor ire non tenetur. Si justis extra

bb) *St. F.* reida *expendere.* Q. greida *idem.* *M.* giallda *solvere.*
cc) Q. fátækr madr *pauper.*
dd) *Omn.* tekinn.
ee) *Om. Sk.* eitt.
ff) *Omn.* Þat se eigo frændi hinz andada er hann hafdi átt í ödrum stödum, *bona alibi relicta hæredibus cedunt.*
gg) *Om. B. St.* Q. *M.* ef lík er fört ur Þíngum prestz —— Þótt madr andiz Þar.

vill eigi fylgia líki or repp sem nú var tínt þá á sá líksaungs kaup er yfir syngr. Ef prestr er sva farinn or þíngom sínom at hann hefir engan fengit i stad hinn þá á hann egi at hafa líksaungs kaup þótt madr anndiz þar (hh).

VII. CAP.

UM ÚTEYARMANNA OK FERDAMANNA LÍK.

Ef madr anndaz i úteyiom. oc ero þeir menn scylldir at föra lík til kirkio er (ii) tínt var at á meginlandi ætti at föra. (kk) Búdonautar ef hann anndaz i fiskeskálom. sá er scylldr at liá scips (ll) er bedin er ef hann á til. Ef madr varnar scips eda farar sá er böndr er. oc verdr hann útlagr um þat þrim mörkom. Ef madr anndaz á þíngvelli eda leidvelli epter at menn ero á brott farnir oc á sá madr at föra lík hans til kirkio er næstr byr þeirra manna er tva húscarla (mm) hefir oc of siálfum ser. Ef madr anndaz á þíngom eda leidom. oc scolo búdonautar hans föra lík til kirkio. eda föronautar. Ef madr anndaz á þíngvelli eptir at menn ero á brott farnir (nn) þadan. oc scal sá föra lík til kirkio er á þíngvelli byr. ef madr

hh) *Add. Sk.* * Ef madr veitir manni fyrir Guds sakir. þá skal sá taka fe eptir hann þó at hann hafi átt. *Siqvis alterum in gratiam Dei alat, tunc bona ejus, siqvæ relinqvantur illi accedunt.*

* *Conf. Grág. Tit. de bæred. Cap. XIIX.* Þar er madr veitir manni fyri Guds sakir ok se hann egi til kominn at föra hann fram ok anndaz ómaginn oc rydsc sva til at ómagin átti fe eptir. oc á sá þat at taca ef hann andaz

tra tribum faciendis comes adesse renuat, pretium pro cantu funebri amittit, canenti solvendum. Pastori parochiam suam sine vicario relinqventi, pretium pro cantu funebri non debetur, si absente eo, qvis ibi obeat.

CAP. VII.

DE FUNERIBUS INSULANORUM Á CONTINENTE REMOTIORUM, & DE FUNERIBUS PROFICISCENTIUM.

Siqvis in insulis á continente, remotioribus obierit, ab iisdem ac in continente ad templum deferendus est, contubernalibus scilicet si in tabernis piscatoriis fatis functus sit. Navim postulatus, cui est, commodare debet; qvi vero rogatus commodare, vel comitari denegat, tribus marcis mulctetur. Siqvis in comitio forive æstivalis loco decesserit, postqvam abierint alii, á colono proximo, cui duo, præter se, domestici sunt ad templum afferatur. Mortuum in conventibus vernalibus, æstivisve, contubernales, vel socii itineris efferant. Siqvis in comitio, cæteris domum profectis, obeat, colonus prædium Thingvöll inhabitans, illum cæmeterio inferat. Defuncto in tabernis nautarum justa solvant con-

andaz enn egi erfingiar. *Siqvis gratis infirmum alat, qvem sustentare obligatus non est, tum, si hic moriatur, eveniatqve ut bona reliqverit, illi bona á defuncto relicta hæredibus exclusis cedant.*
ii) *St. male* er þar búa, *qvi ibi habitant.*
kk) *Add. Sk.* eda, *sive.*
ll) *Omitt. Sk. Q.* er bedinn er.
mm) *Sk.* á.
nn) *Sk.* af alþingi, *ex comitiis.*

madr andaz i farmanna búdom oc sculo búdonautar hans fora lík til kirkio (oo). (20) Ef siár eda vatn kastar líkom á land. og á landeigandi at fora til kirkio. ef fe rekr á land med líki oc scal þar taca af til þurftar honom enom andada. Ef meira fe er. oc á landeigandi at hallda því til dóms. (21) Ef lík (pp) göngomanz finnz i haga úti. oc scal landeigandi föra lík hans til kirkio oc eignaz fe þat er hinn hafdi á ser. (qq) ef hinn átti meira fe inn andadi. oc eigo frændor hans þat. (22) Ef lík finnz i landi manz eda i úthysum. oc á landeigandi at föra lík þat til kirkio. oc vardveita fe ef hinn hafdi á ser til handa frændom. Ef lík finnz á fiöllom þeim er vatnföll deila merki (rr). oc scal sá madr föra lík til kirkio er næstr byr vatnom þeim i heradi er uppspretta næst líki á fialli. enda hafi tva húscarla oc of siálfom ser. þángat scal lík föra til herads sem þau vötn falla. Ef lík finnz i afrettom eda almenningom. oc á sá lík þat at föra til kirkio (ss) er næstr byr þeirra manna er á tva húscarla (tt) eda fleiri oc of siálfum ser. Ef madr förir lík þad eigi til kirkio er hann er scylldr til at lögom. oc verdr hann útlagr um þat þrim mörkom. sá á söc er vill. stefna scal heiman oc qvedia sim heimilisbúa á þíngi þess er sottr er. Ef madr er sottr um þat at hann fordi eigi lík til kirkio. (uu) oc versk hann því máli ef hann getr þann qvid at hann hugdo at sá madr átti eigi at kirkio lægt. oc fellr nidr útlegdin. Enn dómr á at döma á hendor honom at hafa tilfört

oo) *Add. Sk.* Ef madr andaz á förnum vegi ok skulu förunautar hanz færa lík til kirkio. *Siqvis in itinere obeat, comites illum ad templum ferant.*

---

20) Grág. *Tit. Landabrigd. B. Cap. LXX.*
21) - - *Tit. de heredit. Cap. VIII.*
22) *ibidem.*

contubernales. Ejecta mari vel fluminibus funera dominus fundi cœmeterio inferri curet; si bona cum iis ejiciantur, iis tantum abstrahatur, qvantum pro exseqviis expendi opus est, qvod superest dominus fundi custodiat, donec sententia judicis super eo haberi potest. Funus ambulatoris mendici in pratis inventum, dominus prædii ad templum ferat, & bona apud defunctum inventa retineat, siqvid alibi reliqverit, hæredibus cedit. Funus in pascuis aut casis á prædio remotioribus, inventum, á domino fundi, ad templum deferendum est, & pecunia, qvam mortuus secum habuit hæredibus reservanda. Si funus in montibus ubi defluxus aqvarum territoria dividit, inveniatur, illud ad templum ferat is, qvi in territorio proximus accolit flumina, qvæ proxime á funere in monte jacente scaturiunt, si præter se duos habet domesticos; funusqve in illud territorium deferendum est, ad qvod flumina ista defluunt. Funus in tesqvis vel locis communibus inventum, colonus proximus duos pluresqve præter se ipsum domesticos habens ad templum ferre debet. Siqvis funus lege sibi demandatum ad templum ferre reglexerit, tribus marcis mulctetur, actio illa popularis est, reus autem domi citetur, viciniqve qvinqve ut veridici in forum rei competens convocandi sunt. Accusato sepulturæ funeris neglectæ, exceptio competit, si veridicis confirmet se putasse mortuum sacris interdictum fuisse, qvo facto mulcta qvidem cessat, á judicibus tamen obligandus est, C 2 *ut*

pp) *Q. M.* fátæks mannz, *pauperi.*

qq) *St.* frændur eignaz þat er um fram er, *qvod superest, cedit heredibus.*

rr) *Add. Q.* til herada, *inter territoria.*

ss) *Omitt. Q.* er næstr byr.

tt) *Omitt. M.* eda fleiri oc of siálfum ser.

uu) *Sk.* of verst.

fört á fiórtán náttum inum nærstum (vv) eptir (23) vapnatak. Ef madr forir lík þat til kirkio er eigi á kirkio lægt (xx) oc ver þat fiörbaugsgard nema hann getti þann qvid at hann hugdi at sá madr ætti kirkio lægt. oc scal hann frá hafa fört á fiórtán náttom enom næstom (yy) epter þínglausner. oc (zz) böta laustin kirkio tólf aurom. (aaa) Fiögor ero þau lík er egi scal at kirkio grafa. þat er eitt er madr andaz óscírdr. annat er scógarmanz lík (bbb) þess er ööll er oc óferiandi. (ccc) þat lík scal egi at kirkio grafa nema biscop sá lofi er yfir þeim fiordungi er (ddd). Enn er þridia lík er þat er eigi á at kirkio at grafa ef madr vinnr á ser verk þau er honom verda at bana sva at hann villdi unnit hafa (eee). nema hann fái idran sídan oc gángi hann til scriptar vid prest oc scal þá grafa lík hanz at kirkio. oc þótt egi nái hann prestz fundi. oc segi hann ulærdum mönnum til at hann idraz. (fff) oc sva þótt hann megi egi mæla oc giöri hann þær iartegnir at hann finni at hann idraz i hugnum þótt hann comi egi túngunne til. oc scal þó grafa at kirkio

vv) *Omitt. M.* eptir vopnatak.
xx) *Omitt. M.* oc ver þat fiörbaugsgard —— at sá madr ætti kirkiolægt.
yy) *Omitt. M.* eptir þínglausnir.
zz) *M.* gera.
aaa) *Sk.* þrenn, *tria. B. M. F.* þriu, *idem.*

---

23) Vopnatac *sumtio armorum v. actus arma capiendi, significavit tempore Reip. Islandicæ, discessum convenarum à foro teste* Vita Rafnkelis Freysgodæ *Cap. IX.* Þat er *Vopnatak* er alþyda rídr af þíngi. ɔ: *Sumtus armorum est, qvando convenæ à foro domum revertuntur. Ratio hujus significationis petenda est à recepto veteribus ceteroqvin semper armatis more, celebrandi tales conventus absqve armis, pacis publicæ causa. Conf. not. ad* Arnesens Islandske Rettergang p. 584. & seqq.

ut intra noctes qvatuordecim post conventum solutum, funus ad templum deportet. Siqvis honestâ sepulturâ interdictum ad templum deportet, relegationi obnoxius erit, nisi veridicis adhibitis confirmet, se putasse mortuum jure sepulturæ honestæ gavisum fuisse, quo casu intra qvatuordecim noctes post conventum solutum, funus cæmeterio eximat, temploqve profanationis poenam unciis duodecim expendat. Qvatuor funera sepultura honesta careant. Primum est hominis qvi sine baptismo moritur. Secundum aqva & igne interdicti, cui alimenta & vecturam per mare præstare nefas est, hocce funus sine consensu episcopi, qvi qvadranti isti præest, in cæmeterio sepelire non licet. Tertium est qvod ad templum humari prohibetur, funus nempe hominis, manus sibi violentas inferentis, ideo ut mortem sibi accire voluerit, nisi postea poenitentiam facti egerit, & coram pastore confessus fuerit, tum in cæmeterio sepeliendus est, etiamsi pastorem adire neqviens laicis indicaverit se poenituisse, qvinimo si sermonis usu præcluso poenitentiæ animo conceptæ signa ediderit, qvamvis lingvam movere non potuerit, ad templum humari debet.

bbb) *Omitt. M. F.* Þeſſ er 6öll er oc óferiandi —— ſá lofi er yfir Þeim fiórdungi er.

ccc) *Sk. St.* ekki lík, *nullum funus. Omitt. Q.* Þat lík ſkal eigi at —— ſá lofi er yfir Þeim fiórdungi er.

ddd) *Add. Sk.* Enn ef biſkup lofar, ok ſkal Þá til kirkio færa: *Si episcopus concedat, ad templum deferendum est. B.* Þá er rett at grafa at kirkio enn æi ella, *tunc illud ad templum sepelire licet, cæteroqvin minime.*

eee) *Add. F.* ok dögi hann af, *& inde moritur.*

fff) *F.* Ok Þóat hann bendi at eins á nockra leid ef hann má eigi mæla, ſva at Þeir meigi ſkilia at hann idraz ok ſkal hann grafa cæt. *Qvin imo si usu lingvæ destitutus modum aliqvem indicet unde præsentes eum poenituisse concludere possunt. Omitt. St.* ok ſva Þótt hann megi eigi mæla —— túngunni til. *Omitt. M.* oc ſva —— biſkup hannar.

kirkio líkit. (ggg) Þat lík ſcal egi at kirkio grafa et fiórda et biſcop bannar (hhh). Þat lík er egi á at kirkio lægt. ſcal þar grafa (iii) er firr ſe túngardi manz (kkk) enn i örſcotzhelgi oc þar er hvartki ſe ákr ne eng oc egi falli vötn af til bólſtada. oc ſyngia egi líkſöng yfir.

VIII. CAP.

KIRKNA ÞÁTTR
oc hverſu föra ſcal.

(24) Kirkia hver ſcal ſtanda i ſama ſtad ſem vígd er ef má fyrer ſkridum eda vatnagángi (a) eda elldzgánge eda ofvidri. eda heröd eyde (b) at or afdölom eda útſtröndum. (*) þar er rett at föra kirkio er þeir atburþer verda. þat er rett at föra kirkio er biſcup lofar. (c) ef kirkia er upptekin mánadi fyri vetr eda leſtiz hun ſva at hun er ónyt oc ſcolo lík eda bein förd á brott þadan fyrer vetrnætor enar næſtu. Til þeirrar kirkio ſcal bein föra er biſcop lofar gröpt at. þar er madr vill bein (d) föra. oc ſcal landeigandi qvedia búa níu. oc húſcarla þeirra ſva ſem til ſcipdráttar at föra bein. þeir ſculo hafa med ſer pála eda rekor. (e) hann ſcal ſiálfr fá húdir til at bera bein i oc

ggg) *Omitt. Sk. B. M.* Þat lík ſcal egi at kirkio —— er biſcup bannar.

hhh) *Add. St. F.* Enn hann ſkal hafa ſagt til þeſſ ádr ſva at menn viti. *Ille vero interdictum manifeſtaſſe debet, ut cuilibet innoteſcat.*

iii) *Q.* at eigi ſe nær, *propius ſeptum.* *Sk.* fyrr, *propius.*

kkk) *St.* enn aurdrag, *qvam jactus ſagittæ.*

---

24) C. 36. *Diſt. de Conſecrat. noſtrum tamen Jus, plures caſus enumerat.*

bet. Quartum, cui episcopus interdicit, á cœmeterio arceatur. Funus sepulturá inhonestá afficiendum, in loco á septô areæ remotiori, quam qui sagittá indè jacta tangi queat, sepeliatur, ubi nec ager est, nec pratum, nec inde aqua ad villam fluit, cantuqve funebri careat.

CAP. VIII.

SECTIO DE ECCLESIIS & de translatione ecclesiarum.

Ecclesia qvælibet, ubi consecrata est, permaneat, si liceat per ruinas é montibus delapsas, sive inundationes, sive incendia, sive procellas, sive periculum qvod territoriis intra convalles remotiores, vel ad litora in mare excurrentia sitis, desolationem minitatur; ubi tale qvid acciderit, ecclesiam transferre licet. Ecclesia, episcopo veniam dante recte transfertur. Si ecclesia, ad transferendum, ante hyemen mense uno destruatur, vel inhabilis damno, qvod contraxit, reddatur, tum funera vel ossa ante initium hyemis proximæ auferenda sunt. Ad ecclesiam ossa transferantur, cui cœmeterium episcopus concedit. Ubi ossa transferenda sunt, dominus fundi, vicinos novem eorumqve domesticos hunc in finem, juxta legem de navibus subducendis arcescat. Hi palas & ligones secum habeant, ille coria qvibus ossa ferantur

a) *Omitt. Sk. St. Q. F.* eda elldz gángi.
b) *Omitt. F.* at.
*) *Omitt. Sk. B. Q.* þar er rett at föra kirkio —— atburdir verda.
c) *Omitt. St.* Ef kirkia er upptekinn mánadi fyrir vetr —— rett er hvartz er vill at gera eina gröf at beinom eda fleiri.
d) *M.* upptaka.
e) *Sk.* bóndi siálfr skal gefa, *colonus ipse commodet.*

oc eyki at (f) draga. Þá búa ſcal qvedia er næſtir búa þeim ſtad er bein ſcal uppgrafa oc hafa qvatt ſiau nóttum firr (g) eda meiri meli. Þeir ſculo koma til i midian morgin. Bóandi á at fara oc húſcarlar hans allir þeir er (h) heilendi hafa til. nema ſmalamadr (i). Þeir ſculo hefia gröpt upp (*) utarlega i kirkiogarþi. oc leita ſva beina ſem þeir mundo fiár ef þar væri von (k) i iördo. preſtr er ſcylldr at fara til (l) at vígia vatn oc ſyngia yfir beinom ſá er (m) böndr er til (n) rett er hvartz er vill at gera eina gröf at beinom edr fleiri. Þau audöfe öll er þeirre kirkio hafa fylgt er upp er tecin (25) oc hun ſialf hvart ſem þat er i löndom edr (o) lauſum aurom edr i kirkio bunadi. Þat ſcal fara til þeirrar kirkio (p) er bein voro tilford (q). Ef landeigandi lætr eigi fara at föra bein (r) til kirkio ſva ſem mælht er. edr fara menn eigi til þeir ſem qvaddir ero oc verdr hvarr þeirra ſecr þrim mörkom. oc á landeigandi ſöc vid þá er qvaddir ero. enn ſá vid hann er vill. ſtefna ſcal ſócom þeim heimann oc qvedia (s) heimilisbua fimm á þingi þeſſ (t) er ſóttr er. enda ſcal dómr döma á hönd þeim beina förſlo oc hafa fört bein til kirkio fiórtan nóttom epter vopnatac.

CAP.

f) *Sk. B. ER. F.* færa, *ferre.*
g) *Omitt. F.* eda meyra meli. *Add. Sk. B. ER. F.* enn til ſkol koma, *ante qvam adeſſe debent.* *Q.* eda leingra meli.
h) *Q. M* heilſu.
i) *Add. F.* ok taka til í midian morgin, *medioqve manè incipiant.*
*) *Sk.* útarla.
k) *ER.* gardinum, *in ſepulcreto.*

---

25) C. 38 *Diſt. I. de Conſecr. ligna eccleſiæ dedicata non debent ad aliud opus jungi niſi ad aliam eccleſiam.*

tur jumentaqve ad trahendum ea, conferat. Coloni loco unde ossa eruenda sunt, proximi convocentur, septem ante noctes, vel ultra admonendi, medio mane compareant. Admonitus qvisqve colonus cum singulis suis domesticis, qvi sanitate gaudent, adesse debet, opilione excepto. Exterius in cæmeterio ossa effodere incipiant, eaqve tam diligenter investigent, ac thesaurum, si depositus ibi crederetur. Pastor aqvam consecratum & cantum funebrem præstatum invitatus ire debet; perinde autem est, utrum uno, an pluribus sepulcris ossa humentur. Omnia ecclesiæ destructæ bona sive mobilibus, sive immobilibus, sive ornamentis consistant, ipsaqve ecclesia ad alteram, ad qvam ossa translata sunt, transeant. Si dominus fundi ossa transferenda non curet, ut hic constitutum est, vel si ad id vocati non pareant, á singulis trium marcarum poenam exigat, ille vero actione populari conveniatur. Rei domi in jus citentur, & vicini qvinqve ut veridici in foro rei competenti convocentur. Judex vero ossium translationem intra noctes qvatuordecim, á conventu exacto, peragendam illis injungat.

l) Q. med vígdu vatni, *cum aqvâ piaculari.*
m) *Sk. B. M.* beiddr.
n) *Add. Sk. Q.* til þeirrar kirkio skal bein færa er biskup lofar gröpt at. ɔ: *ad istud templum, funus ferendum est, cui episcopus cæmeterium concessit.*
o) *B.* lausu se. *Add. St.* i klædum, *vestibus.*
p) *St.* er biskup vill eda bein. cæt. *ubi episcopus concedit, vel ad qvam ossa. cæt.*
q) *Omitt. St.* Ef laudeigandi —— xiv nóttom eptir vapnatac.
r) *Omitt. B. Q.* til kirkio.
s) *iidem* búa.
t) *Omitt. Sk. B. St. Q. M.* þess er sóttr er. —— xiv nóttom eptir vapnatac.

IX. CAP.

HVERSU KIRKIO SCAL UPPBYGGIA EF BRENNR.

(26) Ef kirkia brennr upp. oc leſtiz hun ſva. at (a) adra þarf at gera. (27) oc ſcal þar kirkio gera ſem biſcop vill. oc ſva micla ſem hann vill (b) oc þar kalla kirkio ſem hann vill. (c) Landeigande er ſcylldr at láta kirkio gera á bö ſinum (d) hvergi er fyrr let gera. hann ſcal (e) uppgera ſmíd ſva at gör ſe á tólf mánodom enom næſtom þadan i frá er kirkia leſtiz ſva at tider megi i veita (f) ef hann of faurlar. (28) Landeigandi á at leggia fe til kirkio ſva at biſcop vili vigia fyri þeim ſocom. þá ſcal biſcop til fara oc vigia kirkio þá. (29) Bóandi er ſcylldr (g) ſá er þar byr at hallda kirkio dag þann at (h) ſamlengd hverre um ſinn á tólf mánadum oc hiú hans oc geſtir er þar ero um nóttina ádr oc þeir menn er tíund ſína leggia ſva (i) þángat. at biſcup vill (k) at þeir halldi þar kirkio dag. (l) Þá ſcal hverr madr hallda kirkiodag er biſcop

a) *Omitt. Sk.* adra.

---

26) C. 29. *Diſt. I. de Conſecrat.*

27) C. 4. *Diſt. I. de Conſecr. non ſine præcepto ſedis apoſtolicæ eccleſias novas dedicare fas erat, hic autem ob nimiam locorum diſtantiam epiſcopi erat hujus curam gerere, ut & jurium eccleſiæ ceterorum.* Confr. C. 2. *Cauſ. X. Qv. I.*

28) C. 9. *Diſt I. de Conſecrat. Nemo eccleſiam ædificet antequam epiſcopus civitatis veniat —— & ante præfiniat —— quæ ſufficiant, & oſtenſa donatione, ſic domum ædificet, & poſtqvam conſecrata fuerit aqvâ ſanctâ ejus eccleſiæ atrium conſpergat.*

29) C. 16. *Diſt. I. ibid.*

CAP. IX.

DE ECCLESIA EXSTSUENDA, SI INCENDIO DELEATUR.

Ecclesia igne consumta, vel ita lacerata, ut novæ exstruendæ opus sit, nova ubi episcopus vult ædificanda est, tam magna quam ipse præscribit, & ubi jubet consecranda. Dominus fundi ecclesiam exstruere debet, in suo prædio ubicunque antea ædificata fuit. Opus tam mature aggredi debet, ut templum, vertente post damnum contractum anno absolutum sit, si impeditus non fuerit. Dominus fundi ecclesiam tam amplis ditare bonis debet, ut episcopus eam ideo consecrare velit, tum vero episcopus ecclesiam istam consecratum eat. Villæ ecclesiasticæ habitator Diem dedicationis templi celebret eodem singulis duodecim mensibus currente termino, cum domesticis, & hospitibus nocte præcedente ibi pernoctantibus, illucqve decimantibus, ubi episcopo placuerit eos ibi dedicationis diem celebrare. Quando episcopus diem dedicationis templi celebrari jubet, eum

b) *Omitt. Sk.* oc þar kalla kirkio sem hann vill.

c) *Omitt. Sk.* landeigandi er scylldr —— ef hann offaurlar.

d) *B. Q. M. F.* hverr sem fyrr let gera.

e) *Sk.* hefia, *incboare. B.* hafa *idem.*

f) *Omitt. Sk. M.* ef hann offaurlar. *B.* ef hann orkar, *si valeat. Q.* ef hann má, *si possit.* 181. ef hann eigi forfallar, *si nullum ei obstet impedimentum.*

g) *Omitt. St.* sá er þar byr.

h) *Sk. B. St. ER. Q. M.* jafnlengd. *F.* iamlengd.

i) *St.* þenog.

k) *Omitt. Sk.* at þeir halldi þar kirkiodag.

l) *Omitt. Sk.* þá scal hverr madr —— vill hallda láta. *Omitt. St. M.* þá scal hverr madr —— heimanför til þess.

ſcop vill hallda láta (m) oc hallda ſva at helgi ſem Páſkadag. enn jamt fer hann ſem Meſſodagar adrir. (n) Ef menn fara ſtefnoför þángat i tún er menn hallda kirkiodag á þeim degi. oc vilia ſtefna bónda edr hiúum hans. edr geſtum oc eigo þeir menn ſacir vid hina er fyrir ero. oc er rett at þeir ſtefni hinom. er fyrir ero at móti ef þeir vilia ſva ſem rúm heilact ſe (*) hvar þeſſ er þeir gera egi heimanför til þeſſ. Þángat ſcal hverr madr leggia (o) tíund ſina hálfa til þeirrar kirkio ſem biſcop (p) qvedr at. oc ſcal biſcop ſcipta herade til þeſſ af (q) hveriunge bö til hverrar kirkio. Hvarr ſcal giallda tíund (r) hvergi ſem á landi byr (s). Sá er tíund ſcal (t) leyſa af hendi hann ſal giallda þar i túni ſyri kalldurum á kirkiobönom enn fimta dag viko er þriar vicor ero af ſumre. hann ſcal giallda þat fe i vadmálum oc vararfelldum i gulli oc i brendu ſilfri. hann ſcal giallda (u) hálfann þann lut ef hann vill (v) er hann gelldr þángat. þat er fiórdungr allrar tíundar. (x) kirkio i vaxi edr i vidi edr i tioro ef hann vill. (y) oc koſt á hann at giallda i vadmálum ef hann vill þat helldr. Ef eigi kemr fe þat fram ſva ſem mælt er. oc er þeim manni rett er kirkio

m) *Sk.* ſva ſcal hallda kirkiodag, *dies dedicationis templi ita celebretur.*

n) *Omitt. F.* ef menn fara ſtefnoför — heimanför til þeſſ.

*) *Sk.* 187. hvörgi er þeir giöra heimanför, *modo citatum domo abeant.*

o) *Sk.* lögtíund.

p) *Q.* vill, *vult.*

q) *St.* hverum.

r) *R.* hver.

s) *Add. Sk.* Ok ſkal þat halldaz medan hinn ſami biſkup rædr fyrir nema kirkiur ſeo vanhalldnari at nockru. þá á enn biſkup frá at taka ef hann vill. ok ſkipta annann veg. rett er ok at þar ſe kirkia gior er æi var ádr. ef biſkup lofar. ok at hann leggi til þeirrar kirkiu tíund at

tum omnes celebrare debent, instar Paschatos, ejus autem prophanatio, æqvali, ac cujusvis diei festi, multâ, expianda erit. Si qvi illuc in aream citatum veniant dié qvô dedicatio templi celebratur, & patremfamilias, domesticosve, vel hospites in jus vocare velint, hi, qvi domi sunt, illos ut celebrationis turbatæ reos citatione contraria, si velint, in jus provocare possunt, tanqvam dies profestus esset, siqvidem citatum domo non discedunt. Unusqvisqve dimidium decimarum suarum isti ecclesiæ expendat, cui episcopus hoc privilegium concedit; eumqve in finem episcopus territoria & singulorum prædiorum decimas, ecclesiis singulis dividat. Qvisqve cujusvis prædii habitator decimas solvere tenetur. Decimas traditurus, eas solvat in area ante fores primarias villæ ecclesiasticæ, die qvinto hebdomadis, ubi tres septimanæ æstatis præterlapsæ sunt; hæqve decimæ solvendæ sunt pannis, togisqve promercalibus, auro, argentove defecato; dimidiam partem ecclesiæ persolvendam, qvartam nempe decimarum cera, lignisve, vel pice, si qvis velit, expendere potest, qvin & pannis offerre illi permissum est, si magis velit. Si hoc debitum, ut constitutum est, non præstetur, illi, qvi eccle-

af þeim bæ þó at hun liggi til annarar kirkiu ádr. *Qvod ratum esse debet dum idem episcopus officio fungitur, nisi ecclesiæ aliqvâ ex parte, damno affectæ sint, tunc episcopus, auferat, aliterqve disponat. licitum est si, episcopus consentiat, ecclesiam fundare ubi antea non fuit, istiqve ecclesiæ decimas addicare, qvæ antea alteri offerebantur.* M Þat skal halldaz um tíund sem biskup qvedr at medan hann er at stóli. *Episcopi sede episcopali insidentis de decimis statutum, ratum esto.*

t) *Sk. B. St.* inna, *reddere.*
u) *Q.* allann, *omnem.*
v) *Omitt. Sk.* er hann gelldr þángat.
x) *Sk.* hanns.
y) *Omitt. St.* oc kost —— adra tíund.

kirkio vardveitar at nefna (z) vatta at ef fe þat kemr egi fram. oc ftefna þar um i túni (aa) fyri kalldyrum at fin um tíundar halld oc telia hinn fekian um (bb) fex mörkom oc giallda tvennum giölldum þann lut tíundar fem ógolldin er fva fem búar virda. hönum er rett at ftefna finni ftefno um hvern fiórdunginn. enda er rett at ftefna einni ftefno um báda fiórdungana af því at einn er adili at bádum (cc) oc heimta fem adra tíund.

X. CAP.

UM KIRKIU FE.

Þar er madr leggr fe til kirkio hvart fem þat er i londum edr laufum aurum (a) i búfe edr tíundum. af þeim bólftödum er heradzmen fcolo (b) þángat inna. oc fcal fá madr er kirkio vardveiter láta gera þann máldaga á fcrá allan hvat hann hefir fiárr gefit þángat edr adrir heradsmenn til þeirrar kirkio. Þann máldaga er honom rett at lyfa at lögbergi (c) edr i lögretto edr á varþíngi því er hann heyir. hvat fiárr liggr til þeirrar kirkio. hann fcal láta ráda fcrá oc lyfa þann máldaga heima at kirkio um finn á tólf mánadum hverium. (d) þá er menn hafa þángat tídafócn flefter. (30) Ef madr tekr þat fe er til kirkio er lagt edr gelldr á brott edr gefr edr felr (e) faulom ödrom mönnom. oc ver þat fiörbaugsgard þeim er felr

z) *Add. Sk.* fer, *fibi.*
aa) *Add. Sk.* heima, *domi.* *Omitt. Sk. B.* fyri kalldyrum. *Iidem omitt.* um tíundar halld.

---

30) *C.* I. *Cauf. XII. Qv. II. confr.* C. 21, *ibid. homicidis, & parricidis eos æqviparat.*

ecclesiam custodit, testes debiti nondum soluti, appellare, & debitorem in area prædii sui ipsius ob decimarum detentionem sex marcis expiandam citare licet, & ad partem nondum solutam, juxta colonorum æstimationem duplo præstandam postulare. Singulas partes, singulis citationibus, sed etiam utramqve una, qvoniam utriusqve, actor idem est, petere & ut cæteras decimas exigere licet.

CAP. X.

DE BONIS ECCLESIASTICIS.

Siqvis donaria ecclesiæ offert, sive mobilibus, sive immobilibus, sive pecudibus, sive decimis consistant, qvas á prædiis incolæ territorii mox persolvant, ecclesiæ istius curator inventarium bonorum á se aliisqve territorii incolis donatorum conficiendum curet. Hoc ad rupem juris dicundi, synedriumve, vel conventum vernalem cui interest, bonorum ecclesiæ addictorum inventarium notum facere illi licitum est. Hoc inventarium literis consignandum, & qvot annis coram cætu ejus ecclesiæ qvam maxime freqventi perlegendum curet. Siqvis ecclesiæ oblata auferat, expendat, donet, divendatve aliis, utri-

bb) Q. þrim mörkum, *tribus marcis.*

cc) *Omitt.* Q. oc heimta sem adra tíund.

a) *Omitt. B.* í búse.

b) *Sk. F.* þángat, *illud.*

c) *Omitt.* Q. eda í lögretto.

d) Q. fyri þíngfólki, *coram contribulis.* *Omitt.* Q. þá er menn hafa þángat —— flestir.

e) *Omitt. St.* saulom.

ſelr oc ſva hinom er kauper (f) víſvitande. oc á ſá ſöc þá er kirkio vardveiter ef hann vill ſótt hafa (g) enn ſá er vill ef hann vill egi ſökia. Enn ef ſá madr lógar fe frá kirkio er hana vardveitir (h) edr ſá er til hefir gefit. oc ver þeim ſlíct fiörbaugsgard ſem ödrum mönnom at frátaci oc á ſöc vid þá hverr er vill. Þat er ſtefnoſöc (i) oc ſcal qvedia til níu heimilisbúa á þíngi þeſſ er ſóttr er. Nu ef qvidr berr á (k) þá á at döma hann fiörbaugs mann enn gripinn aptr til kirkio (l) ef ólógat er. (31) Enn ef lógat er grip þá ſcal döma iammarga aura aptr til kirkio ſem búar virda at þat var vert er á brot var tekit. Þeim þeirra ſcal ſtefna til giallda um kirkio fe er frá ſelldi edr keypti er manni þikir (m) fevænligri (n) enn fiörbaugsgard ver hvaromtveggia.

XI. CAP.

UM ÁBYRGD Á KIRKIU OK KLUCKUM.

Bóndi ſá er á kirkio bólſtad byr á at bera elld til kirkio eda ríngia klucko (a) edr ſá er hann (b) krefr. Preſti er rett at bera elld til kirkio oc kveyqva kerti edr hríngia klocko oc þeim mönnom ſem hann krefr til. Ef kirkio verdr (c) grand nockot af elldi. af med-

f) Q. vísvitandi, *ſciens.*
g) *Add. St.* eda ſá er til hefir gefit, *vel qvi obtulit. Omitt. B.* enn ſá er vill, ef hann vill eigi ſökia.
h) *Omitt. Sk. & Q.* eda ſá er til hefir gefit.
i) *Add. Sk. B.* ok ſkal ſtefna heimann, ok láta varda fiörbaugsgard. *Reus domi citetur, illiqve relegatio intentanda eſt.*

31) C. 2. *Cauſ. XII,* Q. 2.

utrique tam venditori, quam emtori malæ fidei relegationis poena irrogetur. Actio illa ecclesiæ curatori, si velit, si vero nolit, populo competit. Si curator templi, vel donator, ecclesiæ dotem distrahat, ut cæteri relegatione sacrilegium expianto. Actio illa popularis est, atque causa agenda, novemque vicini in forum rei competens ut veridici convocandi sunt. Testimoniis convictus sacrilegii, relegandus judicetur, resque si alienata non sit, ecclesiæ restituatur, alienata vero tanto pretio resarcienda, quanti ablatam coloni æstimant. Ille sive emtor, venditorve fuerit, qui solvendo magis idoneus habetur, actione repetundarum conveniatur, uterque autem relegationi obnoxius est.

CAP. XI.

DE ECCLESIARUM ET CAMPANORUM CUSTODIA.

Colonus qui villam ecclesiasticam inhabitat, vel qui ab eo rogatur ignem templo afferat, campanasque pulset. Pastori etiam licitum est ignem templo inferre, candelas accendere, & campanas pulsare, itemque illis quibus (hoc negotium) injungit. Si templum igne damnum con-

k) *Add. Sk. B.* hann er fe tók frá kirkiunni. *Ille, qui res ecclesiæ abstulit.*
l) *Sk. B.* þann er á brott var tekinn, *quæ ablata erat.*
m) *Sk.* fynilegra, *consultius.*
n) *M. omitt.* enn fiörbaugsgard ver hvarutveggia.
a) *Add. B.* ok kveikia kerti, *accendereque candelas.*
b) *B. St.* bidr, *rogat.*
c) *Sk. B. St. Q.* geigr, *metus. Sensus ergo foret; si periculum ab igne, templo metuendum sit.*

medför þeirra manna ſem nu ero talder til. edr leſtiz klucka (d) oc hallda þeir egi ábyrgd (e) hvarvetna þar er þeir geta þann qvid at þeir före ſva med ſem þá er þeir ætti ſialfir oc villdi vel med fara. Ef madr leypr til (f) óbedit at bera elld til kirkio edr hríngia klucko (g) edr kveyqva kerti (h) oc á ſá þá at ábyrgiaz er óbedinn tóc til.

XII. CAP.

UM PRESTS FÆDING OK KIRKIU-BÓT.

Sá madr er (a) á kirkio bö byr er ſcylldr at föda preſt ij. miſſari ef hann á þar lögheimili oc ſyngr hann þar hvern dag löghelgan naudſynialauſt. Ef preſtr ſyngr þar ſialdnarr. oc er bóndi ſá er á kirkio bö byr ſcylldr at (b) ala preſt at (c) dagverdi þá er hann ſyngr meſſo þar um daginn oc mann edr roſſ ef hönom fylger. ef fleiri búa á einom kirkio bö enn einn bóndi. oc ſcal at þeim lut hvarr þeirra ala preſt ſem þeir hafa af landi (d) hvarrt ſem þeir ero landeigandi edr (e) egi. útlagr er ſá (f) er ſyniar. Ef leiglendingr byr á kirkio bö. oc (g) renar kirkia ſva at

d) *Sk*. ok ſkal æi hallda á þá ábyrgdinni, *ad damnum reſarciendum non ſunt obligati.*

e) *Omitt. Sk. St.* hvarvetna þar. *Omitt. St.* ef þeir geta þann qvid.

f) *Sk* óbodit, *ſine mandato.*

g) *Omitt. Sk.* Q. *M.* eda qvevqva kerti.

h) *Sk. B. St.* ok ábyrgiz ſá þá kirkiu ok kluckur. er med elld fer ok kluckum hríngir. *Eccleſiam, campanasqve indemnes præſtet, qvi ignem fert, & campanas pulſat.*

a) *Sk*. á kirkio landi.

b) Q. *ER*. fæda.

contrahat, hominum prædictorum negligentiá, campanave vitietur, illis resarcitio damni non incumbit, si veridicos adhibeant asseverantes se non minorem diligentiam rebus istis, qvam suis, qvibus ut boni patresfamilis uti voluissent. Siqvis non rogatus inconsulto ignem templo inferat, campanas pulset, candelasve accendat, ille damnum inde eveniens resarciet.

CAP. XII.

DE SUSTENTATIONE PASTORIS ET ECCLESIÆ REPARATIONE.

Qvi villam ecclesiasticam inhabitat, per bina semestria pastorem domicilio illic legitimo fruentem, & die qvovis festo, si legitime impeditus non sit, sacra peragentem, alere debet. Si pastor rarius officio ibi fungatur, colonus villæ ecclesiasticæ sacerdoti prandium, die qvô sacra ibi administrat, præbere, ejusqve comitem vel eqvum, si adsint, alere debet. Si plures eandem villam ecclesiasticam inhabitent, singuli pro rata fundi qvam tenent, alimenta pastori suppeditent, sive domini fundi sint, sive non; denegans mulctetur. Siqvis villam conduxerit ecclesiasticam, & templum ita vilescat,

D 2

c) *F.* dagverdi ok náttverdi þá er hann syngr þar um dagin, *prandium & cænam, cum per diem sacra ibi peragit. Sk.* at náttverdi þá er hann syngr fyrr. enn at dagverdi þá er hann syngr sídar, *cænam sacra matutina, prandium vero diurna peragenti, præbeat. B. Q. St. M.* ok náttverdi, *& cænam.*

d) *Sk. B. St.* mikit til, *pro ut qvisqve magnum é fundo habet.*

e) *Sk.* leiglendingr, *conductor.*

f) *Add. Sk. M.* þrim mörkum, *tribus marcis.*

g) *B. St. M.* rörnar.

at eigi má tíder i veita i hvorio vedri. oc ſcal hann göra ord landeiganda at koma til at böta kirkio. landeigandi á ſva til at (h) fara at ſe gert (i) á halfum mánadi enom næſta þadan frá er honom voro ord ger ſva at veita megi tíder i. ella er hann ſecr þrim mörkom (k). Ef leiglendingr náir egi fundi landeiganda. er hann farinn af landi. edr or fiórdungi. oc er hann þá ſcylldr at gera at kirkio. oc heimta til koſtnad af landeigandi. Enn ef qvidr ber þat. at (l) þó mætti veita tiþir i kirkio (m) oc er egi landeigandi ſcylldr at giallda honom þá fe fyrir (n) verk. (o) Guds þauck ſcal hann þá (*) fyrir hafa. Ef yngri menn eigo kirkio bólſtad enn (p) ſextán vetra gamlir kallar. edr konor yngri enn tvítogar. oc á ſá madr at hallda kirkio upp at öllo er lögrádandi er fiár enna úngu manna. Hann ſcal taka jammarga aura af fe enna úngo manna ſem búar virda at hann hefir lagit til kirkio þurpta. (q) Nu á annarr madr land enn annarr kirkio. oc lógar ſá fe frá kirkio er land á. þá á ſöc vid hann ſá er kirkio á. enn ef ſá lógar frá er kirkio á. oc á þá landeigandi ſöc vid hann. enn ſá er vill ef þeir vilia eigi ſociaz. Nu á madr fleiri kirkior enn eina. oc ſcal hann ſcipta búningi oc fe med þeim ſva ſem hann vill ef biſcup lofar. enda á madr at kaupa tíþer af kirkioſe ef hann hefir eigi annat til. enda lofi biſcup. ſá madr er kirkio á ſcal til ſá vaxliós oc eigi ſorri meſſor enn tíu milli alþínga tveggia. hann ſcal beida þann preſt er þar er næſt at hann ſyngi lög-

h) *B.* koma, *venire.*
i) *Add. Sk.* kirkiunni, *templi.*
k) *Add. Sk. B. St* ef æi er ſva gert, *ſi non ita fiat.*
l) *B. St.* þó mundi veita meiga.
m) *Add. Sk. B.* at æi væri at giört, *qvamvis reparatum non fuerit*
n) *Omitt. Sk.* verk.

lescat, ut tempestate qvalibet sacra ibi peragi non possint, ille locatorem ad templum reparandum arcescat. Dominus fundi tam mature ecclesiam refectum eat, ut intra dimidium mensem, post nuntium illi missum, reparatio absoluta sit, ut qvovis aëre sacra celebrari ibi possint, alias tribus marcis mulctandus est. Si conductor dominum fundi adire neqveat, vel qvia patria vel qvadrante cessit, ipse templum reficere debet, impensasqve á domino fundi petere. Si vero testes asserant, ante reparationem factam sacra in templo peragi licuisse, dominus fundi á solutione impensarum liberatur, tumqve gratiam divinam pro opere suo reportet. Si masculi, sedecim hiemibus, fœminæve viginti hiemibus minores condomini villæ ecclesiasticæ sint, tum curator bonorum ad minores pertinentium ecclesiæ conservandæ curam gerat, æqvalemqve impensis templo necessariis pecuniam, secundum æstimationem colonorum de bonis minorum demat. Si fundus domino alterius, qvam ecclesia, subjectus sit, & ille bona ecclesiæ abstulerit, qvi dominus est fundi, tunc domino templi in illum actio competit. Si vera dominus templi bona ecclesiæ alienet, tum dominus fundi actor est; si vero alteruter, cujus interest, actione supersedeat, tum actio evadit popularis. Siqvis plures qvam unam ecclesiam possideat, illis apparatum, bonaqve dividat pro lubitu, si episcopus consentiat. Cæterum sacra, bonis ecclesiæ redimere debet, si ipse nihil habeat, idqve episcopus permittat. Ecclesiæ dominus cereos missasqve non pauciores qvam decem inter comitia singula (ɔ: anno vertente) acqvirat. Pastorem proximum roget sacra peragere festis

o) *Add. Sk.* fyri verk sitt, *pro operibus suis.*
*) *Omitt. F.* Guds þauck —— fyrir hafa.
p) *St.* tólf vetra, *duodecennis (in margine XVI.)*
q) *Omitt. omn.* Nu á annar madr land —— eda vill hann at þeir eigniz kirkio.

lögtíþer. oc er hann útlagr þrim mörkom ef hann görir eigi sva. Sá madr er kirkio á scal gera at kirkio sva at i öllom veþrom se tíder igerande. oc á hann at grafa torf i landi hans þar er hvartki se akr ne eng. sá madr scal ala prest er á landi byr oc mann einn med honom edr hest. sá madr á oc at fá þriar messor mille alþínga tveggia eda elligar er hann útlagr þrim mörkom. Nu hrörnar kirkia sva at ósyngianda er i. oc scal sá madr er byr á landi gera þeim ord er kirkio á sva snemma súmars at at verdi gert. Nu vill hann egi at gera. oc scal sá er land á heimta til búa fimm hvart þeim þici tíþer igerandi i sva búinni kirkio. Nu þyckia þeim eigi tíþer igerandi i öllom vedrom oc eignaz sá þá kirkio er land á ef hann görir at. Ef hann görir at kirkio. oc hefir egi ádr synt búum oc eignaz hann þó. ef hann hefir þeim gört ord ádr er kirkio á. ef þad ber qvidr at eigi var syngianda i öllom vedrom i kirkio ádr. Nu brotnar kirkia ofan. oc scal sá er land á hafa gert á þeim tólf mánodom enom næstom kirkio. oc eignaz hann þá kirkio. edr fört bein á brott at lofe biscups. Ef sá vill egi kaupa tíþer á kirkio er á. oc er hann útlagr um þat þrim mörkom. enn sá eignaz kirkio er tíþer cauper á. Ef sá madr er sva úngr at hann á eigi vardveitzlo fiár sins. edr se hann af landi farinn oc vilia þeir egi vardveita kirkio er fe hans hafa oc gera adrir menn at. oc á sá cost þá er hann tecr til fiár sins. hvart hann vill slíct fá þeim sem þá hefir kostat er at hafa gert. edr vill hann at þeir eigniz kirkio.

CAP.

festis diebus, cæteroqvin tribus marcis mulctetur. Templum à suo domino ita reficiendum est, ut tempestate qvâlibet in eo sacra possint peragi; hunc in finem cespites in fundo alieno, ubi nec ager est, nec pratum, effodere illi licet. Fundi incola pastorem alere debet, cum comite vel eqvo, idemqve inter comitia duo tres missas redimat, secus tribus marcis mulctandus. Si templum adeo vilescat, ut sacrorum celebrationem non admittat, incola fundi, domino ecclesiæ tam tempestivum mittat nuntium, ut ante æstatis finem reparatum sit. Si reparare noluerit, tum dominus fundi qvinqve vicinos arcescat, testaturos, utrum censeant sacra posse peragi in templo ita se habente. Si templum ad sacra qvavis tempestate peragenda inutile judicent, tunc templum suo dominio adjicit dominus fundi, si istud reparet. Si vero templum reficiat, vicinis antea non ostensum, illud etiam acqvirit, si ejus dominum præmonuerit, testesqve perhibeant, sacra in templo nondum reparato, qvalibet tempestate celebrari non potuisse. Si templum corruat, istud dominus fundi intra menses duodecim denuo exstruat, ejus dominium acqvisiturus, vel ossa transferat, venia ab episcopo impetrata. Si dominus templi sacra redimere nolit tribus marcis mulctetur, redimens autem templum acqvirit. Siqvis ob minorennitatem curatelæ adhuc subsit, solove cesserit, & curatores ejus templum conservare noluerint, ita ut ab aliis reficiatur, tunc majori res suas recuperanti optio datur, utrum impensas ab his factas, restituere, an dominium templi in illos transferre velit.

XIII. CAP.

AT LÆRA PREST TIL KIRKIO.

(32) Þat er manni oc rètt at láta læra (a) preſtling til kirkio ſinnar. hann ſcal gera máldaga vid ſveininn ſiálfann ef hann er ſextán vetra. Enn ef hann er yngri þá ſcal hann gera vid lögrádanda hans. ſá máldagi á at halldaz allr er þeir gera med ſer. Nu gera þeir eigi máldaga annan enn madr tekr preſtling til kirkio at lögmáli retto. hann ſcal fá honom fóſtr oc kenzlo oc ſva láta (b) ráda hönom ſveininum at bædi ſe óvegslauſt ſveini oc ſva frændom hans oc ſva vidgera ſem hans barn væri. Nu vill ſveinn eigi nema. oc leidaz bóc. þá ſcal hann föra til annara verca. oc ráda honom til ſva at hvartki verdi af (c) örkumbl ne ílit oc hallda til ſem ríkaſt at öllu annars. Nu vill hann hverfa (d) til námſins oc ſcal þar honom þá tilhallda (*). Enn þá er hann hefir (e) vígſlo tekit. oc hann er preſtr. oc er ſá madr er honom feck kenzlo ſcylldr at fá honom (f) meſſo föt oc bökor þær er biſcupi ſyniz ſva ſem veita megi tólf mánada tíþer (g) med. Preſtr ſcal fara til kirkio þeirrar er hann var lærdr til. oc ſyngia þar hvern dag löghelgann (h) meſſo oc óttoſaung

a) *Sk.* preſt.

---

32) *Jus patronatus laicis eripuit Arnas Epiſcopus Skalholtenſis anno Domini MCCLXXIII, qvod Epiſcopi retinuerunt, jus nempe vocandi ad annum MDLXII, qvo Frider. II. conſtitutione de 27 Martii juſſit ut Præfecti Beneficia eccleſiaſtica conferrent. Jus autem bona eccleſiaſtica pro lubitu adminiſtrandi, idem Rex gl. m. conſtitutione de 22 Aprilis MCLXXIX. iis prorſus ademit.*

CAP. XIII.

DE PUERO AD MUNUS SACRUM ERUDIENDO.

Licitum est cuivis curare puerum erudiendum, qvem ecclesiæ suæ præficere possit. Cum ipso puero sedecim annos nato, si vero minor sit, cum ejus tutore legitimo contrahendum est. Talis contractus communi eorum consensu initus servandus est. Si tantum contrahant de puero ad munus sacrum obeundum præscripto legis edocendo, tunc huic ille de sustentatione & informatione prospiciat, puerumqve curet ita castigari, ut neqve ipsi, neqve ejus cognatis dedecori sit, qvinimo ut proprium filium habeat. Si puer discere nolit, doctrinamqve fastidiat, aliis operibus applicari debet, & ita castigari, ut neqve cicatrices, neqve tumorem inde contrahat, cæterum ad opus strictissimè adigendus. Si studiis iterum incumbere velit, iis applicetur. Juveni autem ordinato, & ad munus sacerdotale admoto, qvi eum erudiri curavit, vestes sacras, librosqve, qvos episcopus ad sacra vertentis anni peragenda necessarios judicat, commodet. Pastor ecclesiam in cujus ministerium edoctus est, adeat, ibiqve die qvovis festa, missam matutinumqve cantum & vespertinum cantum, ut

b) Q. læra at hann megi velfara ok sva vidgera, *docere, ut illi bene succedat, eumqve habeat.*
c) *St.* orkumbl ne íllt. Q. lyti, *vitium.* F. meidzli, *vulnera.*
d) *Sk.* aptr.
*) *Add. ER.* unz hann hefir vigslo tekit ok er prestr, *donec ordinatus, & factus pastor sit, qvi cum.*
e) *Sk.* prestzvigslo, *ordinatio sacerdotalis.*
f) *B.* messoklædi.
g) *Sk.* af.
h) *Omitt. B.* messo.

ſaung at meinlauſo. oc aptanſaung. oc um lánga föſto. oc Iola föſto. oc imbrodaga alla. hann ſcal lyſa at (33) lögbergi máldaga (i) þann er vid preſt er görr eda i lögretto. honom er rett at veria lyriti inne hafnir hans ef hann vill (k) at lögbergi (*). (34) Ef preſtr flyr kirkio þá er hann er (l) tillærdr edr firriz ſva at hann veiter eigi tíþer at (m) ſem mælt er (35) oc ver þeim manni (n) ſcóggang er vid honom tecr edr tíþer þiggr at honom edr er ſamviſtom vid hann. (*) Þat ver ſamviſta vid hann ſem vid ſcógarmann ſídan er lyriti er varit á lögbergi (o) oc er þat fimtardóms ſöc. oc ſcal ſöc þá lyſa at lögbergi oc (p) heimta hann ſem annan (36) manns mann. (q) Sva ſcal preſtr leyſaz frá

---

33) *Ut omnes nationes judicia exercentes locis editoribus ad negotia forenſia proclamanda olim utebantur, ita qvoqve Islandi tempore Reip. in Comitiis é* Lögberg ɔ: *rupe jurisdicundi, in cæteris vero foris é* Þingbrecka ɔ: *clivo fori, qvæ omnibus innoteſcere voluerunt, dicebant, utriusqve poſt agnitum Norvegiæ dominium MCCLXIV. & receptas poſtea leges, uſus abolevit. Infra rupem jurisdicundi Synedrium* Lögretta, *ubi ſenatus ad qvadrantes inſulæ diviſus ſub dio lites decidebat, & de commodis Reip. deliberabat, cætera vid.* Arneſens Isl. Retterg. *Cap. XIII. p.* 380. *& ſeqq.*

34) C. 7. *Decret. Diſt. XCII. conf.* C. 3. *Cauſ. VII. Qv.* 1. *de neglecta celebratione ſacrorum. Conf.* C. 9. *Decret. Diſt. XCII. &* C. 2. *ibid. Diſt. XCI.*

35) C. 2. *Cauſ. XXI. Qv.* 2.

36) *Tempus ſervitutis apud Boreales ſublatæ diverſum, & incertum valde eſt, veriſimile tamen Norvegos, Islandosqve eam primum abrogaſſe poſt annum MCCXVII. qvô Hacon Haconis Rex Norvegiæ factus eſt, ejus enim leges tam civiles, ex. gr.* Froſtathing. *Tit. de jure perſon. Cap. LIII. conf. LIV. & LIX, & Tit. de ſucceſſ. & donationib., qvam Eccleſiaſticæ, ſervorum mentionem faciunt, qvinimo ſub hoc Rege, nam leges ab eo Islandis datæ, ob rigorem poſtea*

& sacra, tempore longi jejunii (qvadragesimalis) & Natalitiorum, singulisqve qvatuor temporibus, legitime non impeditus, celebret. Contractus cum pastore initus ad rupem juris dicundi, vel in senatu publicari debet. Ad rupem juris dicundi, si velit prohibitione prævenire potest, ne qvis illum hospitio excipiat. Si pastor fugiat ecclesiam cujus causa eruditus est, devitetve, qvominus ibi suo, ut lex præcipit, officio fungatur, tum eum excipientes, ejusve ministerio utentes, & cum eo conversantes, exilio puniantur. Eadem conversationis cum eo, ac cum exulibus poena est post prohibitionem ad rupem juris dicundi factam, eaqve causa coram tribunali summo peragenda est, sed in rupe juris dicundi proclamanda &, ille (fugitivus) instar servi citatione edictali vindicandus. Pastor ab ecclesia sibi demandata

i) *B.* þeim.
k) *Omitt. Q.* at lögbergi. *Add. F.* Enn ef sagt er til máldaga at lögbergi. eda i lögretto. enn eigi varit lyriti at laugbergi. þá er rett at fara þángat er hann spyrr til hans. oc veria þar inni hafnir hans eda þar er hann hefir um nótt verit. *Si contractus adrupem juris dicundi, vel in senatu indicatus sit, prohibitione ad rupem juris dicundi nondum factâ, tunc actor illuc, ubi reum morari, vel pernoctasse cognovit, eat, ibiqve receptionem ejus prohibeat.*
l) *Sk.* tilvigdr, *ad qvam ordinatus est.*
m) *Add. Sk.* kirkio, *in ecclesia.*
n) *F.* fiörbaugsgard, *relegatione.*
*) *Omitt. F.* þat ver —— vid scogarmann.
o) *Omitt. St.* oc er þat fimtardoms söc.
p) *Omitt. Q.* (heima —— manns mann.
q) *Omitt. St.* sva scal —— at læra annan.

---

postea Járnsída *dictæ, & anno MCCLXV. promulgatæ eos ignorant. Sed de anno, causa & modo hujus abrogationis certum nihil constat, nisi qvis eam ad annum* Coro*nationis Haconis* MCCXLVII, *referre velit, & deberi Wil-*

frá kirkio at læra annan (r) i ſtad ſinn (s) þann er biſcupi þycke þeim (t) ſlíct fulltingi (u) er yfer þeim fiórdungi er. Ef preſtr verdr ſiúkr oc ſcal ſá madr ráda er kirkio helldr (v) hve lengi hann vill vardveita hann. Sá madr á koſt er kirkio vardveitir ef hönom þickir löngiaz ſott hans at föra preſt á hendor frændom. Ef honom batnar (x) oc er hann laus frá kirkio þá. Enn ef (y) preſtr andaz frá þeim ſtad er hann var tillærdr oc átti hann fe epter. oc ſcal kirkia taka oc ſá madr er hana vardveiter þriú hundrud ſex álna aura. (z) enn ef hann átti meira fe þá ſcolo þat hafa frændor (aa) preſtzins.

XIV. CAP.

HER HEFR UPP BISCUPA ÞÁTT.

Byſcopa ſcolo ver (a) eiga á lande her tva. oc ſcal annarr vera at ſtóli þeim i Scálahollti. enn annarr ſcal vera at Hólum i Hialltadal (37) oc ſcal ſá hafa um Nordlendinga fiórdung (b) yfirför um ſinn á tólf mánadom

Wilhelmo Cardinali, qvi plura in commoda publica ſanxiit. Hinc eſſe opinior, qvod leges, tum civiles, ut Magni *Legum reformatoris Gulenſes nempe, latæ MCCLXXIII,* Jonsbók *MCCLXXX, cum Eccleſiaſticæ, ut Jonæ Archiepiſcopi anno MCCLXX. & Arnæ Epiſcopi Skalholtenſis qvinqvenno poſt, ut* Jarnſidam *taceam de ſervis nihil habeant. Confr. Perill.* J. E. Colbiörnſen, *Patroni mei æternum colendi, Prælection. in Jus Perſon. Dan.* §. 142. *Svecis autem ſervitutis abrogatæ an. MCCXCV & MCCCXXXV gloria debetur, eam vero apud Danos ſeculo decimo qvarto uſitatam eſſe leges Sælandicæ qvas Ericus Menved tulit, edocent. Vid. Perill.* Kof. Ancker Danſke Lov-Hiſt. *p.* 417.

data eo pacto liberatur si alium suas partes obiturum erudiat, quem episcopus ejus quadrantis, æqve idoneum judicat. Si pastor morbo laboret, tunc ejus, qvi ecclesiam tenet (ɔ: *patroni*), *arbitrio, qvamdiu eum retinere velit, relinqvitur. Siqve morbus pertinacior vel longior fore videatur, pastorem ad hæredes ejus deferre ei licet. Si convaleat, tunc ab ecclesia liber est. Si vero pastor officio ad supremum fungens moriatur, tunc é bonis ejus relictis, ecclesiæ cui initiatus erat, ejusqve curatori tres centenarii unciarum, qvarum singulæ sex ulnis constant, cedant. Siqvid supersit, hæredes petant.*

CAP. XIV.

INCIPIT SECTIO DE EPISCOPIS.

E*piscopos in hac Insula binos habebimus, qvorum alter sedeat Skalholti, alter autem Holis in* (*convalle*) *Hialtadal, qvi qvadrantem Borealem singulis duodecem*

r) *Sk.* til.
s) *Add. Sk.* edn fá annan, *vel alium substituendo.*
t) *St.* þvilikt feingit. *idem St. ER.* fullhlít, *cui æqve confident.*
u) *Sk B. St. ER.* þeim byskupi er þar hefir yfirsokn. *Episcopus, qvi ibi visitat.*
v) *B.* vardveitir, *curat. ER.* rædr, *in potestate habet.*
x) *Add. ER.* álengr, *postea.*
y) *Sk.* kirkiuprest.
z) *St.* enn erfingiar þat sem auk er, *reliqva heredibus cedant.*
aa) *Sk. ER. omitt.* prestzins.
a) *Sk. St. ER.* hofa.
b) *Add. B.* edr i Hialltadali, *convallemve Hialtadal.*

37) C. 10. *Caus.* X. *Qv. I. annuis vicibus ab episcopis Dioeceses visitentur.*

adom hverium. (c) enn sá biscup sá er i Scálahollti er scal (*) hafa yferför (d) um þriá fiördunga. (38) fara sitt sumar um hvern (e) Austfyrdinga fiórdung oc (f) Rangæinga. oc Vestfirdinga. Byscup er scylldr þá er hann fer um fiórdung at coma i lögrepp hvarn sva at (g) menn nái fundi hans. oc vía kirkior. oc saunghús. oc bönahús. oc biscupa börn. oc veita mönnom scripta göngor. Þar er biscop vígir kirkio oc á hann þar (h) tólf aura. (i) enn þat fe gefr biscup til þeirrar kirkio sem hann hefir þar vígt. þar er hann vígir saunghús edr bönahús þat scal hvart caupa sex aurum. (k) (39) Ef byscop syniar þess sem hann er scylldr til at lögom oc mego þeir hallda tíundum hans á móti (l). (40) Bóandi sá er vist veiter biscupi er

c) *Q.* enn Skálaholts biskup skal hafa þriá fiórdunga landzins ok fara. *Episcopus autem Skalboltensis, tribus insulæ qvadrantibus præsit, qvas cæt.*
d) *Sk. St. ER. sæpius* yfir *per.* *) *Hic deficit Fragmentum.*
e) *Omitt. Q.* austfyrdinga —— vestfyrdinga.
f) *St.* sunnlendiga, *australem.*
g) *Omitt. Q.* sva at —— fundi hans.
h) *Add. Sk. ER.* at taka, *sumere.*
i) *Omitt. Sk. St.* enn þat fe —— hefir þar vigt.
k) *Omitt. B. St. Q. M. ER.* Ef biscup syniar —— tíundum hans á moti.
l) *Add. Sk.* Biskupar eigo ad göra skírllor optar enn of sinn, ef þeim þikkir þess þurfa. of faderni manna. ok skal su skírlla rett er lídar er gör. biskupi er rett at bidia lögretto menn at ráda fyri sekt þeirra manna er hitt hafa í (41) frændsemisspell hit meira. eda (42) sifiaspell hit

38) *K. R. H. Cap. XXV.*
39) *C. 9. Caus. X. Qv. I. confr. K. R. H. Cap. XXV.*
40) *K. R. H. Pastori injungitur ut de necessariis episcopo visitanti prospiciat, & parochanos de eodem admoneat.*
41) Frændsemisspell it meira *Grág. in Tit. de matrim. Cap. XXXV. his verbis definit:* Þat er it meira frændsemisspell

cem mensibus visitabit. Episcopus vero Skalholti sedens tres qvadrantes visitando obeat, singulis æstatibus, singulos, qvadrantem nempe, Orientalem, Rangæensium, & Occidentalem visitans. Episcopus per qvadrantem visitando transiens, cuilibet tribui, sui copiam facere, ut incolæ eum adire possint, ecclesiasqve, capellas, & oratoria consecrare tenetur, ut & infantes confirmare, & confitentes absolvere. Pro consecratione templi duodecim unciæ episcopo debentur, qvas ecclesiæ consecratæ dedicare debet. Sex unciis capellarum & oratoriorum consecratio redimenda est. Si episcopus officium sibi jure incumbens deneget, illi (qvorum interest) decimas episcopales retinere possunt. Hospes episcopi debet illi,

hit meira. Þá er þeir ero sáttir er tveim megin standa at þeim málum enn lögretto menn eiga svör. *Episcopi sæpius si necessum iis videatur, inqvirere debent, de patribus infantum, qvod posterius probatur, ratum erit. Episcopo licitum est petere à scabinis, ut statuant de poena illis infligenda, qvi consangvineitatem, affinitatemve graviter violarunt,* (44) *qvamvis pars utraqve transactionem, inierit, scabini tamen sententiam ferant.*

---

spell ef madr liggr med næsta brödro sinni eda nánari cono. ef hann á þá cono er næsta brodra hans er eda nánari. *Gravior consangvineitatis violatio est, siqvis consobrinam vel mulierem propingviorem stuprat, item si in matrimonio habet fæminam qvæ consobrina ejus est vel sangvine propinqvior.*

42) Sifiaspell it meira *ibid.* Þat er sifiaspell it meira. ef madr liggr med þeirri cono. oc sva þótt hann egi hana. ef brödrungr hans hefir átta. eda nánari. eda getit barn vid. oc ordit sannr at legordi. *Gravior affinitatis violatio est, siqvis concumbit cum illa muliere, vel in matrimonio eam habet, qvam vel cognatione magis propinqvam consobrinus ejus in matrimonio habuit, vel liberos cum illa genuit ita ut stupri convinci possit.*

43) *Confr. Grág. Tit. de matrim. Cap. XXIV & XXV, ubi transactio in his causis expresse prohibetur, initaqve ut jure*

er ſcylldr at fá honom reidſcióta þann dag er hann fer (m) i brott. húſcarlar hans oc (n) búar (o) oc þeirra gridmenn ero ſcylldir at liá biſcopi roſſa. (p) þeir ſem hann bidr til. (44) ſecr er ſá þrim mörkom um er ſyniar ef hann á roſſ til. Biſcop ſcal (q) ſegia til þeſſ i heradi hvorio at kirkio ſócn hverom i hönd (r) ſcal inna ſe þat er menn ſcolo giallda biſcupi. (s) Hver madr er ſcylldr at láta (t) coma tíund ſina til þeſſ bóanda ſem biſcop qvedr á. þar verdr gialldagi á ſe því inn (45) fimta dag viko þá er fiórar vikor ero af ſumri. Enn ef egi kemr ſe þat fram þar ſva ſem mælt er. oc er þeim manni rett er biſcop hefir um bodit at neſna votta at egi ferr gialld fram. honom er rett at ſteſna þar um. oc heimta ſem adra tíund. (u) enda er rett at hann lyſi til fiárins á þíngi ſem biſcop vill. (v) oc ero hin ſaumo vidrlaug. (x) Sva er mælt þá er madr ſcal giallda tíund biſcupi. hann ſcal giallda i gulli oc brendo ſilfri. i vadmálom edr (46) varar felldom. þá er madr tekr vid ſe byſcops at

m) *ER.* ábrant.
n) *Q.* nábúar.
o) *Omitt. omn.* ok þeirra gridmenn.
p) *Add. Sk.* ok föronautum hans, *ejusqve comitibus.*
q) *Sk.* ok láta ſegia, *indicare curet.*
r) *St.* ſcal reida, *reddere.* *M.* ſelia, *ſolvere.*

---

jure nulla reſcindatur, adeo ut cuilibet præprimis epiſcopo intra tres annos cauſam agere liceret.

44) *K. R. Gl. Cap. VIII. tres öras exigit.*

45) *De modo veterum tempora computandi. Vid. infra Cap. XXXV.*

46) Felldr *ſignificat* 1) *pellem*, 2) *pallium*, *qvod in genere* Vararfelldr ɔ: *pallium promercale appellatur*, *qvippe cum Islandi talibus olim palliis mercaturam haud ſpernendam exercerent* Heimskringla *Libro V. Cap. VII.* Þat var á eino

illi, die quo abit, eqvos commodare, qvin ejus operarii, viciniqve cum ſuis domeſticis, ſi rogati fuerint eqvos illi ſuppeditare tenentur. Denegans, ſi eqvum habuerit tribus marcis mulctetur. Epiſcopus in qvovis territorio, & qvidem ad qvamlibet parochiam indicet, cui pecunia ſibi debita tradenda ſit. Qvilibet epiſcopi mandatario decimarum qvartam perſolvat. Terminus ſolutionis incidit die qvinta ſeptimanæ, qvam qvatuor æſtatis hebdomodæ prævertunt. Si tempore & loco, qvo conſtitutum eſt, ſoluta non ſit, tunc licitum eſt epiſcopi mandatario, teſtes convocare, qvod pecunia ſoluta non ſit, & tergiverſanti actionem intendere, & ab eo qvartam hanc eodem ac cœtaras modo, poſtulare. Licitum eſt etiam coram judicio prout, epiſcopo libuerit, debitum petere, eâdem mulctâ conſtitutâ. Conſtitutum eſt ut decimæ epiſcopo ſolvantur, auro, argentove defæcato, pannisve inqvilinis, vel tunicis mercatoriis. Ubi qvis pecuniam epiſcopo debitam

s) *Omitt. St.* hverr madr er ſcylldr at láta —— í gulli eda í brendu ſilfri.

t) *Sk.* Þángat (Þenog *B.*) koma fiórdúng tíundar ſinnar. ɔ: *qvartam illuc decimarum ſuarum ſolvat.*

u) *Omitt. Q.* Enda er rett at hann —— á Þíngi ſem biſkop vill.

v) *Omitt. Sk.* oc ero hin ſaumo vidrlög.

x) *Omitt. Sk. St.* Sva er mælt.

---

eino ſumri at haſſkip kvam af Iſlandi. oc átto iſlendzkir menn. Þat var hladit vararfelldum —— enn er menn kvamo til kaupa vid Þá. villdi engi caupa vararfelldina —— Konungr kvam med alſcipada ſcuto. oc leit á varning Þeirra. oc mælti vid ſtyrimann. viltu gefa mer einn gráfelldinn? giarna ſegir ſtyrimadr Þót fleiri væro. Þá tók konungr einn gráfelldin oc ſcyeti ſic —— enn ádr hann fór brott hafdi hver hans manna felld keyptan.

 Æſtate

at hans rádi. oc hverfr ſe þat (y) edr glatiz á annan veg (z) oc helldr ſá eigi ábyrgd er vid tóc. ef hann getr þann qviþ at hann föri ſva med ſem þá at hann ætti. Ef ſe þat verdr þióffſtolit er biſcop á. oc er ſá adili

y) *Omitt. St.* edr glatiz á annan veg.
z) *St.* þá ábyrgiz ſá eigi er vidtekr.

Æſtate qvadam accidit ut ex Islandia (in Norvegiam) veniret navis major, qvæ ad Islandos pertinebat, & palliis promercalibus onuſta fuit —— cum vero incolæ negotiandi cauſa ad illos convenirent, pallia promercalia emere nemo voluit —— Rex celoce remigibus juſte inſtructâ advectus, mercesqve illorum inſpiciens, gubernatori navis dixit: num unum mihi pallium gricei coloris dabis? lubenter regeſſit gubernator, etiamſi plura peteres, tunc rex accepit pallium griceum, illudqve ſuperinduit —— ſed anteqvam diſcederet comitum ejus qvisqve pallium emerat. Hinc eſt qvod leges certum iis pretium ſtatuant vid. infra Cap. XLIX. Cæterum hæc pallia, ut colore, (nam in allato, griceum, *& infra* cæruleum *nominatur,) ita qvoqve ſpecie differebant Ut*

1. Skinnfelldr ɔ: *pallium pelliceum, â nautis olim adhibitum.* Bárdarſaga Snæfellsáſs:

Utreri einn á báti
Ingialldr í ſkinnfelldi.
ɔ: *Ad piſcandum ivit ſolus cymbâ*
Ingialldus *indutus pallium pelliceum.*

Hoc reſpondet palliaſtris ejusdem uſus, qvæ â parte ſuperiori aperturâ ad capitis magnitudinem accomodatâ, tantum inſtructa ſunt, qvapropter ſuperne corpori immittuntur fibulâ cervicibus circumſtricta, & bodie Skinnſtackar *appellantur, de his plura vide* Horrebows tilforl. Efterretn. om Island *§. XCIV. p.* 331.

2. Hafnarfelldr, *pallium ordinarium, occurrit in* Grágás.

3. Scautfelldr ɔ: *pallium lacinia adornatum, qvod optimatibus dignum erat.* Vigagiumsſaga *Cap. VI. Glumr* ſá mann mikinn oc veglegan i öndvegi i ſcautfelldi blám. Glumus *virum procerum & magnificum, qvi ſede primaria*

debitam ejus mandato collegit; tunc, ſi illa auferatur, aliterve pereat, ille damnum minime reſarciat, ſi veridicis probare poſſit, ſe res haſce, eâdem ac proprias diligentiâ cuſtodiviſſe. Si pecunia epiſcopo debita fur-

---

moria inſidens, pallio cærulei coloris laciniâ adornato indutus erat, conſpexit. Huic ut vile opponitur

4. Stuttfelldr, *pallium breve ſ. palliaſtrum in* Heimskringla *Lib. XII. Cap. XXVIII., ut me Dn.* J. Olavius Hypnoneſius *monuit.* Kongr mælti þá. hvat er þat karla er ek ſe þar —— Karl geingr fram ok mælti.

1 2 3 4 5
Hyck at her megi þeckia
8 7 9 10
helldr i ſtuttom felldi
6 11 12 13 16
oſs. enn ek læt þeſſa
17 14 15
opryþi mer hlyþa
19 20 21 24
værir milldr ef mæra
25 23 22 26
mick villdir þu ſkickio
29 30 31 32 33
hvat hati helldr enn tötra
18 27 28
hilldingr muni villdri.

Var hann ſiþan kallaþr *Þorarin Stuttfelldr.*

ɔ: *Tunc Rex: qvisnam inqvit hominum eſt, qvem ibi video —— mendicus mox procedit reſpondens:*

Autumo nos noſci poſſe
pallio nimis brevi indutos:
ego autem judico hoc
dedecus mihi convenire,
o Rex! eſſes liberalis, ſi donare
mihi velles togam paulo honeſtiorem
qvam lubentius geram, qvam hos centones.

Inde Thorarinus Palliaſtrum *vocatus fuit.*

5. Rögg-

adili þeirrar ſacar er fe þat hafdi at vardveita. enda er rett at ſá ſöci um ſem byſcop vill. Rett er manni at heimta fe byſcups þar er hann bydr um þótt hann ſeli egi ſöc i hönd manni. egi þarf vattord til þeſſ nema vili. Hvergi á fe at taka frá kirkio þott tíþir ſeo brott tecnar nema biſcop lofi. (aa) oc landeigandi. oc ſá er tilgaf. edr (bb) hans erfingiar. þar á brott at taca er þeir verda á þat ſátter. enn hvargi (cc) ella.

XV. CAP.

PRESTA ÞÁTTR. OC UM ÞEIRRA LÖGHEIMILI.

(47) Preſtar eigo at taca ſer lögheimili at fardögom. enda er rett at þeir taci ſidar allt til laugleidar þeirrar er verdr drottinsdag þann (a) er þvattdagin næſta ádr liſa

aa) *Omitt.* Q. oc landeigandi.
bb) *Idem* hanns erfingiar. cc) *Omn.* annarſtadar, *alibi.*
a) *St.* laugardagin.

5. Röggvarfelldr, *pallium villis hiſpidum* (*nam* Rögg *à* Rauch *hiſpidus derivari poteſt*) *de his agit codex* Grágás, *ſc. qvi à Perill.* J. Erichſen *deſcribitur in Holbergs* Dannem. og Norg. geiſtl. og verdsl. Stat *p.* 510. Vararfelldr fyri tva aura. ſá er fiögorra þumal álna ſe lángr, tveggia breidr. þrettan röggvar um þveran felld. ɔ: *Pallium promercale duobus conſtet unciis, modo qvatuor cubitus longum, duos latum ſit, & tredecim villos tranſverſim habeat.* Liosvetningaſaga *Cap. XIII.* Helgi let uppi vörona. oc voro mælltir fyrir vararfelldir. oc ſkilit hverſo þickröggvadir vera ſkylldo. *Helgo pro depromtis mercibus, ſtipulatus ſibi eſt pallia promercalia, definiens, qvam contiguos villos habere deberent.*

6. Half-

to auferatur, tunc depositarius ejus causæ actor est, alias episcopo alium actorem legitime constituere potest. Episcopi mandatarius pecuniam illi debitam legitime exigere potest, qvamvis manu stipulatá mandatum non acceperit; nec testes, nisi ita placeat, adhibere opus est. Ecclesiæ qvamvis sacris privatæ, bona auferre non licet, nisi episcopus, fundi dominus, & donator, ejusve hæredes consentiant, his consentientibus auferri possunt, alias vero nunqvam.

CAP. XV.

SECTIO DE PASTORIBUS, ET DOMICILIO EORUM LEGITIMO.

Pastores domicilium sibi stipulent diebus migrationis, alias differre conductionem domicilii possunt ad conventum usqve æstivum, celebrandum die dominica, proximá post

6. Hálfskiptafelldr ɔ: *pallium cujus singula latera singulos colores habent. Vita* Gunneri Helmings *in vita Ol. Trigg. Part. II. p.* 120. *Edit. Isl. Augmundr* tók yfir sic hálfskiptofelld. oc hlöþom búin um handveigina. var þat ágiætr gripr. Augmundus *pallium, cujus singula latera singulos habuere colores, induit, qvodqvè circa humeros fimbriatum fuit, erat autem vestis pretiosa.*

Króka Refs Sagam *utpote fictam transeo. Ubi Cap. XIII.* Felldr & Scyckia ɔ: *toga, ut synonyma afferuntur, illud vestimenti genus à fœminis adhibitum nullibi reperitur, hoc autem utriqve sexui commune fuit, conf. Vit.* Gunnl. Ormstungu *p.* 102. & 144. *Vit.* Thordi Hrædu *Cap. VI. cæt.*

47) Grág. *Tit.* Hemilisfông. *Docet, non modo pastoribus sed omnibus aliis modo liberis, necessitatem incubuisse, certa*

lifa átta vikor ſumars. Preſtr ſá er þing hefir. á at (b) leggia til lögheimilis ſins á leid. (c) enn ef hann ſegir eigi á leid til. edr tecr hann ſer egi (d) lögheimili at átta vicom ſumars. oc verdr hann útlagr um þat þrim mörkom. enda er rett at ſtefna honom at þeſſ bónda. ſem hinn vill er ſöcir. þeirra er hann hefir kirkio haft af þau miſſari i þingom. ſá á ſöc er vill. Preſtar eigo at ſelia tídir ſinar. oc meta eigi dyrra enn tólf marca á millom aldinga tveggia. Sex mercor ſcal hann taca vj. álna aura. enn adrar ſex ſcal hann taca ſlícar ſem þar gánga á (e) ſkulldamóti (f) þvi ſem þar eigo heradsmenn er preſtr hefir ſer viſtar med bónda. þat fe ſcal vera er preſti ſcal giallda i vöro. edr (g) búfe. edr lögaurom öllom. Ef preſtr metr dyrra tíþir ſinar enn at lögom. edr ſelr. oc verdr hann ſecr of þat þrim mörkom. enda (h) erat hinn ſcylldr at giallda honom (i) meira enn lögkaup. þott hann hafi meira keypt. (k) Ef land er (l) illt yfirfarar edr tilfarar. oc á byſcop því at ráda at auka fetöko preſtz ſem hann vill. oc á þat at hallda þótt þat (ſe) meira enn lögkaup. Preſtr á eigi at ſyngia fleiri meſſor of dag enn ij. hann á enga at ſyngia náttmeſſo. nema Iólanótt ena fyrſtu. útlagr er hann þrim mörkom ef hann ſcipar egi ſva. enda ſcal egi kaupa þá meſſo

b) *Sk.* ſegia.

c) *Add. Sk. ER.* ef hann ſegir eigi til á leid. oc er hann ſkylldr at ſegia heimilisbúum ſim til. *Si in conventu æſtivo domicilium ſuum non indicet, tum colonis qvinqve illud indicare debet.*

---

certa ſibi domicilia ſtipulandi, eadem ſtato tempore petendi, & ibidem ad minimum per annum vertentem manendi, niſi impedimentum legitimum interveniret.

post diem lavationis, quô, octo æstatis hebdomadæ supersunt. Pastor parochialis coram conventu æstivo domicilium suum indicet, si non indicaverit nec sibi hospitium ante octo septimanas æstatis superstites conduxerit, tribus marcis mulctetur. Pastorem apud quendam patronorum ecclesiæ, cui reus eo anno præfuit in jus citare actori pro lubitu licet, actio illa popularis est. Pastores ministerium suum vendant, nec pluris quam marcarum duodecim inter duo comitia (ɔ: anno vertente) æstimare debent; ex his sex marcæ, unciis sex ulnarum constent, reliqvæ autem sex, juxta valorem in commerciis provincialium, inter qvos pastor degit, receptum æstimantur. Pastori salarium solvendum est mercibus, pecudibus, aliisqve valoris legitimi rebus. Si pastor pluris ministerium faciat vendatve qvam fas est, tum tribus marcis mulctabitur, promittens vero nihil ultra salarium lege definitum præstare tenetur, qvamvis pluris emerit. Si parochia transitu, adituve difficilis sit, episcopus jus habeat pastoris salarium pro lubitu augendi, qvod si legem excedat, præstari tamen oportet. Pastori binis tantum vicibus die una celebrare sacra licet, nocturna sacra nunqvam, nisi nocte Natalitiorum prima peragere debet, secus faciens tribus marcis mulctetur, neqve illi pro officio isto pretium per-

d) *St.* lögggriþ, *domicilium legitimum.*

e) *St.* á skulld'a dögum, *diebus solutionis.*

f) *Omitt. St.* þvi sem þar eigo heradzmenn.

g) *Sk.* í búe.

h) *Sk. B. Q. M.* er hinn æi skylldr.

i) *Omn.* dyrra.

k) *Omitt. St.* ef lend er íllt yfirfarar —— meira enn lög-kaup.

l) *Q.* torvellt, *difficile.*

messo at honom. (48) (m) Ef prestr ryfr script at manni sva at byscopi þeim þickir naudsynialaust. er sá prestr er þá undir. oc ver þat fiörbaugsgard. scal qveda til níu heimilisbúa hans á þíngi. Prestar scolo vera lydnir byscopi. oc syna böcur sinar oc messo faut. sá prestr scal messo syngia sem byscop vill. enn sá egi er (n) hann vill astaka þá þionusto. Prestar scolo egi fara med sundr gördir þær er byscup bannar. oc láta af höggva (o) kanpa sína. (p) oc scegg. (49) oc láta (q) göra krúno á hveriom mánadi um sinn. oc lyda byscopi at öllo. (50) Ef prestr vill egi hafa þat er byscop bydr. oc verdr hann secr um þat þrim mörcom vid byscop. oc á biscop söc þá at söcia (r) at prestadómi i kirkio á (s) alþíngi. oc scal biscop nefna presta tólf i dóm þann. oc segia þar söc sína fram á hendor honom. (t) oc scal byscop bera siálfr qvid um þá söc. oc prestar tveir med honom. oc scal eidlaust söcia söc þá. Ef prestr verdr sannr at söc. oc á dómr at döma á höndor honom þriár mercor at gialda byscopi. midvicodag i midt þíng (u) á alþíngi i búanda kirkiogardi annat sumar eptir. Enn ef egi kemr fe fram. oc scal söcia sem annat dómrof. (51) (v) Byscop er scylldr at fá crisma öllom prestom sínom á hvörio

m) *Omitt. omn. excepto Sk.* Ef prestr ryfr script —— búa hanns á þíngi.

---

48) C. 2. *Cauf.* XXXIII. *Qv.* III. *Dist.* VI. *de Poenit. Sacerdos ante omnia caveat, ne de his, qui ei confitentur peccata, alicui recitet* —— *nam si hoc fecerit deponatur, & omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinando peragat.*

49) C. 21. *Decr. Dist.* XXIII. *confr.* C. 23. 32. *ibid.*

50) C. 8. 9. 10. *Decret. Dist.* XCIII. K. R. G. L. *mulctam non determinat. Strictius est* J. C. *Can.* II. *Cauf.* XI. *Quæst.* 3. *ubi infames declarantur.* C. 14. *ibid. eos rabido dæmonum ore discerpendos ab ecclesiâ ejicit.*

51) C. 4. *Decret. Dist.* XCV.

persolvatur. Si pastor res sibi in confessione concreditas revelet, nullâ, episcopo cui tunc subest judice, necessitate motus, relegationi obnoxius erit, novem ejus vicini in forum ut veridici convocentur. Pastores episcopo obediant, illiqve missalia sua & vestimenta ostendent. Pastor cui episcopus permittit, sacra peragat, sed non ille, qvem deponit. Pastores luxum, qvem episcopus prohibet, movere non præsumant, mystaces & barbam amputari curent, & sinciput qvovis mense semel radi faciant, & in omnibus episcopo obsecundent. Pastor obedientiæ episcopo denegatæ poenam, tribus marcis expiato, eamqve causam coram synodo pastorum in ecclesia ad comitia universalia sitâ; episcopus agat, pastores autem duodecim judices constituat, qvibus ipse causam indicet, testimoniumqve de causa ipse, cum duobus pastoribus perhibens, sine juramento (ɔ: *calumniæ*) *peragat. Si pastor causa cadat, condemnetur á judicibus ad tres marcas, episcopo in cæmeterio parochiali, die hebd. mediæ tempore comitiorum seqventis æstatis mediô persolvendas. Si tunc mulcta non solvatur, reus ut rei judicatæ contemtor conveniendus est. Episcopus omnibus dioecesis suæ pastoribus quot annis crisma tradere, eorumqve vestes sacras*

n) *B.* hann fyrirbídr, *cui interdicit.*
o) *Sk. B. St. ER. M.* kampa.
p) *Omitt. Sk. B. Q.* oc scegg.
q) *Q.* raka, *radere. M.* afraka, *abradere.*
r) *Q.* at presta móti, *in synodo.*
s) *St.* á þíngi.
t) *Omitt. St.* oc scal byscup bera —— prestar tveir med honom.
u) *ER.* á þíngi. *Q.* á alþíngi i buanda kirkkiogardi, *in comitio, & qvidem in cæmeterio templi qvod ibidem est, parochialis.*
v) *Omitt. B. St. Q. M. ER.* Byskop er skylldr at fá chrisma —— á hverum tólf mánadom.

hvörio ári oc vígia messoskrúd þeirra. Ef þeir vilia hafa vín oc hveitimiöl. þá scal hver þeirra giallda honom þriár álnir á hveriom xii. mánadom. Ef prestar koma út híngat til (x) landz þeir er verit hafa fyrr ut her. oc lofi biscup þeim at veita tíþir. oc er mönnom rett at kaupa tíþir at þeim leingr er þeir hafa synt biscupi bokr sínar oc messofaut. edr þeim presti er byscop bydr um. Enn ef (y) Vestlendir prestar koma út híngat þeir er egi hafa her fyrr verit oc scal egi tídir at þeim kaupa. oc egi sculo þeir börn scíra. nema barn se (z) sva siúkt at ólærdr madr ætti at scíra. helldr sculo þeir scíra enn ólærdir menn. ef hann náir egi ödrum presti. (52) Þá er rett at kaupa tíder at þeim ef þeir hafa rit oc innsigli biscops þess er þá vígdi. (aa) til þess at rett se at þiggia at þeim þiónusto oc tídir. Ef prestr hefir eigi innsigli. oc er rett at hann hafi vitni tveggia manna þeirra er hiá voro vígslo hans. oc segi ord biscups þau at mönnom se rett at þiggia tídir oc alla þiónosto at honom. Ef biscupar koma út híngat til landz. eda prestar þeir er egi ero lærþir á látino túngo hvartz þeir ero (bb) Ermsker eda (cc) Girzker. oc er mönnom rett at lyda (dd) á tíþir þeirra ef vilia. Egi scal kaupa tídir at þeim oc enga þiónosto scal at þeim þiggia. Ef madr lætur þann biscop vígia kirkio eda biscopa börn er egi er á (ee) Látino lærdr. oc verdr hann secr þrim mörkom (ff) um þat vit þenna biscop er

x) *Q.* Islands, *Islandiam.*

y) *Q. omitt. Sk. B. St. M.* Utlendskir, *exteri. Hæc lectio sine dubio melior, nam sic cum Jure Canonico C. 1. 2. 3. Decr. Dist. XCIIX. optime convenit, huc accedit non magis Anglos, Scotos, Hybernos & Orcadenses, quam quoslibet alios extraneos, ob schismata imposturas, hæreses, aliave christianismi obstacula timendos fuisse.*

52) C. 6 7. 8. 9. *Decr. Dist. LXXI.*

eras consecrare debet. Vinum & triticum si desiderent, qvilibet singulis duodecim mensibus tres ulnas ei expendat. Si pastores huc peregre veniant, qvi hic antea fuere, eisqve episcopus sacra administrare permittat, incolis eorum ministerium emere licet, postqvam missalia sua, & vestes sacras episcopo, vel ejus mandatario pastori ostenderunt. Si pastores Occidentales qvi hic antea non fuerunt, hic veniant, nec sacra ab iis emere, nec infantes baptizandos curare licet, nisi infans tam infirmus sit, ut á laico baptizari necesse haberet; magis enim expedit, ut illi, qvam laici baptizent, si pastor alius obtineri non possit. Ab advenis sacra emere licet, si formatam cum appendicula episcopi qvi eos ordinavit, afferant, ut constet, eorum officio & administratione sacrorum tutò uti licere. Si pastor appendiculam episcopi non habeat, tunc sufficit ei duorum virorum, qvi ejus ordinationi adfuere, testimonium, qvô venia, officium & sacra omnia peragendi, ei ab episcopô data comprobatur. Si episcopi, pastoresve huc appellant, qvi Latinè nesciunt, sive Armeniaci, sive Græci sint, sacris ab iis celebratis interesse qvidem licet, qvibus lubet, sed sacra ab iis emere, eorumqve ministerio uti, omnes prohibentur. Siqvis episcopum latinè nescium ecclesiam consecrare, infantesve confirmare curet, episcopo, qvi hic antea est, tres marcas in poenam solvat, & præterea huic pretium

z) Q. i lifs háska, *in periculo vitæ.*
aa) *Omitt. St.* til þess at —— þionosto oc tider.
bb) *Sk. Q. M.* Enlkir, *Angli.* *ER.* Hermlkir.
cc) *Sk.* Grizkir, *Græci.* *ER.* Gislkir.
dd) *ER.* tiþum.
ee) *Sk B. omitt. Q.* Látino tungo, *lingva latinâ.*
ff) Q. oc scal sá biskup taka vígslo kaup er her er ádr. ok gera allt embæti sem ecke se ádr atgiört. *Episcopus qvi antea hic fuit, pretium pro consecratione petat, & officium omne præstet, acsi antea infectum fuerit.*

er her er ádr. enda ſcal (gg) þeſſi taka vígſlo kaup. Sva ſcal kirkio vígia oc biſcopa börn ſem ecki ſe ádr at gert. þót þeir hafi yfer ſungit. (hh) er egi ero á látino túngo lærdirr (ii).

XVI. CAP.

UM BLÓTSKAP.

Menn ſculo trúa á Gud eirn (a) oc á helga menn (b) til árnadar ordz ſer oc blóta egi (c) heidnar vettir. þá blótar madr heidnar vettir er hann (d) ſignar fe ſitt audrum enn Gúdi. oc helgum mönnum hans. Ef madr blótar heidnar vettir. oc ver þat fiörbaugsgard. (e) oc qvedr hann búa níu til á þíngi. Ef madr ferr med (f) galldra eda fiölkyngi. oc ver honom þat fiörbaugsgard. oc ſcal (h) ſtefna heiman. oc föcia vid tylſtar qvid. þá ferr hann med galldra. ef hann qvedr þad eda kennir eda (i) lætr hann qveda at ſer eda fe ſíno. Ef madr fer med (k) fordödoſcap þat ver ſcóggángi. þat ero fordödoſcaper ef madr gerer i ordum ſínom. eda fiölkyngi ſótt eda bana mönnum. eda fe. þat ſcal föcia vid tylſtar qvid. Menn ſcolo egi fara med

gg) *Sk. ER.* ſiá, *ille.*
hh) *Omitt. Sk. St.* er egi ero á látino tungu lærdir.
ii) *Add. Sk.* fiórar merkor er laugkaup preſtz. oc eindagi á fimta dag viko er ſiau vicor ero af ſumri. oc fylgir hálf fimta mörck álaga. preſtr er adili fiórdungs tíundar. ɔ: *Qvatuor marcæ ſalarium paſtoris legitimum conſtituunt; terminus vero ſolutionis incidit die qvinta ſeptimanæ, cum ſeptem æſtatis hebdomadæ efluxerint; marcis qvatuor cum dimidia tergiverſans mulctetur, de qvarta decimarum paſtor agat.*

53) *Cauſ. XXVI Qv. I. ad V. incl. de hac materia fuſius agit.*

tium pro consecratione expendat. Ecclesia autem iterum æque consecranda, infantesque confirmandi sunt, acsi res infecta esset, qvanqvam Latine nescii iis hoc officium præstiterint.

CAP. XVI.

DE IDOLOLATRIA.

N*os in unum Deum, ejusqve sanctos, ut pro nobis intercedant, credere debemus, non autem geniis paganis litare. Geniis paganis litat, qvi, alii qvam Deo & sanctis ejus, res suas signat. Siqvis genios colat paganos, relegetur, novemqve vicini, hac super causa in judicio, ut veridici convocandi sunt. Siqvis artem magicam vel veneficia exerceat, relegetur. Reus domi, citetur, causaqve duodecim veridicorum testimonio agatur. Magiam exercet, si incantamentis utitur, aliosve veneficia docet, illaqve pro se, vel rebus suis cantari curat. Siqvis veneficiis studet, exilio puniatur. Veneficia sunt, cum qvis verbis, magiave, morbum, sive mortem hominibus vel animalibus affert; ea causa duodecim veridicorum testimonio peragenda est. Nemo lapidibus*

a) *Omitt. Sk. St.* oc á helga —— ordz ser. *Q.* oc lofa hans helga menn, *& laudare sanctos ejus.*
b) *Omitt. M. ER.* til árnadar ordz ser.
c) *Add. Q.* Skúrgód nę, *idola nec.*
d) *Q.* eignar.
e) *Omitt. omn.* oc qvedr —— níu til á þingi.
f) *ER.* giörningar.
g) *Omitt. ER.* ver fiaurbaugsgard.
h) *Sk.* iök þeirri stefna heiman.
i) *Omnes* lætr.
k) *Sk. B. St. Q. M.* fordædulkap. *ER.* fordæsskap.

med fteina eda magna þá til þeff at binda (l) á menn eda fenad. Ef madr trúir á fteina til heilindis (m) fer eda fe fino. oc ver þat fiörbaugsgard. (n) Scalat madr eiga fe óborit. Ef madr á óborit fe. oc lætr ómerkt gánga til þeff at hann trúir helldr á þat enn annat fe. eda ferr hann med hindrvitni (o) med hverigo móti fem er. þá ver hönom fiörbaugsgard. Ef madr gengr berfercs gáng oc ver þat fiörbaugsgard. oc ver fva karlmönnom þeim er hiá ero nema þeir (p) hepti hann at. þá ver engum þeirra er þeir (q) vinna (r) ftödvat. Ef optar kemr at. oc ver þat fiörbaugsgardi (s).

XVII. CAP.

HVAT SCYLLDUGT ER AT VINNA DROTTINSDAGA.

Ver fcolom hallda drottinsdag enn fiauunda hvern. fva at þá fcal ecki vinna nema þat er nu mun ec telia. Menn eigo at reka búfe fitt heim. oc heiman. oc eigo konor at heimta nyt (a) af fe. oc bera heim. hvart fem fcal at menn bere heim. eda feria á fcipi. eda bera á roffi. ef vötn gánga milli böiar oc ftöduls. oc eigo konor at gera til nyt þá. Þat er mællt ef elldr kemr i hús manz. eda i andvirki (b) hvertki fem er. eda gánga at vötn. eda fcridor. eda ofvidri. á hver-iga

l) *Ad. Sk.* á fik. eda *cat. fibi, vel.*

m) *Sk.* mönnum, *hominibus. St.* eda fe manna, *vel rebus hominum.*

n) *Sk. B.* fkal æi madr.

o) *Sk.* hvers kyns fem er, *cujuscunqve generis fit. ER.* necevers kyns, *idem.*

pidibus utatur eosve vi venefica imbuat, ut hominibus vel animalibus alligentur. Siqvis in lapides ad sanitatem sibi, rebusve suis inde acqvirendam, credat, relegetur. Nemini animalia, qvæ signo legitimo distincta non sunt, possidere licet. Siqvis vero animalia signo legitimo carentia, ideo retineat, qvod in hæc præ cæteris credat, aliamve superstitionem cujuscunqve modi sit, foveat, relegetur. Furore actus berserkico relegetur, præsentesqve viri, nisi rabidum compescant, eadem poena afficiantur; si eum compescere possint, poenæ obnoxii non sunt. Sæpius rabiens relegetur.

CAP. XVII.

DE NEGOTIIS, QVÆ DIEBUS DOMINICIS, PERAGERE LICET.

Dies qvæqve septima, nobis dominica habeatur, ita ut negotia alia, qvam qvæ recensebo, illá peragere non liceat. Pecudes domum & domo compellere, fœminisqve eas mulgere licet, & lac domum ferre, sive hominibus portandum, sive naviculá, sive eqvo domum vehendum sit, si flumen stabulum á villa disjungat; ita etiam lac ex iis perceptum in usus vertere, fæminis permittitur. Constitutum est, si ignis, flumina, ruinæve montium, vel tempestates, domibus cujusdam, ope-

p) Sk. stödvi, impediant.
q) Sk. geta, possint. B. Q. M. fá, idem.
r) ER. heptan hann at, eum cohibere.
s) Add. Sk. þót stödvot verdi, qvamvis cobiberi possit.
a) St. frá þvi.
b) Sk. hvert sem, qvodcunqve. Omitt. St. hvertki sem er.

iga lund er þeir lutir vilia meida (c) fe manna. oc ſcal hann ſva biarga allri biörg vid ſcada ſem (d) rúm heilact ſe. Ef fe manz verdr ſiúkt í haga úti. oc er honom rett at reida heim (e) ef þat hefir þá helldr líf ſitt. (f) (54) enda er honom rett at láta af þad fe. oc gera til ſem þá at rûm heilact ſe. Menn eigo at fara drottinsdag förum ſinom. oc á hverr þeirra at hafa hálfa vett fata ſinna. oc á engi þeirra at veita audrom þótt annar egi meiri föt enn annar minni. þeim er rett at bera á ſiálfum ſer. eda fara á ſcipi. eda (g) bera á hroſſi. Madr á at fara med (h) gaungomans ſaut (i) drottinsdag þott þat vegi meira enn hálfa vett. Madr á oc at fara med þíngſaut ſin. oc med mat þótt meira vegi enn hálfa vett (k) þat er hann ſcal á þíngi hafa. Rett er at hafa hálfa vett varnings um fram ef hann vill. Ef madr hefir meiri klyfiar oc kemr hann þvattdag. (l) oc er bóndi ſcylldr at ala þá um helgina. (m) Sva ſculo þeir (n) tilſcipa (o) at madr hafi klyfiaroſſ eitt. enn tveir menn þriú. ef ſva gengr betr. Bóandi er ſcylldr at ala þíngmenn jammarga hiónom þá er fyrſter koma oc fara til öndverdz þíngs. oc at þínglausnum (p) af þíngi. útlagr er bóndi þrim mörkom ef hann ſyniar. oc á ſá ſök er viſtar er ſyniat. oc er rett þá at ſtefna þegar oc qvedia

c) *St.* eda ſpilla eign, *cæt. rebusve hominum nocere.*
d) *Sk.* al rúm heilact væri, *tanqvam dies profeſtus eſſet.*
e) *Add. Q.* ok lifga, *refocillare.*
f) *Add. St.* enn ádr, *qvam antea.*
g) *Omitt. Sk.* bera. *Omitt. St.* edr bera á hroſſi.
h) *M.* fátækra manna, *pauperum.*
i) *Omitt. Sk.* drottinsdag.
k) *Idem* þat er han ſcal á þíngi hafa.

---

54) *K. R. H. Cap. XVIII.*

operisve, cujuscunque generis sint, periculum minitentur, vel quocunque modo rebus hominum damnum ab his metuendum sit, ut suis quisque rebus succurrere debeat, acsi dies profestus esset. Si morbus, pecus cujusdam in pascuo invadat, equo ferre domum, si vitæ ejus tali modo facilius consuli possit, cæteroqvin mactare, & laniare licet, tanquam dies sit profestus. Viatoribus die dominica proficisci, & sarcinas quadraginta libras ponderantes secum ferre licet, alter tamen alterius sarcinas non vehat, quamvis unus leviores altero habeat. Perinde est, sive ipsi bajulent, sive cymba vel equo vehant. Sarcinas ambulatoris, quamvis libras quadraginta excedant, die dominica ferre licet. In forum euntibus apparatum & alimenta, quibus durante foro uti necessum habent, portare secum licet, quamvis quadraginta libras excedant, adeo ut merces quadraginta libras æquantes, sicui lubet secum ferre præterea possit. Siqvis graviores ferens sarcinas alicubi divertat die lavationis, colonus eum per festum alere debet. Curandum est, ut unus equum clitellarium habeat unum, sed duo tres, si ita satius sit. Colonus viros comitia petentes, qvi primi ad eum divertunt, & ad comitia primi iter instituunt, aut de iis finitis discedunt, numero domesticorum æquales hospitio excipere debet, denegans tres marcas debet, & ab eo, cui denegat, actore statim citari potest, qvinqve vicinis ut veri-

l) *Add. Sk.* til giftingor.
m) *Sk. B. St. Q. M.* sva skolo þeir til skipa. (tilætla *St.*) at tveir menn hafi at vardveita klyfia roff eitt. eda þrir menn tvö. *Curent, ut viri duo unum equum clitellatum, tres autem duos habeant.*
n) *St.* tilætla, *curare.*
o) *ER.* ad
p) *Add. Sk.* er þar koma, *qvi illuc veniunt.*

qvedia (q) búa fim á þíngi. Manni er rett at fara þótt drottinsdagr fe til fels med byttr. eda med fleda. eda med andvirki fitt þótt þat (r) vegi meira enn hálfa vett (s) hvartki fem er. þess er hann þarf i gegn at hafa (*) fkrúdi því er hann vill or feli hafa eptir helgina. Manni er oc rett at fara þótt drottinsdagr fe á rekaftrandir. eda i fkóga (t) ef hann á med andvirki fit þat er hann þarf at hafa (**) i gegn vidi eda kolum þeim er hann vill heimföra epter helgina. Sva fculo þeir tilætla at madr hafi egi fleiri roff enn (u) eitt i togi. egi ver vit lög at heftar renni eptir (v). Rett er at (x) þerra úti faut þótt drottinsdagr fe. edr vöro ef menn ero naudftaddir at. Ber er rett at lefa oc heim at hafa þótt drottinsdagr fe. egi meiri enn menn (y) hafi i haundum fer. Þar er madr förir bú fitt drottinsdag i fardögum þá er honom rett at reka málnyto fína til þess böiar er hann fcal búa þau miffleri. egi fcal þá reida yfer vötn eda feria. Ef madr finnr faud einn um hauft i rett. oc er honom rett at (z) hafa heim med fer hvartz hann vill reida (aa) eda annan veg med fara. Ef madr kaupir gelldfe á hauft. oc er honom rett at reka heim. oc med at fara þott drottinsdagr fe. enn hann fcal egi feria um vötn eda reida. (55) Ef menn koma af hafi oc ero fva ftaddir at mönnom er háfki eda fe þeirra. eda þótt menn (bb) fere farma her fyri land fram. oc er rett at (cc) hrióda fcip. oc bera farm af þott drottinsdagr fe. ef manni þickir fcip i háfka

q) *Sk.* heimilisbúa, *domesticos.*
r) *Sr.* fe, *fit.*
s) *Sk* eda hverki er þess er.
*) *Omitt. Sk.* fcrúdi.

55) *K. R. G. L. Cap. XV.*

veridicis in judicio compellandis. Die dominica, æstiva adire licet, cum vasis, rhedisve, aliisqve utensilibus, cujuscunqve generis sint, qvamvis qvadraginta libras pondere superent, si rebus ex æstivis post festum deportandis necessaria sint. Die dominica, littus ejecta excipiens visitare, sylvasve, cui sunt adire licet, cum omni operis rustici apparatu, qvo opus est ad ligna, vel carbones post festum afferendos. Curandum est, ne plures habeant eqvos, qvam singuli singulos ducent, non vero peccatur in legem, qvamvis eqvi soluti seqvantur. Concessum est die dominica vestimenta mercesqve sub dio siccare, si necessitas adsit. Baccas legere, & domum qvantæ manibus possunt, deportare licet. Domicilia permutanti die dominica, qvæ tempore migrationis incidit, pecudes ad villam eo anno sibi habitandam adigere permittitur, per flumina vero neqve eqvis, neqve cymbis, eas transportare licet. Siqvis ovem in montanis autumnó inveniat, eam eqvo, aliove qvolibet modo, domum ferre potest. Siqvis verveces autumno emat, illi eos die dominica domum agere, non vero cymba, eqvove vehere fas est. Si nautæ ex alto terræ appellant, qvorum vita, resve aliqvo modo periclitantur, sive naviculis onerariis incolæ littora radant, naves, qvamvis dominica sit, impune evacuare, oneraqve eximere licet, si navis, ejusdemve onus in

 peri-

t) *Omitt. Sk.* ef hann á med andvirki sitt.
**) *Sk.* í móti.
u) *B.* eitthvert, *aliqvem.*
v) *Add. Sk. B. St. ER.* lausir, *soluti.*
x) *B. M.* þurka.
y) *St.* bera, *ferre.*
z) *Sk. ER.* fara, *ire.*
aa) *Add. St.* edn reka, *vel agere.*
bb) *Sk.* færi, *ferant.* *ER.* fori, *idem.*
cc) *B. M.* rydia.

háſka eda fe þeirra. Hvor madr þeirra er þar er ſcal gefit hafa á ſiau nóttom enom næſtum þadan frá er þeir (dd) hrudo ſcip ſit (ee) (56) áln vadmáls eda ullar reiſi þat er ſex (ff) geri heſpo (gg). gefa þeim mönnom er ſva lítit fe eigo at egi gialldi þíngfarar kaup. ſekr er madr um þriár merkor ef hann gefr egi. ſá á ſöc er vill (hh). Ef madr finnr rekatre (ii) af ſcipi. oc er rett upp at leggia (kk) ef tre er meira enn hann megi á ſcip leggia. oc ſcal hann egi höggva i ſundr. enn rett er hönom at flitia at landi. oc gefa af hinn fimta lut. Ef madr finnr rekatre i fiöru ſinni. oc á hann upp at vellta or flædarmále drottinsdag. Ef hann má egi uppkoma. oc á hann þar tre at merkia. egi ſcal hann i ſundr höggva treit. (57) hann eignaz (ll) hvargi ſem á land kömr. ef hann hefir lögmark á lagit (mm). Ef madr ferr faur ſinne drottinsdag. oc kemr hann þar at er löghlid er aptur bött. oc á hann at brióta upp (nn) þótt heilact ſe.

dd) *St.* ryddo.
ee) *ER.* öln.
ff) *Sk.* geſi, *det.*
gg) *Add. Sk.* eda lamba gæru, *agninamve pellem.*
hh) *Add. Sk.* Af ero tekin útrædi öll. oc ſva veidar alla löghelga daga. ef hann hagar annan veg. oc verdr hann útlagr um þrim mörkom. *Piſcatio & venatio quævis diebus feſtis abrogata eſt, ſecus faciens tribus marcis mulctetur. Add. B. ER.* Madr á oc at veida eda fiſka drottinsdaga. eda meſſodaga. ef hann vill. hann ſkal hafa meſſo ádr um dagin ef hann náir. ok láta æi veidina ſtanda fyri tida ſokninni. *porro add. St. Q.* ſekr er hann þrim mörkom ef hann görir eigi ſva. *Licitum eſt cuivis,*

---

56) *Ulna panni inqvilini volebat 4½ ſolidos Dan. hodiern., tantiqve æſtimatum vellus fuit.*
57) *Grág. I.l. B. Cap. de ejectis.*

periculo esse videatur. Nautarum qvisqve intra noctes septem post navem evacuatam, ulnam panni aut vellus, qvorum sex spiram conficiant, dabit iis qvorum res familiaris adeo angusta est ut tributum comitiale solvere non debeant, qvi non dat, tribus marcis mulctetur, eaqve actio popularis est. Siqvis navigans lignum undis agitatum inveniat, illud navi alligare ei licet, si majus sit, qvam qvod navi imponi possit, sed dissecari prohibetur, ad continentem vero ferri, si qvintam partem eroget, permittitur. Siqvis lignum in littus ejectum reperiat, die dominica, ex undis istud evolvere licet, si evolvere neqveat, signo notet, minime vero dividat, tum autem lignum, ubicunqve in terram ejiciatur, acqvirit, si id signo legitimo notaverit. Siqvis proficiscens illuc veniat, ubi ostium sepimenti, qvod leges claudi prohibent, clausum est, illud, qvamvis festum sit effringere debet,

 clau-

cuivis, si velit, diebus dominicis, festisve venationi, & piscationi incumbere; missæ tamen, si possit antea interesse debet, capturam freqventationi sacrorum obesse minime sinens; si secus fecerit tribus marcis mulctetur.

ii) *Sk. St.* á flóti, *fluctuans.*

kk) *Add. St.* i skipit, *in navim.*

ll) *Sk.* hvar.

mm) *Add. B. St. Q. M. ER.* Þat er mælt um drottensdaga veide alla, at þar skal gefa af hinn fimta hlut. ok hafa gefit á siau náttum hinum næstum þadann frá er væitt var. Þat skal gefa innan hrepps mönnum þeim er ægi gegna þingfarar kaupi. Ef madr gefr ægi sva. ok værdr hann sekr um þat þ im mörkum. sí á sök er vill. *Constitutum est de captura diebus dominicis facta, ut pars ejus qvinta offeratur, & qvidem intra noctes septem â capturâ computandas. Hæc offerri debet, contribulibus, qvi â tributo comitiali liberi sunt, siqvis ita non offerat, tribus marcis mulctetur; actio illa popularis est.*

nn) *Omitt. St.* þótt heilact se.

ſe. ſá er útlagr (oo) er hlid bötti (pp) enn egi hinn er braut gardinn. (qq) Madr á at bera klyfiar helga daga er hann ferr til þíngs. hálfa vett annat enn mat ſinn oc klæþi. oc er hann ferr af þíngi. Egi ſcal madr drottinsdag hefia upp faur ſina ef hann ferr med klyfiar. þat er oc at tva ſcal karlmenn ala ef þeir hafa einn klyfiaheſt. enn iij. ef þeir hafa tva hroſſ um helgina. oc ala iammarga menn hiúum ef þeir fara til alþíngis þá er fyrſtir coma. oc fara til aundverds þíngs. oc ſva þá er af þíngi fara at þínglauſnom. útlagr er hann þrim morkom ef hann ſyniar. Brúdmenn ſcal ala fim ſaman med brúdguma eda brúdi. enn þriá annarrsſtadar til þeſſ er þeir ero þriátygi. Stefnomenn ſcal oc ala fim ſaman. enn þriá annarrsſtadar til þeſſ þeir ero þriátiu. hálfann mánad þann epter Páſca. enn mánad ef þeir fara or fiórdúngi. Farmenn ſcal oc ala fim ſaman med ſtyrimanni enn þriá annarsſtadar. þá menn ſcal oc ala er til varþíngs fara. edr til leidar. þíngmönnom. farmönnom. brúdmönnom. gaungomönnom. þeim mönnom fernom er lofat at bera klyfiar drottinsdag. So er oc mællt um elldi þeirra manna er búa fara at qveþia. edr lyſa vígi edr ſár. ſem vid ſtefnomenn. Ef madr fer á ródrarſcipi. oc ſcal madr eigi hafa meiri hauſga enn hálfa vett helgan dag. Rett er at ráda ſcipi til hafnar helgann dag. oc ſva at hrióda þat ef því er hætt. Rett er oc helgann dag at fara or (58) Veſtmanna eyiom ef þeir hafa vedrfaſter ſetid. oc

oo) *Add. St* þrim mörkum, *tribus marcis.*
pp) *Omitt. omn.* enn eigi hinn er braut gardinn.
qq) *Omitt. omnes, quæ ſeqvuntur ad Cap. IX.*

58) Veſtmanna eyar *ſunt inſulæ ad auſtrale Islandiæ latus numero XIV. ſub grad. long.* 354. *Mappam* Olav. & Paul.

claudens mulctetur, ſed non effringens. Comitia petens, indeqve redux die dominica iter facere poteſt, cum ſarcinis, qvæ præter alimenta & veſtes qvadraginta libras æqvent. Nemo eqvum clitellatum ſecum habens, iter die dominica incipiat. Duos uno eqvo clitellato, tresve eqvis duobus utentes, per feſtum alere neceſſum eſt, qviqve comitia petunt, primiqve divertunt, & iter ad comitia primi inſtituunt, numerô domeſticis æqvales alendi ſunt, itemqve qvi de comitiis, iisdem finitis domum revertuntur, denegans tribus marcis mulctetur. Convivæ nuptiarum qvinqve cum ſponſo ſponſave, alibi tres, ad triginta uſqve, hoſpitio excipiendi ſunt. Citantes qvinqve junctim alendi ſunt, alibi vero tres uſqve ad triginta, qvatuordecim poſt Paſcha diebus, menſe vero, ſi qvadrante exeant. Nautæ qvinqve junctim cum gubernatore, alibi tres, alantur. Conventum vernalem vel æſtivalem petentes, etiam alendi ſunt. Qvadruplicis generis hominibus, nempe judicia petentibus, nautis, nuptiarum convivis, & ambulatoribus, die dominica, cum clitellatis eqvis proficiſci permittitur. Qvod de hoſpitio citantibus præſtando conſtitutum eſt, de his etiam valet, qvi veridicos convocant, vel cædem commiſſam, vulnusve inflictum manifeſtant. Siqvis navi remis agenda die feſto vehatur, pondus ultra libras qvadraginta non habeat. Die feſto portum navi intrare, & hanc, periculo imminente, exonerare navim licet. Licitum etiam eſt tempeſtate in inſulis Veſtmannicis detentis die dominica

 in

Paulſens Reiſe igiennem Island *annexam, qvâ Mappa* Cnopfii *ab Hæredibus Homannianis MDCCLXI. edita corrigitur: Utpote qvæ eas ſine nomine afferat, cætera* **vid.** Ol. & Paul. Reiſe igienn. Isl. *p.* 857.

(59) oc gefa pening vegin fyri mann hvarn (60) lögſilfrs ens forna. Sva er oc at fara or úteyom öllom helgan dag med farm. at gefa ſcal pening fyri mann. Drepa ſcal ſel helgan dag ef i nót liggr. enn taca egi or. útlagr er hann þrim mörkom ef hann gerir fleira at. Sva er mællt at iamt ſcal hallda nóttina fyri helgan dag ſem daginn ſialfann. Ef rúmheilact er epter löghelgann dag. oc er mönnom rett at fara til ſyſlo ſinnar enn öfra lut nætur. (61) Myvetningum er þat ret at leggia net ſín i vatn helgan dag epter eikd ef rúmheilact er epter. Rett er oc mat at ſióda helgan dag þá til verdgiafa. oc ſva annan mat til at gera þann er þá ſcal hafa. Elda er rett at gera. oc kliúfa torf til. enn kurfladr ſcal vidr fra. Ef klædi rifnar af manni þá er heilact er. oc ſcal ſauma at honom. Ef madr fer med tre reidi edr vidbönd. oc brotna frá honom. edr klifberar. edr hvargi ſcrúdi er ſá er. þá ſcal hann binda ſaman ef þat hlydir. Nu hlydir þat egi. þá ſcal hann höggva tre til vidia. oc böta allri bót ſva at honom lydi med tálgo oc bandi. þó at heilact ſe. (62) Ef fe manna er i ſvelltikví. oc er rett út at láta þó at heilact ſe. egi ſculo þeir draga út fe. annat tveggia ſculo þeir láta út allt fe. edr inni allt. Ef menn gánga á merki helga daga. oc er rett at ſcera jard

59) *Talis nummus valebat* $2\frac{6}{15}$ *ſolid. Dan. hodiernos.*

60) Lögſilfr hid forna, *argentum legitimum vetus Codex legum Grág. his verbis deſcribit:* I þann tid er criſtni com út hingat til Islandz. geck her ſilfr í allar ſtórſeulldir. bleict ſilfr oc ſcylldi hallda ſcor. oc vera meiri luti ſilfrs. oc ſva ſlegit at LX peninga gerdi eyri veginn. oc var þá allt eitt talit oc veigit. *Tempore, qvo religio chriſtiana in Islandiam introducta fuit, debita majora ſolvebantur argento, pallido, fracturam ſuſtinenti, cujus pars major eſſet argentum, ita cuſum ut 60 nummos uncia*

in continentem trajicere, ſinguli vero nummum argenti veteris legitimi ponderatum expendant. Eodemqve modo ex omnibus inſulis á continente remotioribus die feſta navi onera vehere licet, ſi nummus pro ſingulis expendatur. Phocam die feſta ſagenæ implicitam occidere, ſed non explicare licet, ſiqvis plus fecerit, tribus marcis mulctetur. Conſtitutum eſt ut nox diem feſtam præcedens, æqve ac dies ipſa, feſta habeatur. Si diem feſtam, dies profeſta ſubſeqvatur, nocte provecta negotiis operam dare licet. Myvatnenſibus retia die feſta horá qvartá poſt meridiem dimidiatá deponere licet, ſi dies profeſta ſeqvatur. Cibum qvi tunc prandio inſerviat, die feſtá coqvere, aliaqve cibaria, eá die neceſſaria præparare licet. Ignem accendere, ceſpitesqve diffindere licet, ligna vero antea minutim conciſa eſſe debent. Veſtes, qvibus qvis indutus eſt, die feſta diruptas, conſuere licet. Siqvis, eqvos vaſis ligneis, lignorumve ſarcinis inſtructos ſecum habeat, & illa ſive ſagma, ſive clitellæ, ſive qvæcunqve alia vehendi inſtrumenta dirumpantur, ea ſi licuerit vinculis conſtringat, ſin minus lignum ex qvo ſagma confici poteſt, cædat, damnumqve qvod paſſus eſt, ſecando & colligando, die qvamvis feſta, ut ei expedire poſſit plene reſtituat. Siqvis pecudes, ſepe in earum cuſtodiam exſtructa, incluſas habeat, illas die dominica emittere licet, non vero invitas extrahere, ſed, aut omnes, aut nullæ emittantur. Siqvi die feſta ad regundos fines conveniant,

F 5

---

uncia ponderata conficeret, tunc autem ponderatum idem cum numerato fuit.

61) Myvatn ɔ: *Muſcarum lacus á* My *Muſca*, & Vatn *Lacus, alter poſt Lacum Thingvallenſem in Islandia maximus, cujus accolæ maximam partem piſcatura vivunt, cæt. vid.* Ol. & Paulſ. Reiſe igienn. Isl. p. 718. & *ſeqq.*

62) *Grág. Ll. B.*

jard crossa. oc sva at göra önnor merki at. Ef fe manna gengr or afretti. oc er rett at reka aptur. oc rída epter. edr reka fe or svelltikviom. Rett er oc at bera einn saud á baki ser þótt hann se þyngri enn hálf vett. Menn eigo at tialda alt til nætr er til varþíngs fara. oc til leidar. oc bera klyfiar á þvattdegi til þess er sól er scapt há. Net öll scal úpptaca fyri eykd. Þeir menn er útróa scolo heimta upp vadi sína fyri eykd. oc róa at landi siþann. oc bera feng sinn or flödarmáli. oc búa om sva at hvartki falli á fuglar ne dyr. Ef þeir menn ero á scipino er búa ómegdarbúi. oc se menn. öreiga. oc er rett at fiscia þeim til þess er sól er scapthá. Nu vinna menn á eykd. oc ero þeir útlagir um þat þrim mercom. nema þeir fái þann qvid. at þeir sao egi sól. oc þeir visso egi hve fram var. oc ver þeim þat ecki. Ef þrælar manz edr sculldarmenn vinna á eycd at síno rádi. oc verda þeir útlagir um þat fiórum aurom ef þeir eigo ser orkosto. Ef fe gengr i ákr edr eng. oc scal þat á brott reka. þótt heilact se. Hross scal madr taca. oc tauma. oc hepta. þótt heilact se. Enn ef hann fer för sinne. oc scal hann egi reca fleiri fyri ser enn eitt. Rett er oc vid at höggva til tialldvida. oc til elldividar. ef menn fara i faur sinne i óbygdum. þótt heilact se. Keyri vönd scal madr höggva þótt heilact se. Enn ef madr vinnr fleira enn nu er talit löghelgan dag. hverngi daginn sem þat er. oc verdr hann útlagr um þat þrim mercom. oc á soc þá hverr er vill. Enn ef hin meiri helgi er á deginum. oc ver þá sex merkom.

oc

veniant, cruces cespititios effodere, & siqva alia sint, signa terminalia constituere licet. Si pecudes pascua montana relinqvant, illuc eas, etiam ab eqvitante redigere fas est, pecudes sepibus emissæ agi qvoqve possunt. Ovem humeris bajulare licet, qvamvis qvadraginta libris gravior sit. Ad noctem usqve tentoria figere iis permittitur, qvi conventus vernales, æstivosvè petunt, & iter cum eqvis clitellatis continuare ad momentum istud, qvo sol hastile altus est. Tragulæ ante horam post meridiem qvartam colligendæ sunt. Piscatores lineas piscatorias ante horam qvartam post meridiem dimidiatam extrahant, eoqve facto continentem remis petant, capturamqve in loco supra veniliæ terminum deponant, provideantqve ne aves, qvadrupedesve illam invadant. Siqvi inter piscatores sint, liberis gravati & familiæ ob paupertatem alendæ impares, tum in horum commoda piscari licet, ad momentum istud, qvo sol hastlile altus est. Horá post meridiem qvartá dimidiatá operantes, tribus marcis mulctentur, nisi veridicos producere possint, se solem videre non potuisse, adeoqve nescivisse, qvota hora esset, tum vero absolvuntur. Si servi, aliive domestici horá post meridiem qvartá dimidiata sponte operentur, qvatuor unciis, si operis finiendi libertatem habuerint, mulctentur. Pecudes, agros, pratave invadentes die qvamvis festa abigere licet. Eqvum die festa prehendere, & compedibus implicare licet. Siqvis proficiscatur, unum modo ante se eqvum agat. Deserta peragrantibus ligna tentoriis fulciendis, igniqve alendo necessaria, die festa cadere licet. Virgas loco scutæ habendas amputare licet, qvamvis dies festa sit. Siqvis plura qvam qvæ hactenus memorata sunt, die festa, qvæcunqve sit, operetur, tribus marcis mulctetur, actio illa popularis est. Si dies festa primi ordinis sit, poena sex marcarum con-

sócom þeim scal stefna heiman. oc qvedia til heimilisbúa sim á þíngi þess er sóttr er.

XVIII. CAP.

UM HALLD ÞVATTDAGA.

(63) (a) Ver scolom hallda þvattdag enn siauunda hvarn nónhelgan. (b) sva at þá scal ecki vinna er (c) eycd lidr. nema þat er nú man ek telia. (d) Þat á at vinna þá allt sem drottinsdag á at vinna. Þá er *Eycd.* er útsudrs (e) ått er deilld i þridiúnga. oc hefir sól (f) gengno tva luti. enn einn ógenginn. Ef menn láta se af þvattdag. oc scal borit af scinni fyri eycd. þá eigo menn at saxa um aptanin. oc scera mör. oc gera mat til þann er um helgina þarf at hafa. þót sva se tilætlat at (g) nokot gángi af. oc ver ėgi vid laug. Ef menn vinna á eycd þvattdag. (h) oc ver þat útlegd um þriár merkor. oc scal bóanda första sökia ef hann (i) er i verki. Ef gridmenn ero i ver-

a) Q. Viær skulum hallda at nóni hinn siauunda hvern þvattdag. enn þat er i þann tima er útsudrs átt er deilld i þridiunga. oc sol hefir geingit tvo luti enn einn ógengin. *Diem septimum lavationis nempe sanctum habeamus circa h. p. m. tertiam, illa vero incidit cum sol partes duas plagæ libanoti tripartitæ tansiit, una vero superest.*

---

63) *K. R. G. L. Cap. XV. conf. Leges Eccl.* Canuti Magni *Art. XIV. apud Pontopp. in Annal. Eccel. Dan. T.* 1. *ubi: Diem dominicum ab ipsa Saturni diei hora pomeridiana tertia, in primam usqve diei lunaris lucem festum agito.*

constituta est. Ob has causas reus domi citetur, & vicini qvinqve ut veridici in foro rei competente convocentur.

CAP. XVIII.

DE DIERUM LAVATIONIS OBSERVATIONE.

D*ies qvisqve septima, Lavationis nempe, ab hora post meridiem tertia, sacra nobis erit, ita ut tunc* Eycd *finita plura facere non liceat, qvam his recensebo. Qvæ die dominica, etiam hac facere licet.* Eycd *est, qvando sol plagæ libanoti, trifariam divisæ partes duas percucurrit, una vero superest. Siqvis die lavationis pecora mactet, carnes corio ante horam post meridiem quartam dimidiatam eximantur oportet. Vespera pulpas secare, adipemqve minutim discindere & cibos, qvibus per festum opus est, præparare licet, non tamen peccatur in leges qvamvis superfluum qvid præparetur. Siqvi die lavationis post horam p. m. qvartam dimidiatam operi incumbant, tribus marcis mulctentur, herus si una operetur, primus citetur, sive hospites, sive*

b) *Add. Sk. B. ER.* sá er næſtr er drottinsdegi fyri, *qvi proxima est ante diem dominicam. Omitt. Q.* sva þá scal ecki —— enn einn ógeinginn.
c) *St.* nón, *hora p. m. tertia.*
d) *Sk.* á drottinsdaga á at vinna, *die dominica laborandum est. Hic sensus ob librarii comissum errorem mutilus est, nam statim seqvitur:* þá er eycd *tunc* eicda *incidit.*
e) *Sk. St. ER.* ætt.
f) *Sk. ER.* gengna, *emensos.*
g) *St.* nacqvot.
h) *Sk. ER.* ok verda þeir útlagir þrim mörkum, *tribus marcis mulctentur.*
i) *Sk.* hefir i verki verit, *si inter operantes fuerit.*

i verki. edr fculldarmenn. edr þrælar. oc á frelfingia fyrft at föcia ef þeir hafa unnit á eycd. oc verþa þeir föttir um. oc veriaz þeir því máli ef þeir (k) fá þann qvid at egi mátti fól fiá. oc þeir mundo fcemr vinna ef fól fæi. þat er oc biargqvidr ef þat ber at (l) atförlfla þeirra væri fva litil at þeir (m) þordi egi (n) heim at gánga fyrir ofríki (o) bóndans. oc verdr bóndi þar útlagr enn egi þeir. Ef madr ber klyfiar þvattdag. oc vill hann heim þreyta. (p) oc á at bera til þefs er fól er fcapthá. Ef hann má egi þreyta heim. oc fcal hann tecit hafa fer gifting. oc ofanlagdar klyfiar. þá er fól er i veftri. útlagr er bóndi þrim mörcom ef hann fyniar honom viftar. (q) hann fcal bera klyfiar til ens næfta böiar er á leid er. oc bidia þar viftar. útlagr er búandi ef hann fyniar. Hinn fcal fara (r) til ens þridia bónda áleidis. oc leggia ofan klyfiar. oc bidia fer viftar þar. oc (s) fata hirzlo. ef bóndi fyniar honom viftar. oc verdr hann útlagr um þat. enda ábyrgiz hann (t) klyfiarnar ef hinn lætr eptir liggia er á (u) þar i túni hans. Bera á madr klyfiar af fialli ef honom hefir fcinna (v) ordit enn hann ætladi. þott dögur fe (x) lögheilög. Brúdmenn eigo at bera klyfiar (y) þvattdag til þefs er fól er fcapthá. bóandi er fcylldr at ala þá med fimta mann. útlagr er hann ef hann fyniar þeim viftar. ef brúdgomi er i faur (z) edr brúdr. þriá

k) *Sk.* geta.
l) *Idem* þeir væru fva litlir i fkapi. at þeir þyrdi ægi, *qvod fuerint tam pufillanimi, qvin auderent.* *Omitt.* *St.* at förlla þeirra væri fva litil.
m) *B.* þyrdi. *ER* þerdi.
n) *St* af verki at láta, *a labore ceffare.*
o) *Sk.* hufsbóndans, *heri.*
p) *Omitt.* *Q.* oc á at bera —— má egi heimþreita.
q) *Omitt.* *Sk.* hann fcal bera —— búandi ef hann fyniar.

five domestici patrisfamilias qvadrá necessario alendi, five servi, post horam post meridiem qvartam dimidiatam operentur, contra liberos primum instituatur actio, exceptio autem peremtoria reis competit, si probare possint, solem conspici non potuisse, & se sole viso, brevius operaturos fuisse. Exceptionem etiam jure validam operantur veridici si asserant eos tam pusillanimos fuisse, ut ob rigorem heri domum ire non præsumserint, qvo casu hic, non illi, mulctatur. Siqvis cum onustis eqvis die lavationis domum venire nitatur, sarcinas ferre ei licet, dum sol hastile altus sit. Si domum assequi non possit, tum oportet ut hospitium sibi acqvisiverit, eqvosqve oneribus levaverit, sole in puncto occidentis constituto, hospitium illi denegans tribus marcis mulctetur, tumqve ad proximam villam recta pergat, ibiqve hospitium petat; deneganti mulcta imponatur, ille vero ad tertiam villam recta tendat, sarcinas deponat, sibiqve hospitium, & rebus suis custodiam exposcat, denegans mulctæ obnoxius sit, qvinimo sarcinas, si eas ibi alter in area villæ relinqvat, indemnes præstet. Sarcinas è montibus deportare licet, sicui iter præter spem difficilius successerit, qvamvis nycthemeron festum sit. Convivis nuptiarum, usqve dum sol hastile altus est, farcinas ferre licet. Colonus eos numero qvinqve hospitio excipere debet, si sponsus, sponsave comitetur, alias

r) *Add. Sk.* unz hann kemr, *donec veniat.*
s) *Sk.* vardveitslu gagni sino, *custodiam utensili suo. M.* fiárhirzlu, *custodiam rerum.* *Q.* vardveitzlo, *custodiam.*
t) *St.* fötin, *vasa.* *Q.* fargagnit, *utensilia viatica.*
u) *Omitt. Q.* þar i túni hans.
v) *Omn.* faris, *successerit.*
x) *Q.* heilög, *sacra.*
y) *Q.* laugardag, *die lavacri.*
z) *Sk.* enn brúdi med þridia mann, *sponsam autem cum tribus comitibus.*

þriá menn er hann ſcylldr at ala ella. Farmenn eigo at bera klyfiar þvattdag til þeſſ ſól er ſcapthá. bóndi er ſcylldr at ala þá med hinn fimta mann. ef ſtyrimadr er i faur. enn þriá menn ella. útlagr er bóndi (aa) þrim mercom ef hann ſyniar þeim viſtar. oc eigo þeir (bb) ſöc er viſtar er ſyniat. oc ſcal ſtefna heiman. oc qvedia búa fim til á þíngi. Þeir böndur ero til (cc) manna elldiz ſcyllder er þíngfararkaupi eigo at gegna. (dd) enn egi þeir er minna fe eigo. Þeim manni er rett er med (ee) godord ferr til varþíngs. þótt meirr ſe enn eycd. at bera klyfiar. edr fara á ſcipi. oc ſva (ff) þíngheyöndom öllom þeim er til öndverdz þíngs fara. Faut ſín oc tiölld eigo þeir at hafa. oc mat. hafa á madr hálfa vett varnings um fram (gg) ef hann vill. Bóndi er ſcylldr at ala þá menn um nótt er til varþíngs fara (hh). oc hálfu færre enn hiú þá er þíngheyendor ero. oc fyrſt coma. (ii) Godi ſcal egi coma ſydarr til varþíngs þvattdag enn hann hafi tialldat búd ſína þá er ſól er ſcapthá. oc ſe búin at gánga þá til þínghelgi. útlagr er hann ef vinnr lengr. *Þá er ſól ſcapthá.* ef madr ſtendr i fiauro þar er mötiz ſiár oc land at hálfſölnom ſiá. oc mætti hann ſiá i haf út þá er ſól gengr at vatni. Ennda ſyniz honom ſva ef ſpiót væri ſett undir ſólina (kk) þat er ſva væri (ll) ſcept. at madr mætti taka hendi til fals. at oddrin töci undir ſólina. enn ſpiótzſcaptz halinn (mm) i ſiáinn nidr ef i heidi mætti

aa) *Omitt. Sk.* þrim mörkom.
bb) *Sk.* ſakir þeſſar, *harum cauſarum.*
cc) *Add. Sk.* þeſſara, *horum.*
dd) *Omitt. Sk.* enn egi þeir er minna fe eigo.
ee) *B.* gudord.
ff) *Q.* þíngheiröndum, *judicia audientibus.*
gg) *Omitt. St.* ef hann vill.
hh) *Add. Sk.* eda af þíngi, *aut á foro.*

alias tres recipiat; cæteroqvin tribus marcis mulctetur. Nautis sarcinas ferre licet, usqve dum sol hastile altus est. Nauclerum cum qvinqve comitibus, alias tres tantum hospitio recipere necessum est, denegatum illis hospitium tribus marcis expietur; actio iis, qvibus hospitium denegatum fuit competit, qvi reum domi citent, vicinosqve qvinqve ut veridicos in foro convocent. Qvi tributum comitiale solvere debent, illi qvoqve hospites recipere obligantur, pauperes vero ab hoc onere excusantur. Curioni muneris ergo conventum vernalem petenti eqvis navibusqve sarcinas post horam qvartam dimidiatam p. m. ferre licet, itemqve omnibus, qvi initiato conventui adesse contendunt, vestes, tentoria, & alimenta, cum mercibus qvadraginta libras æqvantibus, si libuerit, secum ferant. Colonus contribules, qvi conventus vernales adeunt, primiqve ad eum divertunt numero domesticorum dimidio æqvales, per noctem alere tenetur. Curioni in locum conventus vernalis serius venire non licet, qvam ut tabernæ suæ tentoria superinduxerit, & pacem publicam conventui proclamaverit ante momentum qvo sol hastile altus est, siqvid postea operatur, mulctetur. Sol haſtile altus *est, si cui, littore, in terræ marisqve ad dimidium refluentis confinio insistenti, solemqve ad oceanum appropinqvantem (ad occasum vergentem) prospicienti, videatur, qvod hastæ adeo longi manubrii, ut cuspidem (sursum erectum) manu assequi posset, si sub sole erigeretur, cuspis solem, pars vero hastilis inversa mare contigeret, si solis ab oceano distantia sudo coelo observari posset, isqve*

ii) *B.* Gudi.
kk) *Omitt. ER.* þat er ſva væri ſcept.
ll) *Sk.* háſcept, *longi manubrii.*
mm) *Idem* á ſióin.

mætti fiá. (nn) oc mælti hann níu fet frá. Ef madr vinnr drottinsdag. eda þvattdag (oo) eptir eycd. eda lögheIgan dag hverngi sem er fleira enn nu er (pp) tínt. þá er hann útlagr um þat þrim mörkom. sá á söc er vill. söc þeirri scal stefna heiman. oc qvedia til fim heimilis búa á þíngi þess er sóttr er. sva scal nóttina hallda fyri löghelgan dag sem daginn (qq) siálfan. (rr) Ef tvi heilact er epter helgan dag. (ss) oc er rett at fara til fyslo inn öfra lut nætr (tt).

XIX. CAP.

UM JÓLA HELGI.

Jóla helgi eigom ver at hallda á landi her. þat ero dagar xiii. sva scal hallda enn fyrsta (a). oc enn viii. og hinn xiii. sem Páscadag (b) hinn fyrsta. Enn annan dag Jóla. oc inn þridia. oc inn fiórda. (c) þá scal hallda sem drottinsdag at öllu annars. nema því at þá er rett at moca (d) undan fe (e) inn iii. dag Jóla. oc inn iv. (f) hvarn er vill. medaldaga alla adra á Jól-

nn) *Omitt. Sk.* oc mælti hann níu fet frá.
oo) *St.* eptir nón, *hora post meridiem tertia.*
pp) *Sk.* talt, *enumerata.*
qq) *St.* eptir. þá er rett at vinna eptir midea nátt eptir helgan dag, *postridie, post mediam noctem operari licet, post diem festum* ɔ: *postrie diem festum nocte ultra dimidium provectâ operari licet.*
rr) *B. Q. ER.* rúmheilact, *dies profesta. Omitt. M.* ef tvi heilact er eptir helgan dag.
ss) *Sk.* Enn adra nátt eptir er mönnum rett at fara til, *post mediam noctem festum subseqventem opera suscipere licet.*
tt) *Add. Sk.* festar halldaz medan ákvednar eru. tólf mánadar ef æi eru ákvednar. þá er at lögum brúdkaup. ef föstnut

qve novem pedes ab hasta retro metiretur. Siqvis die dominica, vel lavationis, aliave die festa post horam pomeridianam qvartam dimidiatam, plura qvam hic recensita sunt operatur, tribus marcis mulctandus est, actio ista popularis evadit, reusqve domi citetur, & vicini qvinqve ut veridici in forum rei competens convocandi sunt. Nox festum diem præcedens eodem ac dies ipsa, modo sanctificetur. Si unum diem festum, alius duplici ratione sanctificandus seqvatur, tunc operi nocte adulta incumbere licet.

CAP. XIX.

DE FESTO NATALITIORUM.

F*estum Natalitiorum nobis in hac insula celebrandum erit, qvod diebus tredecim constat. Prima, octava & decima tertia dies, instar diei primæ Paschatos celebrandæ sunt. Secunda, tertia, & qvarta instar dominicæ observentur, exceptô, qvod tertia & qvarta, utrâ libuerit, stabula purgare licet. Cæteris Natalitiorum*

G 2

föstnut er kona. oc sex menn at brúdkaupi. oc at liósi gengit i sæing. *Sponsalia durant tempore, inter partes determinato, si tempus definitum non sit, tunc per duodecim menses durare debent. Nuptiæ rite peraguntur, si vir actu solenni uxorem sibi despon set nuptiisqve intersint viri sex, & conjuges torum lucê ascendant ɔ: manifeste.*

a) *Add. Sk.* Jóla dag, *dies natalitiorum.*
b) *Omitt. B.* hinn fyrsta.
c) *Add. Sk.* ok enn fimta, *& qvinto.*
d) *Sk. St.* miki, *fimum.* Q. undan fenadi. *St.* undan saudam ok nautum, *ovile & bovile.*
e) *Omitt. St.* enn þridia —— föra í haug.
f) *Sk.* hvartsein.

Jólum. þá er rett at moca. oc reida á völl. þann luta vallar er nærr er fiósi ef hann hefir eyki til. oc vellta þar af. Ef madr dregr myki út. oc hefir egi eyk til. oc ſcal föra i haug. (g) Þat eigo menn at vinna medaldaga á Jólum. (h) at láta fe af þat er um Jól (i) þarf at hafa. oc heita mungat. (k) oc reida andvirci (l) þat er ſcyllt er. hey ef þad er hagligra at gefa enn hitt ſem heima er (m). (n) ennda mætti egi gera loc á fyri Jólin. (o) Egi ſcal oc reida meira forverk heys enn vel (p) vinni um Jól.

XX. CAP.

HER SEGIR HVÖRSO HALLDA SCAL PÁSKADAG.

Páſca helgi eigom ver at hallda. þat ero dagar iv. Páſkadag inn fyrſta (a) ſcal hallda ſem Jóladag inn fyrſta. Enn annan. oc inn þridia. oc (b) inn fiórda ſcal hallda ſem drottinsdag. Enn frá Páſchadegi fyrſta ſcolo vera vicor fim til drottinsdags þeſſ er Gagndaga vica hefz upp (c) epter. Annan dag vico. oc inn þridia. oc midvicodag i Gagndögum. þá ſculom ver hallda

g) *St.* enn medal daga alla á Jólum þá er lofat at láta af, *diebus vero medioxumis natalitiorum mactare licet.*

h) *Add. Sk. ER.* at ſlátra. oc, *laniare, &c.*

i) *Sk* ſkal neita, *veſci oportet.*

k) Q. færa hey til fenadar ef þat þikkir haglegra, *pecudibus pabulum aſportare, ſi commodius habeatur.*

l) *Sk.* þat er þarf um Jól at hafa. elldibranda. eda hey. *Qvibus per natalitia opus eſt, ligna cremalia & pabulum.* *St.* þat er honom þikkir þurfa til fear at hafa. eda haglegra. *Qvod pecudibus neceſſarium, commodiusve eſſe putat.*

tiorum diebus medioxumis, fimum ex ſtabulis emovere, & in aream exportare licet, in parte areæ bovili propiori, ſi jumenta adhibeantur, lætamen dejiciendum eſt, ſi vero fimum efferenti jumentum deſit, in ſterqvilinium congerat. Diebus Natalitiorum medioxumis hæc operari licet, (ſcilicet) pecora eo tempore veſcendo neceſſaria mactare, cereviſiam coqvere, & res qvas uſus exigit, fœnumqve, ſi illo commodius, qvam eo, qvod domi eſt, pecudes alantur, advehere licet, ſi ante Natalitia fieri non potuerit. Plus fœni domum advehere non licet, qvam qvod per Natalitia ſufficiat.

CAP. XX.

HIC CONSTITUITUR MODUS PASCHA CELEBRANDI.

Feſtum Paſchatos qvatuor diebus conſtans nobis erit celebrandum. Prima dies paſchatos inſtar primæ Natalitiorum celebretur; ſecunda, tertia & qvarta admodum dominicæ. Sed á prima die Paſchatos hebdomodæ qvinqve numerandæ ſunt ad diem dominicam, qvæ ſeptimanam Rogationum inchoat. Dies ſecunda, tertia & qvarta Rogationum, ſanctitatem diei

 lava-

m) Q. ſva ſem vinnz til um Jól, *qvantum per natalilia ſufficiat.*
n) *St. ER.* enda hafi þeir æi eyki tilfengit fyrir Jól, *ſi ante natalitia, obtineri jumenta non potuerint. Omitt. Sk.* Q. enda mætti —— fyrir Jól.
o) *Omitt.* Q. eigi ſcal oc —— vinni um Jól.
p) *St.* vinniz, *ſufficiat.*
a) *St.* med virding ſem framaz kunno ver, *veneratione, qvâ poſſumus maxima.*
b) *ER.* midvico dag, *dies hebdomadis media.*
c) *Omitt. Sk. St.* Q. eptir.

hallda at helgi ſem þvattdag. enda (d) faſta eiñ möſt þeir menn er til lögföſto ero talldir. Rett er at hafà hvíta mat (e) at qvölldi ef vill. Ef ber á annan dag vico. eda hinn þridia i gagndögom. (f) Philippus meſſa. (g) oc Jacobus edr (h) Crucis meſſa. edr kirkiodag. oc er rett (i) at eta þá tví mælt. enn egi (k) ſlátr (l). (m) Laugſcylt er at faſta dag oc nótt fyri uppſtigningar dag. (n) Hinn fimtà dag i gagndögom er uppſtigningar dagr. þann ſculo ver hallda ſem Páſcadag. frá Páſcadeginom fyrſta ſcola vera vicor vii. til (o) drottinsdags i hvítadögom (p). (q) þar er vicà heil á milli. oc gagndaga vico. þvattdag fyri hvítadaga er mönnom ſcyllt at faſta (r) dag oc nótt.

XXI. CAP.

UM HVÍT-DROTTINSDAGS HALLD.

Drottinsdag i hvítadögom ſcolo ver hallda ſem hinn fyrſta Páſcadag. (a) enn hinn þridia. oc midvicodag

d) *B.* Q. eta ein mællt. enn æi kiöt, *ſemel, ſed.absqve carnê, cibum ſumere.*
e) *B.* Q. *M ER.* um nóttina, *nocte.*
f) *Omitt. St.* Philippus meſſa. oc Jacobus meſſa.
g) *Omitt.* Q. Jacobus meſſa.
h) Kroſsmeſſa, *ſemper legunt Membranæ. ER.* Crucis meſſo.
i) *Sk. ER.* hafa tví mællt.
k) *Sk. St.* Q. *ER.* kiöt, *caro.*
l) *Add. St.* Q. enn ef ber á midvicodag *i gagndögum* meſſodagana. þá ſkulum ver faſta. (þurföſto Q.) ſem ádr. *Si feriæ in diem hebdomadis mediæ*, qvâ dies rogationum celebrantur *incidant, jejunandum nobis eſt (in ſiccis) nihilominus. Præterea add. St.* tveggea dögra faſta er

lavationis exæqvant, cæterum unica vice ſumere debent cibum hi, qvibus jejunium lex imponit. Cibis albis, ſi libuerit, cœnare licet. Si in ſecundam vel tertiam Rogationum diem inciderit feſtum Philippi & Jacobi, vel inventio Crucis, vel dies conſecrationis templi, bis cibo uti, ſine opſoniis tamen carnium permittitur. Integro nycthemero diem Aſcenſionis domini præcedente juxta leges jejunandum eſt. Dies qvintus Rogationum aſcenſione domini clarus, inſtar primæ Paſchatos celebrandus eſt. Inter primam Paſchatos & dominicam Pentecoſtes, hebdomadæ ſeptem ſunt. Rogationum vero dies á Pentecoſte integra ſeptimana disjunguntur. Nycthemero diei lavationis, Pentecoſten præcedentis, jejunare obligamur.

CAP. XXI.

DE CELEBRATIONE DOMINICÆ PENTECOSTES.

Dominica Pentecoſtes inſtar primæ Paſchatos nobis celebranda eſt, ſed tertiá & qvarta ſarcinas eqvis, navi-

er þá lögtekinn, *iſtô enim nycthemerô leges jejunare jubent.*

m) *Omitt Sk. B. ER.* lögſcyllt er —— fyrir uppſtigningar dag.

n) *Q.* í þeirri viko er uppſtigningar dagr, *iſtâ ſeptimanâ dies aſcenſionis domini eſt.*

o) *Q.* Hvítdrottinsdag, *dominica Pentecoſtis. St.* laugardags.

p) *Add. Q.* þar ſkal þurfaſta fyrir um laugardagin, *die lavationis in ſiccis jejunandum eſt.*

q) *Omitt. Q.* þar er vica —— föſtudag. oc nótt.

r) *B.* tvadögur, *nycthemeron. ER. M.* dagfaſta, *per diem jejunare.*

s) *Add. Sk. St. ER Q.* enn annan dag viko (oc þriðia dag *ER.*) ſkolo ver hallda ſem drottinsdag. *Dies ſecunda (& tertia) inſtar dominicæ celebretur.*

dag (b). þá er mönnom rett at bera klyfiar. þar er menn föra bú ſitt. oc feria ſarma. oc vöro ſína til ſcips. oc reka ſe ſit i afrett. oc klippa ſaude.

XXII. CAP.

UM MESSODAGA LÖGTEKNA. *

(64) Meſſodaga eigo ver at hallda lögtekna (a) á landi her þá er nu man ec (b) ſegia. (c) Frá inom þrettánda degi Jóla ero nætor ſiau til (d) ens áttunda dags (e) frá inom þrettánda. (f) þá ero (g) átta nætor til Agneſar meſſo (h). þá ero fiórar nætor til Páls meſſo. (i) oc egi faſta fyri. þadan ero ſiau nætor til Brigidar meſſo. oc egi faſta fyri. þadan er ein nótt til (k) kyndilmeſſo. þadan ero tuttugo nætor til Pettars meſſo. (l) oc er egi faſta fyri. (m) þadan ero tvær nætor til Mathias meſſo. oc (n) faſta fyri dag oc nótt (o). þadan ero ſextan nætor til Gregorius meſſo. enn ſautian ef (p) laupár er. þadan ero níu nætor til Bene-

b) *Add. St.* ok alla daga þadan frá ſkal vinna. ſva var ſett i landz lögom á dögom þeirra *Thorlaks* biſkups. ok *Brandz* biſkups. *Omnibus inde diebus operari licet. Ita conſtitutum erat legibus noſtris tempore Epiſcopi* Thorlaci, & *Epiſcopi* Brandi.

a) *Omitt. omn.* á landi her.

b) *Sk. B. Q. M. EK.* telia, *enumerabo.*

c) *Q.* frá þrettanda degi ero nitián nætur til Pálsmeſſo, *á die decimo tertio noctes ſunt ad feſtum Pauli undeviginti. B.* Hinn áttundi dagr frá enom þrettanda degi Jóla er

* *Hoc Caput integrum* Codex Stadarfellenſis *omittit.*

64) *Hiſtoriæ feſtorum perlegendæ cupidus adeat S. V.* F. Johannæi *Hiſt. Eccl. Isl. T. I. period. II. ſect. I. p.* 152. & *ſeqq.*

navibusve ferre, ubi qvis domicilia mutaturus transmigrat, merces ad navim asportare, & præterea pecudes in pascua montana agere, ovesqve tondere licet.

CAP. XXII.

DE FESTIS CANONICIS.

F*esta Canonica, qvæ hic recensebo, insulæ hujus incolis celebranda sunt. Inter diem decimam tertiam Natalitiorum* (ɔ: *Epiphaniam*) *& octavam post Epiphaniam noctes septem sunt; inde octo noctes ad festum Agnetæ; inde qvatuor ad festum Pauli, jejunio non præmisso; inde septem noctes ad festum Brigidæ, qvod nullum præcedit jejunium; inde nox unica ad festum Luminum; inde viginti noctes ad festum Petri, ante qvod nullum jejunium; inde binæ noctes ad festum Mathiæ, qvod integri nycthemeri jejunium antevertit; inde noctes sedecim ad festum Gregorii, sed septemdecim anno intercalari; inde novem noctes ad festum Bene-*

lögheilagr. *Dies post decimam tertiam Natalitiorum feriam, festus est.*
d) *Sk.* geiſtla dags, *diem splendoris.*
e) *Omitt. omn.* frá enom þrettanda.
f) *Sk.* þadan, *inde.* g) *M.* VII.
h) *Add. Sk.* ok æi faſta fyrir, *ante qvod nullum jejunium.*
i) *Omitt. B.* oc egi faſta fyri.
k) *Omn.* Máriu meſſa.
l) *Omitt. B.* oc egi faſta fyri.
m) *Omitt. omn.* þadan ero tvær —— dag oc nótt.
n) Q. þurfaſta, *jejunium siccum.*
o) *Add. Sk.* ef fyrir lángaföſto berr, *si ante jejunium longum incidat.*
p) *Sk. B.* hlaupár, *annus intercalaris. Add.* Q. eigi á þar faſta fyri, *anteqvod non est jejunandum.*

Benedictus messo. þadan ero fiórar nætor (q) til Mârio messo. þadan er (r) einne nótt midr enn þriátígu nátta til Jóans messo. þadan ero tvær nætor til (65) gagndags ens eina. hann sculo ver hallda at helgi sem þvattdag. oc fasta (s) dagfösto. nema hann (t) verdi á Páscavico eda kirkiodag. þá er rett at hafa tvímælt. oc egi kiöt. (u) nema beri á Pásca. þá er rett at eta kiöt ef vill (v) ena löghelgo daga. enn egi ellá. þadan ero sex nætor til Philippus messo. oc Jacobus. oc egi fasta fyri. þadan ero tvær nætor til (x) Crucis messo. oc egi fasta fyrir. þadan ero siau nætor ens fiórda tigar til (y) Kolumkilla messo. oc egi fasta fyrir. þadan ero fimtan nætor til Jóans messo (z). oc fasta fyri dag oc nótt. þadan ero fim nætor til (aa) Pettars (bb) oc Páls. (cc) fasta fyri (dd) dag oc nótt. þadan ero níu nætor til Seliomanna messo. (ee) oc eigi fasta fyri. (ff) þadan ero (gg) tólf nætor til þorlacs messo. (hh) oc eigi fasta fyri. þadan ero fimm nætor til Jacobus messo. oc fasta fyri (ii) dag oc nótt. þadan ero fiórar nætor til Olafs messo. oc fasta fyri dag oc nótt. þadan ero tólf nætor til Laurentius messo. oc fasta fyri dag oc nótt. þadan ero fimm nætor til

q) *M.* fyrir, *ante.*
r) *B. Q. M.* ein nótt ok þriátigu til gagndags þess eina. ɔ: *ad dies rogationum priorum, noctes sunt, triginta una.*
s) *Omitt. Sk. B.* dagfösto. *Q.* dag oc nótt, *die & nocte.*
t) *Q. ER.* beri, *incidit.*
u) *Omitt Q* nema beri á Pásca —— enn egi ella.
v) *Omitt. Sk. B. ER.* ena löghelgu daga. enn egi ella.
x) *Omn.* krossmesso.

---

65) *Ecclesia exotica Dies Rogationum qvater licet singulis annis, ab initio,* J. Hilldebrando *docente, celebraverit, certum tamen est, Islandicam eos bis tantum celebrasse, sc. hos 25 Aprilis ante Festum Paschatos, illos autem ante Festum Ascensionis domini.*

Benedicti; inde qvatuor noctes ad festum Mariæ; inde noctes undetriginta ad festum Johannis; inde binæ noctes ad Diem Rogationum priorum, qvæ instar diei lavationis nobis sacra, & tota jejunio, nisi in septimanam Paschatos diemve dedicationis templi incidat celebranda, tunc cibum bis sumere licet, absqve tamen carnibus, nisi in Pascha incidat, ceteris vero diebus festis carnibus vesci licet: ceteroqvin minime; inde sex noctes ad festum Philippi & Jacobi, ante qvod nullum est jejunium; inde binæ noctes ad festum Crucis, ante qvod nullum jejunium; inde triginta septem noctes ad festum Columbani, ante qvod nullum jejunium; inde noctes qvindecim ad festum Johannis, ante qvod nycthemeri jejunium est; inde noctes qvinqve ad festum Petri & Pauli, ante qvod nycthemero jejunandum est; inde noctes novem ad festum Selöensium, ante qvod nullum jejunium; inde noctes duodecim ad festum Thorlaci, ante qvod nullum jejunium; inde noctes qvinqve ad festum Jacobi, ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes qvatuor ad festum Olai, ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes duodecim ad festum Laurentii, ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes qvinqve ad festum Mariæ,

y) *Idem* Columba messo, *festum Columbani.*
z) *Add. Sk. B. Q. M. ER.* Baptizæ.
aa) *Sk. B. M. Q.* Petri.
bb) *Omitt. Q. M.* oc Páls, *& Pauli.*
cc) *B Q.* tveggia dögra fasta, *nycthemeri jejunium. M.* ok egi fasta fyri, *nec jejunium ante.*
dd) *ER.* tvö dögor, *nycthemeron.*
ee) *Omitt. M.* oc egi fasta fyrir.
ff) *B. Q. M. ER.* Þadan eru sautián nætur til Jacobs messu, *inde sunt noctes septemdecim ad festum Jacobi.*
gg) *Sk.* fimtán, *qvindecim.*
hh) *Omitt. Sk.* oc egi fasta fyri.
ii) *Omitt. M.* dag oc nótt.

til Mário messo. oc (kk) fasta fyri dag oc nótt. þadan ero niú nætor til Bartholomæus messo. oc fasta fyri dag oc nótt. þadan fimtán nætor til Mário messo. oc (ll) egi fasta fyri. þadan sex nætor til Crucis messo. oc egi fasta fyri. þadan ero siau nætor til Matheus messo. oc (mm) fasta fyri dag oc nótt. þadan ero átta nætor til Michiáls messo. oc fasta fyri (nn) dag oc nótt. þadan er (oo) einni nótt minni enn þriátígu til Simons messo. (pp) oc Júdas. oc fasta fyri dag oc nótt. þadan ero til Allraheilagra messo fiórar nætor. (qq) oc fasta fyri dag oc nótt. nema messodaginn bere á annan dag vico. þá scal fasta föstο nóttina næsto messodeginum. oc scal bóndi gefa náttverd hióna sinna þeirra er til lögföstο ero (rr) cominn innan reps mönnom þeim er egi gegna þíngfarar kaupi. oc (ss) imbronátta verd tveggia. Hverr bóndi er scylldr at gefa þriggia nátta verd hióna sinna. (tt) oc gefa egi fisca náttverd. oc sculo (uu) Repsmenn scipta (vv) matgiöfum þeim á samqvamu um haust (xx). Frá Allraheilagra messo ero tíu nætor til Marteins messo. oc eigi fasta fyrir. (yy) þadan ero ellefu nætor til Cecilio messo. (zz) oc er þar dagfasta fyrir. (aaa) ef hon stendr á föstodegi. þadan er einn nótt til Clemens messo (bbb). þadan ero siau nætor til An-

kk) *Q.* Vatnfastna, *jejunium aquæ. Omitt. M.* dag oc nótt.
ll) *Omitt. B.* eigi.
mm) *Q.* þurfasta, *jejunium siccum.*
nn) *Omitt. B.* dag oc nótt.
oo) *Q.* ein nótt ok þriátigu til Simons messa, *noctes sunt ad festum Simonis triginta & una.*
pp) *Omitt. Q.* oc Judas.
qq) *M.* dagfasta ok náttfasta, *jejunium diurnum nocturnumque. Q.* vatnfasta, *jejunium aquæ.*
rr) *Sk. B. Q. ER. M.* skylld, *obligati.*
ss) *B. Q. M.* ymbrodaga.
tt) *Omitt. B.* oc gefa eigi fiska náttverd.

riæ, ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes novem ad festum Bartholomæi, ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes qvindecim ad festum Mariæ, ante qvod nullum jejunium; inde noctes sex ad festum Crucis, ante qvod nullum jejunium; inde noctes septem ad festum Matthæi, ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes octo ad festum Michaëlis, ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes undetriginta ad festum Simonis & Judæ, ante qvod nycthemeri jejunium; inde ad festum Omnium Sanctorum noctes sunt qvatuor, ante qvod nycthemeri jejunium, nisi festum feriá septimanæ secunda incidat, tunc nocte proximum jejunii diem antecedente jejunandum est, paterfamiliasqve cœnam domesticis suis, respectu ætatis jejunio subjectis, debitam, ut & illam, qvæ illis danda est qvatuor temporibus binis, contribulibus, qvi tributo Comitiali solvendo impares sunt, offerat. Paterfamilias qvilibet tres cœnas domesticis debitas, non tamen piscibus, expendat; istæqve oblationes cibariæ à contribulibus in conventu autumnali distribuendæ sunt. A festo Omnium Sanctorum noctes decem sunt ad festum Martini, ante qvod nullum jejunium; inde undecim noctes ad festum Ceciliæ, qvod jejunium diurnum præcedit, si in diem jejunii incidat; inde nox una ad festum Clementis; inde noctes septem ad festum An-

uu) *B.* Reppstiórnarmenn. *Q.* Reppstiórar.
vv) *Omitt. Q.* matgiöfum.
xx) *Add. Sk.* med innan repps mönnum, *inter contribules.*
yy) *Q.* Þadan ern ellefu nætir til Clementz messu ok eigi fasta fyri. *Inde sunt ad festum Clementis noctes undecim, ante qvod non est jejunandum.*
zz) *Omitt. M.* oc er þar dagfasta —— föstodegi.
aaa) *Sk.* ef annan hvern messodaginn berr á föstodag, *si festum alterutrum in diem jejunii incidat.*
bbb) *Add. B. M. ER.* ok æi fasta fyrir, *ante qvod non est jejunandum.*

Andreas messo. oc fasta fyri dag oc nótt. Þadan ero sex nætor til Nicolás messo. oc fasta fyri dag oc nótt. Þadan er ein nótt til Ambrosius messo. (ccc) Þadan ero sex nætor til Magnus messo. (ddd) oc Lucie. oc eigi fasta fyrir. Þadan ero átta nætur til Thomas messo. oc fasta fyri dag oc nótt (eee). Þadan ero tvær nætor til Thorlaks messo. oc (fff) fasta fyrir dag oc nótt. (ggg) hun verdr einne nótt fyri þann dag er at Jólum scal fá. (hhh) enn tveimor nóttom fyrir Jóladag enn fyrsta.

XXIII. CAP.

UM FIMTÁN DAGA HALLD. OC HVAD VINNA MÁ Á ÞEIM.

(a) Fimtán ero dagar þeir á tólf mánadom (b) er menn eigo egi fleira at (c) vinna enn þat sem nu man ec telia. Hvítabiörn eigo menn at (d) veida. oc gera heimanför til. oc á sá biörn er (e) banasári kemr á. (f) hvergi er land á. nema þrælar veidi. eda sculld-

ccc) *B. M.* Þadan eru fiórtán nætor til Thomas messu. oc fasta fyrir dag oc nótt. hun verdr þrim nóttum fyrir þann dag er at Jólum skal fá. enn fiórum nóttum fyrir Jóladag inn fyrsta. *Inde sunt noctes qvatuordecim ad festum Thomæ, ante qvod est jejunandum, hoc incidit tribus noctibus, ante diem parasceves Natalitiorum, qvatuor autem noctibus ante diem primam Natalitiorum.* Q. Þadan eru fimtán nætur til Thomas messo. oc fasta fyrir. Þadan tvær nætur til Thorlaks messo. ok þurfasta fyrir. þá ein nótt til Jóla aptans. *Inde noctes qvindecim ad festum Thomæ, ante qvod jejunandum est; inde noctes binæ ad festum Thorlaci, ante qvod jejunium in siccis; inde nox una ad Vesperam Natalitia præcedentem.*

Andreæ, ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes sex ad festum Nicolai, ante qvod nycthemeri jejunium; inde nox una ad festum Ambrosii; inde noctes sex ad festum Magni & Luciæ, ante qvod nullum jejunium; inde noctes octo ad festum Thomæ, ante qvod nycthemeri jejunium; inde noctes duæ ad festum Thorlaci, ante qvod nycthemeri jejunium: festum vero hoc diem parasceves Natalitiorum una nocte, duobus autem noctibus diem Natalitiorum primam præcedit.

CAP. XXIII.

DE CELEBRATIONE QVINDECIM DIERUM, ET OPERIBUS PER EASDEM LICITIS.

Singulis duodecim mensibus dies qvindecim sunt, per qvas plura operari non licet, qvam hic recensentur. Ursum album venari, & ea propter domo ire licet, ursumqve ille acqvirit, qvi vulnus lethale inflixit, nullo ad dominum fundi habito respectu, nisi servi, vel ali-

ddd) *Omitt. Sk. B. M. ER.* oc Lucie. ok egi fasta fyrir.
eee) *Add. Sk.* ef æi berr á ymbrodaga, *si in dies qvatuor temporum non incidat.*
fff) *ER.* vatnfasta, *jejunium aqvæ.*
ggg) *Sk. ER.* er hun einni nótt fyrir Jól, *nocte una à Natalitiis disjungitur.*
hhh) *Omitt. omn.* enn tveimor nóttom fyrir Jóladag enn fyrsta.
a) *Sk. St.* sextán, *sedecim. Q. M.* fiórtan, *qvatuordecim.*
b) *Sk.* at í meira halldi ero, *qvi majori celebratione venerantur.*
c) *B. St. Q. M.* veida, *venari.*
d) *B. ER.* taka, *sumere.*
e) *Add. Sk. B. St.* fyrstr, *primus.*
f) *Sk. B. St.* hvertsem.

(g) ſculldarmenn. Þá á ſá er fe átti at þeim mönnom. (h) (66) Roſmhval eigo menn at veida. oc á ſá hálfann er veidir. oc hálfan ſá er land á. Rekhval eigo menn at flytia. oc at feſta. oc ſcera ef eigi (i) feſtir. Ef landgángr verdr af fiſcum. oc ſcolo menn taka þá. Enn þá er landgángr at fiſcum ef menn höggva (k) höggiárnom. eda taka höndom. egi ſcal net hafa vid ne aungla. (l) Fugla eigo menn at (m) taka (n) fiadurſára. þá er höndum má taka. gefa ſcal af inn fimta lut (o) ſva ſem annarſtadar af drottinsdaga veide. Jóladag hinn fyrſta á ſva at veida ſem nu er talit. oc ecki fleira. oc hinn Átta. oc hinn Þrettánda. oc Páſcadag inn fyrſta (p). oc Uppſtigningar dag. (q) oc drottinsdag i Hvítadögum. oc ſva Mário meſſor fiórar. oc allra Heilagra meſſo. oc Johans meſſo Baptiſta. oc Pettars meſſo. (o) oc Pöls um ſumar. (s) oc Kirkiodag. oc (t) Þorláks meſſo (u). enn Drottinsdaga alla. (v) oc Meſſodaga. þá verdr eitt halld á öllom ödrom dögom (x).

XXIV.

g) *St.* ſkylldarmenn.
h) *Sk.* Roſhval.
i) *Idem* ok feſtir. *ER.* ef æi má feſta, *ſi non firmari poſſit.*
k) *Q.* med hoggiárnum.
l) *ER.* fogla.
m) *Sk. B. St. ER.* veida, *venari.*
n) *Omitt. B.* fiaudrſára.
o) *Sk.* af allri þeirri veidi, *de omni venatione.*

---

66) Roſmhvalr *vulgo* Wallroſs, *Linnæo* Roſmarus, *& phoca dentibus laniariis ſuperioribus exſertis. De hoc plura Speculum Regale pag.* 178. *Anderſens* Nachrichten von Grönland und Straat Davis p. 230. §. *LIV.*

alicujus quadrá necèssario alendi venentur, tunc ursus cedit illi, cui operas debent. Rosmarum capere licet, inter captorem, & dominum fundi æqva lance dividendum. Balænam mortuam undis fluctuantem litori admovere, restibus ligare, & si hoc fieri neqveat, secare licet. Si pisces sponte in terram currant, capiendi sunt; sponte vero in terram currere dicuntur, si cæsim feriri, manibusve capi possint; retia hamosve adhibere non licet: aves dolore ob pennas deciduas laborantes, si manibus, capi possint, capiendæ sunt; qvinta tamen pars ut ex alia capturá diebus dominicis obveniente, pauperibus offerenda. Die prima Natalitiorum, qvæ jam enumerata sunt, sed non plura venari licet, itemqve die Octava (ↄ: festo Circumcisionis) & decima tertia (Epiphania), prima Paschatos, & festo Ascensionis, die dominica Pentecostes, festis Mariæ qvatuor, festo Omnium Sanctorum, festo Johannis Baptistæ, festo Petri & Pauli, quod in æstatem incidit, die dedicationis Templi, festoqve Thorlaci. Reliqvi dies dominici ut & cætera festa, æqvali modo celebrentur.

CAP.

p) *Omitt. Sk.* inn fyrsta.

q) *Sk. Q. M.* hvít drottinsdag. *ER.* hvitz sunnudag.

r) *Omitt. Q.* Pauls messo um sumar.

s) *Add. B. Q. M.* Olafs messo, *festum Olai. St.* fyri, *prius.*

t) *Omitt. B. Q. M.* Þorláks messo.

u) *Add. St.* umm vetrin, *biemale. Add. Sk.* verk þessara daga allra vardar fiörbaugsgard. *Opera singulis bis diebus commissa, relegatione puniantur.*

v) *Sk.* ok löghelga daga, *diebus festis canonicis.*

x) *Add. Sk.* gefa scal af hvölum öllum ef fluttir eru. eda skornir. inn fimta lut. alla löghelga daga. *Qvinta pars carnis balænatæ, qvæ diebus festis transportatur, secaturve, offeratur.*

XXIV. CAP.

BRÚDKAUPSGIÖRD. OC SKILNAD HIÓNA.

(67) Hión eigo æi ſaman at gánga þá nótt er lögheilagr dagr ſe epter. edr lögfaſta. Brúdkaup ſcal æi gera frá því er níu vikna faſta kemr. oc unz lydr Páſka vika. Eigi frá gagndaga helgi unz lydr helgu vika. Egi frá fyrſta drottinsdegi i Jóla föſtu. oc unz lydr átta dag frá þrettanda degi. (68) ſiörbaugs-

---

* *Tria ſeqventia Capita ſolus addit* Codex Skalholt.

67) *Verba Moſis Exod. XIX. 15. Joël II. 16. & Pauli ad Corinth. VII. 15. veteribus anſam dederunt eximendi ſtata tempora conſvetudini conjugali, adeoqve nuptiis, utpote qvæ res magnæ diſtractionis habebantur. Hæc (ſc. tempora) ab initio tantum fuere* jejunia *&* ſolennitates Sanctorum C. 2. 3. *Cauſ. XXXIII. Qv. IV. procedente vero tempore multiplicata, ita ut nuptiæ prohiberentur: Concil. Laodicenſi* CCCXX. *Bracarenſi 2do DLXXII. Conſultis Bulgarorum DCCCLXVI.* in Qvadrageſima. *Concil. Ilerdenſi DXXIV.* â Septuageſima usqve ad octavas Paſchæ, & tribus hebdomadibus ante feſtivitatem Sti Johannis Baptiſtæ, & ab adventu Domini usqve poſt Epiphaniam. *Concil. Aqvisgranenſi 2do DCCCXXXVI.* Dominicis diebus. *Jure Eccleſ. Vicenſium, â Domino J. Finnæo 1759 editum, qvod duo Gulathingenſe rect. Froſtathing. coll. Pauſiana Tom. 1. p. 229 & Heidſivenſe ibid. Tom. 2. p. 283. ſeqvuntur.* Diebus dominicis, jejuniis, Septuageſimâ, tribus hebdomadibus ante feſtum Johannis Baptiſtæ, ante feſtum Michaëlis, & ante Natalitia, usqve poſt Epiphaniam. *Concil. Anglo-Saxonico ſ. Ænhamenſe MIX,* ab Adventu usqve

CAP. XXIV.

DE NUPTIIS & DIVORTIIS.

Conjuges copula sacerdotali sociari non debent noctibus dies festos & jejunia lege definita præcedentibus. Nec nuptias celebrare licet ab initio jejunii septuagesimalis, ad finem usqve septimanæ Paschatos, nec a die dominica Rogationum usqve ad finem hebdomatis sanctæ, nec a die dominica jejunium Adventus inchoante usqve

H 2

---

usqve ad Octavas Epiphaniæ, & â Septuagesima ad diem post Pentecosten decimum qvintum, *qvod Concil. Salegunstadensi MXXII.* ad diem septimum post Pentecosten *restrictum fuit. Nostrum autem, ut & Jus Eccl. Jonæ Archiepisc. & Arnæ Episc. Skalh. seqvuntur* C 2. *Caus. XXXIII. Qv. III. & IV.* Concil. *Aqvisgran. allatum, & Canonem â celeb. Calvör, ex Ritualibus Angl. Vett. exscriptum, qvi talis est.* Traditio uxorum, & nuptialis solennitas certis temporibus fieri prohibentur: videlicet; ab Adventu domini, usqve ad Octavas Epiphaniæ, & â Septuagesima, usqve ad Octavas Paschæ, & a dominicâ ante ascensionem domini usqve ad Octavas Pentecostes. *Ratio præcipua fuit, ne animus his temporibus ad communionem in Nativitate, Paschate, & Pentecoste, celebrandam præparandus a debitâ devotione externis distraheretur. Conf. Bellarminum, qvi in Lib. de Matrimon. Cap. XXXI. plures affert. Post Reformationem horum temporum observatio nulla utpote qvæ Ordin. Eccl. Christ. III. de* 14 *Junii MDXXXIX. tacite abrogata fuit.*

68) C. 9. *Caus. XXXIII. Qv. III. & IV. tempore prohibito nuptias celebrantes, nuptiarum nullitate puniuntur, nam expresse dicit:* qvod si factum fuerit separentur.

baugsgard vardar ef giört er. (69) Hvörgi ſcal hióna ſkilnat gera án biſcups leyfe. nema fyri ómeg-

69) *Cauſæ divortii, utrique olim conjugum æqve pervii, ſolenniter declarandæ, jure antiqvo, fuiſſe videntur.* 1) Defectus virtutis militaris (*a*), *nam religione gentilium, ignavia & formido ſummum erat vitium.* 2) Violatio pacti ſponſalitiis adjecti (*b*). 3) Factum alterutrius conjugis inhoneſtum (*c*). 4) Moroſitas unjus conjugis in alterum (*d*). 5) Inofficioſitas unjus conjugis erga parentes alterius (*e*). 6) Odium unjus conjugis, in alterius cognatos (*f*). 7) Impotentia *a*) Reſpectiva (*g*), & *conſeqventer b*) Abſoluta. *Jure vero Civili Grág. Tit. de Matrimonio, præter easdem, qvæ Jus Eccleſiaſticum ſupra prodit, ſeqventes produntur.* 1) Cognatio (*h*). 2) Deſertio: *a*) non localis, triennalis (*i*), *nec dubitandum qvin etiam b*) localis & *qvidem* malitioſa, *ut ex Cap. XX. & XXIII. concludi poteſt.* 3) Attentatio mariti invitam conjugem ad exteros ferendi (*k*). *Præterea notandum, qvod Epiſcopus cauſarum é matrimonio, qvod ſacramentum habebatur, ortarum, unicus hoc tempore judex, declararet, utrum conjuges ſeparati ad nova vota tranſire poſſent nec ne* (*l*), *qvâ legê cum vigilantia Præſulum, divortia certis olim limitibus vix circumſcripta rariora facta ſunt, & qvamvis ſingulares prodat conſtitutio Archiepiſc. Erici in Hiſt. Eccl. Isl. T. I. pag. 244. & ſeqq. Jure Eccl. Arnæano pene ſublata, ſolo adulterio ſeperationem qvoad torum & menſam efficiente, minime vero qvoad vinculum, cum conjugi innocuo ad nova vota tanſire prohibitum eſſet. Cap. XVIII. vid. Pontopp. Ann. Eccl. T. I. pag. 305. Fontes vero legales hodie circa divortium obſervandos prodit Ordinatio gl. m. Frider. II. de 19 Junii 1582, qvæ gemino* Codici Chriſtianeo *Lib. III. Dan. Cap. XVI. Norv. Cap. XVIII. Art. 15. inſerta eſt.*

a) Niála *Cap. CLI.* Húsfreia mællti. ef þu fylgir *Kára* illa. þá ſcalt þu þat vita. at allrei ſcalt þu koma í mina reckio ſidan. ſcolo frændor mínir gera fiárſcipti med ockor. *Materfamilias autem: ſi tu, inqvit,* Kaarun *tuo fraudas auxilio, certe ſcias, te communi mecum*

qve ad octavam Epiphanias, secus faciens relegetur. Nullibi absqve episcopi venia divortium fiat, nisi paupertas

H 3

cum toro postea nunqvam usurum fore, mei enim cognati, bona inter nos dividant.

b) Hávards saga Isfyrd. *Þórhiörn* bidr systr *Gestz Oddleifssonar* —— *Gestr* gerdi kost á at þesse ràd scylldu tacaz. ef *Þórhiörn* heti honom þvi med handabandi. at láta af óiafnadi oc rángindum. enn hafva lög oc rett. enn ef hann villdi egi gánga at þessu. þá scylldi *Gestr* brigda bonordit. oc gera scilnat þeirra. þessu iátar *Þórhiörn*. oc kaupa at sva mællto —— *Gestr* mællti. engom manni erto líkr at illiko oc óiafnadi —— rídr hann þegar til Isafiardar. oc görir scilnat þeirra *Þórhiarnar* oc *Þorgerdar*. Thorhiörnus *sororem* Gesti Oddlevidis *sibi in uxorem petiit* —— *qvam hic illi despondendam fore promisit eâ conditione, si ad injurias & iniqvitates fugiendas, ad justum autem æqvumqve unicuiqve tribuendum, se stipulatâ manu obligare vellet: cæteroqvin sponsalia â* Gesto *rescindi, divortiumqve imponi, possent.* Thorhiörno *de hoc consentiente, sponsalia ineuntur* —— Gestus *porro, neminem, inqvit, malitia & iniqvitate tibi parem esse puto* —— *Deinde tractum Isafiörd petiens, divortium inter* Thorhiörnum, Thorgerdamqve *fecit.*

Laxdæla *Cap. XXXIV.* *Þórvalldr* bad *Gúdrúnar Osvifsdottur* —— oc var hún honom föstnut. red *Osvifr* einn máldaga. var so scilit at *Gúdrún* scylldi ein ráda fyri fe þeirra þegar þau kæmo i eina sæng. oc eiga allan helming hvortsem samfarir þeirra væro lengr eda scemr. hann scylldi caupa henni gripi. so eingi iafnfiád cona ætti betri —— Þat var eitt sinn at *Gúdrún* qvaddi *Þorvalld* gripa caups. *Þorvalldr* qvad hana eigi hóf á cunna. oc sló hana kinnhest —— fyri þessar sacir —— sagdi *Gúdrún* scilit vid *Þorvalld* hid sama vor. Thorvaldus Gudrunam Osvifi *filiam in uxorem petiit* —— *cui desponsata fuit, postqvam de conditionibus ab* Osvifo *propositis consentierat. Contractus autem sponsæ post initam societatem tori, jus bona administrandi, dimidiiqve patri-*

(70) ómegdar facir. eda þau vinniz á enum (71) meiru fárum.

XXV.

---

patrimonii dominium, nullo ad conjugii brevitatem diuturnitatemve, respectu habito, tribuit: sponsum vero ad cimelia, aliis ab æqve divitibus possessis haud secunda, uxori emenda, obligavit —— Accidit autem aliqvando, ut Gudruna Thorvaldum *cimelia emere rogaret ad qvæ ille regessit, medium tenere nescis, eiqve colaphum inflixit —— has ob causas eodem vere* Gudruna *cum marito divortium declaravit.*

c) *ibid.* *Þordr* geck til lögbergis. oc nefnir fer vatta at. at hann fegir fcilit vid *Audi.* oc fann þat til faca. at hún hefdi verit i fetgeira brocom fem callmenn. Thordus *rupem jurisdicundi petiit, ubi coram testibus se cum* Auda *divortium facere profitebatur caussatus eam braccas inter femora clausas, virorum instar induere consvetam esse.*

NB. *Causa erat legitima, delictum nempe relegatione puniendum* Grágás *in Tit. de Matrim.* Ef conor geraz fva aflida. at þær gánga í karlfötom eda hvarugi karlafiþ er þer hafa fyri breitni facir. oc fva karlar þeir er kvenna fiþ hafa. hverngi veg er þat er. þat ver fiörbaugsgardi hvarr fem þat gera. *Si mulieres sui moris oblitæ, vestes viriles induant virorumve mutationis avidæ masculorum imitentur mores; itemqve si viri mores fæminarum affectentur, qvocunqve demum modo fiat, relegatione singuli puniantur.*

d) Gislafaga Sursfon. *Cap. IX.* *Þorkell* mællti. eigi ætla ec þer her at liggia nárláŋgt —— *Asgerdr* mællti —— um tva kofti átt þu at velia. fá er annar. at þu tac vid mer. annar. at ec mun nefna mer vatta nú þegar. oc feigia fcilit vit þic. oc mun ec láta födr min heimta mund minn oc heimanfylgiu. Thorkellus *respondit —— Te hac nocte mecum qviescere non sinam —— cui* Asgerda *—— e duobus alterum eligas, aut me recipere, aut sinere me testes divortii, statim inter nos faciendi, nuncupare, qvô factô pater meus dotem & dotalitia dona petat.*

Viga-

pertas summa urgeat, conjugesve vulneribus gravioribus se invicem læserint.

H 4 CAP.

Vígaglúms saga *Cap. XVI.* *Glúmr* gypti *Þorlaugo* dottr sína *Vígaskúto* —— oc fyri sundrlindi þeirra let hann hana fara heim til Þverár. oc let hana eina. Glumus *filiam* Thorlaugam Vigascuto *sociam tori dedit, qvi ob mutuum eorum dissensum eam ad patrem in prædium Thverau remisit, solam esse faciens.*

e) Niála *Cap. CXXXVI.* Þá mællti *Gizr* —— seig þu *Mördi* ord mín. at hann taki vid vígsmálinu —— enn ef hann mælir nockorro ordi á móti þesso -—— þá scallt þu segia. at ek mun láta sókia *Þorkautlo* dóttr mína, oc láta hana fara heim til mín. *Tunc* Gizurus —— *jube, inqvit, meo nomine* Mördum *ut actionem cædis suscipiat* —— *recusanti vero minare, me filiam meam* Thorkatlam *repetiturum, eamqve domum deducturum.*

f) Gisla saga Súrss. *Cap. XXII. & XXXV.* *Börkr* —— fann *Ejólf Grá.* oc bidr hann drepa *Gisla* —— um kvölldit —— nefnir *Þórdís* ser vatta. oc segir skilit vid *Börk.* qvaz æi siþan koma scylldi i sæing hiá honom. oc þat endi hún. Börcus Ejolfum Grau *adiit eumqve, ut* Gislum *occideret, rogavit* —— *eodem vespere* —— Thordisa (*soror* Gislonis) *testes advocavit, coram qvibus secum* Börko, *divortium facere profitebatur, dicens se ejus tori sociam postea nunqvam fore, cui qvoqve voto eventus respondit.*

g) Niála *Cap. VII.* *Unnr* segir. egi má hann eptir læti hafa vid mic —— *Mördr* mællti —— þá scalt þu gánga til hvílu þinnar. oc þeir menn er þer fylgia. þu scalt nefna vatta hiá hvílo búanda þíns. oc segia scilit vid hann luga scilnadi. sva sem framast má at alþíngis máli. oc allz heriar lögom. *Respondit* Audura, *suis mecum deliciis indulgere non valet* —— *cui* Mördus —— *lectum inqvit tuum, cum comitibus tuis accedas, testesqve ad torum conjugis tui nuncupes, coram qvibus profitere, te cum illo divortium legitimum, qvinimo strictissimæ interpretationis, qvod tam jus in comitiis latum, qvam universale concedit, facere.* Rutus *autem (cum qvo divortium* Auduræ *fecit) ex secundis & tertiis*

XXV. CAP.

UM LEYFIDAGA.

Þessir eru leyfidagar. Sebastiani. Vincentii. Blasii. Agathæ. Joannis ante portam latinam. Barnabe. Viti. Joannis & Pauli. Commemoracio Pauli. Septem Fratrum. Marie Magdalene. Ad vincula Petri. Invencio Stephani. Sixti. Ypoliti. Octava Marie. Augustini. Decollacio Joannis Baptize. Mauritii. Cosme & Da-

---

tertiis nuptiis XIV natos, & X natas suscepit vid. Laxdæla *Cap. XXIII.*

b) Tit. de Matr. Cap. XVII. Ef frændzemi. eda sifiar coma upp med hiúum tveim nánari. enn þriþia brödra. þá megi þau sciliaz at ósecio fyri lof biscups fram. *Si consangvinitas, cognatiove inter conjuges gradu priori, qvam qvo consobrini sint, innotescat, divortium inconsulto episcopo impune faciant.*

i) ibid. Cap. XIX. Ef madr hvilir eigi í sama sæing cono sex missari fyri órökdar sacir. þá eigo frændor fiárheimtingar. oc sva at retta far hennar. enda á hún siálf se sitt at vardveita. *Siqvis per sex semestria negligentiæ causa toro abstineat, tunc uxoris cognati ejus bona petant, illiqve jus tribui curent, cæterum ipsa sua bona administret.*

k) ibid. Cap. XXI. Ef madr vill feria cono sína naudiga af landi á brott hedan. þá á hún at segia scilit vid hann ef hún vill. hvargi sem þau ero staudd. þess er hún göri þar at saunno. *Siqvis invitam conjugem hinc ad exteros ducere nitatur, tunc illa si velit jus habet, ubicunqve sint, & testes obtineri possint, divortium cum illo factum declarandi.*

l) ibid. Cap. XXII. & XXIII. Enn um ráda haginn þeirra scal sva fara sem biscup sá lofar er yfir þeim fiórdungi er. hvart sem hiú sciliaz um þær sacir sem nu voro taldar. oc sva þó at adrar se. *Secundæ horum nuptiæ, sive ob causas supra proditas, sive alios separati sint, ab episcopi arbitrio, qvi qvadranti isti præest, dependeant.*

CAP. XXV.

DE DIEBUS SEMISACRIS.

D*ies semisacri sunt hi. Festum Sebastiani; Vincentii; Blasii; Agathæ; Johannis ante portam latinam; Barnabæ; Viti; Johannis & Pauli; Commemoratio Pauli; Septem Fratrum; Mariæ Magdalenæ; Advincula Petri; Inventio Stephani; Sixti; Hippoliti; Octava Mariæ; Augustini; Decollatio Johannis Baptistæ; Mauritii;* H 5 *Cosmæ*

---

70) *Non erat paupertas utriusqve sed tantum alterutrius* Grág. *Tit. de Matrimon. Cap. XIIX.* Þar er tvö hiú ero. oc á annat þeirra fe enn annat ecki. nu coma ómagar á hendor þvi er felaust er. eda hafa comit fyrr. oc eitt feno. þá á þat þeirra er fe á eptir. at segia til búum fimm. oc nefna vatta. at ec vil scilia vid felaga minn. *Ubi conjugum alter bona possidet, alter vero pauper est, & cognati, egeno alendi afferuntur, sive allati dudum sunt, ut ideo alterius bona decreverint; tunc ille cui bona supersunt, coram vicinis qvinqve, testibusqve nominatis, se cum conjuge societatem tollere velle profiteatur.*

71) *Vulnera majora, describit* Grág. *in Jure Crimin.* (Vigllóda) *Cap. VII.* Þat mez sem hin meiri sár. ef madr scerr túngo or haufdi manni. eda flíngr augo or haufdi. eda scerr af nef. eda eyro. eda brytr tenn or haufdi manni. sva er oc ef madr gelldir mann. edr hauggr klámhaugg um þió þver. Ef madr lystr mann sva at bein brotni. oc metazc þat sem hin meiri sár þót egi blödi. þat ero scóggángs sacir. *Vulnera majora existimantur, si lingva ex humano capite dissecetur, oculi eruantur, nasus auresve abscindantur, dentesve diffringantur, itemqve siqvis castretur, famosove per transversos lumbos vulnere saucietur; siqvis ita percutiatur ut os diffringatur, vulnus majus putetur, qvamvis sangvis non inde stillet. Delicta hæc exilio punienda sunt. Conf.* Hac. Hac. *Frostath. L. Mannh.* Cap. 42. *& seqq.*

& Damiani. Remigii. Dionysii. Gereonis. Luce. Virginum. Severini. Brictii. Theodori. Barbare. Leyfi er tví mælt at hafa Barbaro messo. ef æi stendr á föstodegi.

XXVI. CAP.

UM BODFÖSTOR VERKAMANNA.

Þessar eru bodföstor. Föstudaga alla. nema i Páska viku. föstunætr allar frá vetrnóttum til Páska. nema hina næstu epter Jól. Midvikudaga alla frá vetrnóttum til Jóla. nema messodagar taki östo af. Annanhvern dag i níuvikna föstu. Setumenn sculu fasta föstunætr frá Páskum til vetr. nema milli uppstigningardags oc hvítudaga. Eingar ero verkmönnom náttföstur bodnar um sumar. nema lögscylldar sex dægror tvennar fyri Allraheilagra messo. oc fyri Jól.

XXVII. CAP.

UM LÁNGA FÖSTU.

Lánga föstu eigom ver at hallda. (72) Þat ero siau vicor. Drottinsdag þann sculo ver gánga i fausto sem upp er sagt á þíngi (a) eda leidom. Þá er madr gengr

72) C. 5. *Decr. Dist. IV.*

Cosmæ & Damiani; Remigii; Dionysii; Gereonis; Lucæ; Virginum; Severini; Brictii; Theodori; Barbaræ. Festo Barbaræ cibum bis sumere licet, nisi in diem jejunii incidat.

CAP. XXVI.

DE JEJUNIIS QVÆ OPERARIIS INJUNGUNTUR.

Hæc jejunia necessaria sunt. Jejunandum est qvalibet die jejunii (veneris), excepta, qvæ in septimanam Paschatos incidit. Noctibus autem omnibus qvamcunqve diem jejunii (veneris) ab initio hiemis, usqve ad Pascha, præcedentibus, ea solum excepta, qvæ post festum Natalitiorum proxima est; diebus deniqve hebdomadis mediis (Mercurii) ab initio hiemis ad Natalitia usqve, nisi festa jejuniis obstent. Dies jejunii septuagesimalis jejunio alternentur. Sedentarii noctibus, dies jejunii præcedentibus a festo Paschatos, ad hiemem usqve, exceptis qvæ festum Ascensionis & Pentecosten intercedunt, jejunent. Nulla per noctes jejunia operariis æstate injunguntur, præter bina sextidua, ex præscripto legis observanda, ante festum Omnium Sanctorum & Natalitia.

CAP. XXVII.

DE JEJUNIO LONGO ɔ: QVINQVAGESIMALI.

Jejunium longum celebrare debemus hebdomadibus septem constans. Jejunium incipiamus die dominica, qvæ in comitiis conventibusve æstivis indicitur. Qvicunqve je-

a) *Sk.* ok á leidum, *& in conventibus æstivis.*

gengr i föſto. oc ſcal hann etid hafa kiött fyri midia nótt. Enn þá ſcal egi eta kiöt á þeim ſio vicom fyr enn ſól (b) rennr á fiöll Páſkadag. Annan dag vico (c) inn fyrſta í lángaföſto. oc inn þridia. er rett at hafa tvímællt. oc egi kiöt. enn alla daga þadan frá til Páſca. nema drottinsdaga. þá ſcal faſta (d) midviconætor (e) allar. oc föſtonætor (f) allar er lögſcyllt at faſta um lángaföſtu. oc þvattnætor (g) í imbrodögom (h).

XXVIII. CAP.

UM JÓLAFÖSTU HALLD.

Jólaföſto eigom ver at hallda. Ver ſcolom taca til annan dag vico (i) at varna vid kiötvi þann er drottinsdagar ero þrír á millum. og Jóladags ens fyrſta. (k) þá ſcal egi eta kiöt á þeirri ſtundu. (l) nema drottinsdaga. oc meſſodaga lögtekna. Föſtodaga eigo

b) *St.* rídr.
c) *Omn. Q.* enn fyrſta i lángaföſto.
d) *Add. Sk.* nætor þeſſar eru lögſkylldar at faſta á lángaföſtu, *bis noctibus jejunii longi neceſſario jejunandum eſt. B.* ſextán nætur eru þær, *ſedecim noctes ſunt. Q. M. ER.* Ellefu nætur eru þær á föſtunni er ſcyllt er at faſta. föſto nætur ſiö. midvico nátt hin fyrſta. oc hin efſta. oc imbro nótt. oc þvatt nátt. *Noctes undecim per Qvinqvageſimam ſunt jejunio neceſſario obſervandæ; noctes ſc. jejunii ſeptem, nox ante diem hebdomadis mediæ & qvidem primæ & ultimæ, nox ante diem qvatuor temporum & nox ante diem lavationis.*
e) *Sk. ER.* ſio, *ſeptem.*
f) *Sk.* ſiö, *ſeptem.*
g) *Sk.* tvær, *duæ.*

jejunium inchoat, carne ante noctem mediam comedisse debet, sequentibus vero septem hebdomadibus carne vesci omnes prohibentur, antequam sol die prima Paschatos montes illuminaverit. Die septimanæ secundæ, primâ vero quadragesimæ, & similiter tertia cibum bis sumere licet, absque tamen carnibus. Exinde autem omnibus diebus usque ad Pascha, dominicis exceptis, jejunandum est. Noctibus dies mediæ cujusque septimanæ ut & dies jejunii præcedentibus, per quadragesimam jejunandum est, præterea noctibus ante dies lavationis quatuor temporum.

CAP. XXVIII.

DE CELEBRATIONE JEJUNII ADVENTUS.

Jejunium Natalitiorum (ɔ: *Adventus*) *nobis celebrandum est. Secunda hebdomadis die, quam & Natalitia tres dominicæ intersunt, a carnibus abstinere incipiamus: eo enim tempore carnium esus, exceptis diebus dominicis aliisve festis canonicis prorsus prohibetur. Dies*

h) *Sk. B.* ok fyrir Páska, *& ante Pascha.*

i) *Sk. Q. M. ER.* vatna vid, *cavere â.*

k) *St.* Þá er annan hvern dag lofad kiöt at eta rúmhelgan á þeirri ſtundu. alla daga eigom ver at faſta í Jóla föſtu. oc midvico nætr med. oc föſtonætr. oc Jóla nótt. *Altera quâque die profestâ per id tempus carnibus vesci licet, singulis ab Adventu domini ad Natalitia jejunio vacemus ut & noctibus ante hebdomadas medias, jejunii, & Vigiliâ Natalitiorum.*

l) *Sk.* nema annan hvern dag i vicu. þridia ok fimta. ok þvattdag. ok meſſodaga alla lögtekna. ok Barbáru meſſu. *Excepta altera quâque hebdomadis feria, tertia & quinta, & die lavacri, & diebus festis canonicis, & festo Barbaræ.*

go ver at fasta í Jólaföfto. oc nætornar. oc enn næsta dag Jólom fyri (m). oc (n) Jólanótt. oc (o) fyri hinn þrettanda dag scolom ver fasta.

XXIX. CAP.

UM IMBRUDAGA HALLD.

(73) Imbrodaga scolo ver hallda tólf. at föfto á tólf mánadom. oc nætornar. Eina imbrodaga scal hallda á annari vico lángaföfto (a) jafnan. oc á (b) hvítadaga vico aþra. Rett er at eta hvítan mat at qveldi (c) þvattnátt (d). þá imbrodaga er um hvítadaga verda. Sva

73) *Inter leges septentrionales Jus nostrum primum est qvod jejunia Qvatuor temporum, pro parte stata constituat, Jura enim Ecclesiastica, ex. gr.* Canuti Magni *MXXII. apud Pontopp. & nostro vix antiqviora*, Heidsivense & Vicensium Vetus, *ut* Gulathingense Hac. Adalsteuii *ea ignorans transeam, de bis qvidem, sed incertis, & ab arbitrio cleri ut* J. Eccles. Heidsiv. *Cap.* X. *apud* Paus *T. II. p.* 277 & 278. *dependentibus agunt, nec mirum cum Ecclesia Romana reliqvarum magistra eâdem infirmitate laboraverit, sæpius hac de re* Concilia *constituere curans, v. c.* Moguntiacum *DCCCXII*, Claremontense *MXCV*, Placentinum *eodem anno*, Salegunstadiense *MXXII, ea enim ab initio in Qvadragesima. Pentecoste, Septembri & Decembri sede haud fixa Leo Papa Serm.* 8. *de jejun. decimi mensis, observata fuisse perhibet, conf.* C. 2. 3. 4. 6. *Decret. Dist. LXXVI. De duorum vero, qvæ nostro arbitraria sunt, jejuniorum sede incerta, consulendi sunt canones, inter variantes ex Codd. Sk. & St. allati sed discordes, qvi sine dubio recen-*

Dies jejunii cum noctibus, qvi in jejunium Natalitiorum incidunt, præterea dies cum nocte Natalitiis proxima, qvinimo nox Epiphaniam præcedens jejunio peragantur.

CAP. XXIX.

DE CELEBRATIONE QVATUOR TEMPORUM.

Dies qvatuor temporum duodecim cum noctibus qvot annis jejunio peragamus. Primi nobis secunda jejunii longi hebdomade celebrandi semper sunt, secundi hebdomade Pentecostes, attamen vespere diem lavationis ejusdem hebdomadis præcedente, cibos albos sumere licet, Dies

m) *Add. Sk.* dagföstu, *jejunium diurnum.*
n) *Omitt. Q.* Jóla nótt.
o) *Idem* fyrir hin —— fasta.
a) *Sk.* ávallt.
b) *Sk. M.* helgu vicu ödrum, *hebdomade sancta alios.*
c) *St. Q.* midvicunótt ok laugarnótt i hvítadögum, *nocte ante mediam hebdomadam Pentecostes, ut & nocte ante ejusdem lavacri diem.*
d) *Sk.* i hvítadögum.

---

recentiores, præsertim Cod. St. cum qvo optime conveniunt Versus valde triti:

Post Crux, *post* Cineres, *post* Spiritus, *atqve* Luciæ,
Sit tibi in angariâ qvarta seqvens feria.

Qvi Qvatuor temporum sedes, Ann. Dom. MCXXIX. receptas, & deinde non modo â Catholicis, sed etiam postea â Reformatis retentas, complectuntur & indicunt, conf. J. Eccl. Jonæ Archiepisc. & Arnæ Episc. *Cap.* XXX. Calv. *Rit. Eccl. Part. II. pag.* 319. & *Calendaria hodierna.*

(e) Sva ſculo ver hallda imbrodaga fyri Jól. (f) oc fyri Michiáls meſſo ſem upp er ſagt (g) á þíngum edr leidum.

XXX. CAP.

HER SEGIR UM LÁNGAFÖSTU HALLD.

Of Lángaföſto. oc Imbrodaga alla. oc þvattdag fyri (a) Hvítadag ver þat fiörbaugsgard ef (b) hann etr kiöt. Enn um allar föſtutíþir adrar verdr hann útlagr um þrim mörkom þót hann eti kiöt. oc á ſá ſöc er vill. (c) Útlagr er iafnan ſá madr er til föſto er talidr ef hann hefir hvítan mat þá er lögfaſta er. annan enn kiöt. allt ero þat ſtefno ſacir. (d) oc ſcal qvedia heimilisbúa á þíngi þeſſ er ſottr er níu til fiörbaugs ſaca. enn fim til (e) útlegdar ſaca.

XXXI.

e) *Sk.* óf hauſt fyri Micháels meſſu ſkulum ver hallda ſva imbro dögum. at þvattdagr ſá er verdr i imbro dögum ſkal vera næſtr eptir Kroſsmeſſu ávallt. Enn fyrir Jól ſkulum ver ſva hallda. at drottinsdagr einn ſcal vera á milli þvattdags i imbrudögum. ok Jóla dags. *Autumno ante feſtum Michaëlis Dies qvatuor temporum ita celebremus, ut dies lavacri ad Dies qvat. temp. pertinens ſemper ſeqvatur feſtum Crucis; ante Natalitia eos vero obſervemus ita, ut dies lavacri qvatuor temporum dominica á Natalitiis disjungatur.*

f) *St.* at drottinsdag beri medal ok Jóla dags. enn um hauſtid ſkulu imbrodagr vera eptir Kroſsmeſſo. ſtendr Kroſsmeſſo dagr á midviku degi. þá hefiaz imbrodagar á næſta midvicodegi i annari vicu eptir. *Ut Dominica inter*

Dies qvatuor temporum ante festum Nativitatis domini & sancti Michaëlis qvemadmodum in comitiis conventibusve æstivis indicitur, celebremus.

CAP. XXX.

DOCET QVOMODO JEJUNIUM LONGUM CELEBRANDUM SIT.

Siqvis Jejunio longo, Diebus qvatuor temporum, v. die Lavationis ante festum Pentecostes, carnem comedat, relegetur; ceteris vero jejuniorum temporibus carne vescens tribus marcis puniatur, actione populari conveniendus. Qvilibet vi legis jejunare obligatus, si cibum album alium qvam carnem, tempore jejunii habeat, mulctandus est; eæqve omnes causæ citando in judicium deducendæ sunt, convocatis veridicorum loco, in foro rei competente circa causas relegatione puniendas vicinis novem, qvinqve vero circa causas qvæ mulcta pecuniaria expiantur.

CAP.

inter eos & Natalitia incidat, Autumno autem Qvatuor tempora post festum Crucis incidant, ita ut si festum Crucis incidat die mediæ hebdomadis, tunc die mediæ hebdomadis seqventis, illa incipiant.

g) *Omitt. Sk. B. St.* á þingum eda leiþum.
a) *Q.* Hvítsunnu.
b) *Q.* kiöt verdr etit, *si caro comedatur.*
c) *Omitt. Sk. Q.* útlagr —— ſtefno ſacir. *Omitt. St.* útlagr —— ſinn til útlegdar ſaca.
d) *Sk. Q.* ok ſkal ſteſna heiman, ok ſkal kvedia til ſinn heimilisbúa á þingi. *Reus domi citetur viciniqve qvinqve in foro convocentur.*
e) *ER.* útlegdar ſacanna.

XXXI. CAP.

HVERIAR KYNDUR ÆTAR ERU.

Ef madr verdr ſva ſtaddr i úteyom um lángaföſto at hann hefir egi annan mat til enn kiöt. oc ſcal hann helldr eta kiöt (a) enn fara (*) öndo ſinni fyri matleyſi. Hann ſcal egi eta kiöt imbrodaga. oc föſtodaga. ſva ſcal hann eta at hann ali önd ſína vid. egi ſcal hann (b) hylldaz á. gengit ſcal hann hafa til ſcriptar vid (**) kennimann á ſiau nóttom enom næſtom er hann kömor or eyiom (c). Þat er kiöt ef menn láta af naut. edr fær ſaudi. edr geitor. edr (74) ſvín. Ef ſvín (d) kemr á hroſſakiöt. oc ſcal madr ala þría mánadí. oc fella holld af (e). enn feita adra þriá. Ef ſvín kömr á manz hræ. oc ſcal þat ala mánadi ſex. oc fella holld af ef (f) hylldz hefir á. enn feita adra ſex (g). Þá er rett at nyta ſvín ef hann vill. Biörn eigo menn (h) at nyta hvart ſem er vidbiörn. edr hvítabiörn. oc (75) rauddyri. hiört

74) *Sues in Islandia ad Reformationem fere fuiſſe, abunde docet Inventarium bonorum, qvæ* Gudmundus Arii *vulgo* Dives *reliqvit, ſingulis ejus prædiis primariis, ex. gr.* Reykholis, Bæis *in tractu* Raudaſand *cæt., certum numerum eorum tribuens: ſed qvod poſtea pedetentim, ita ut hodie nuspiam ibi inveniantur, aboliti ſint, inde fluere puto, qvod iſtius gregis, in areis & pratis invadendis eruendisqve procacis cuſtodia difficilis viſa ſit, cum, & ex paſcuis montanis proſcripti eſſent LL.* Grág. & Jónsb. *Landsl. B. Cap. LI. &, areæ & prata olim bene ſepta, ſepimentis tunc ſi non prorſus ut hodie prob dolor! nuda, attamen defenſioni neceſſariæ paribus deſtituta, adeoqve paperiei ab iis metuendæ obnoxia eſſent, cujus reſarcitio de qva* Jónsb. *Tit. cit. Cap. XXXIII. & IV. eorum domino plus nocens*

CAP. XXXI.

DE CREATURIS VESCI LICITIS.

Siqvis in insulis a continente remotis per jejunium longum constitutus omni victu alio qvam carnibus careat, illis potius vescatur qvam animam per inediam perdat. Diebus tamen qvatuor temporum jejunii, a carnibuc abstinere debet; carnes ad vitam modo sustendandam, minime vero ad pingvedinem contrahendam comedat, atqve ex insulis redux intra septem noctes, pastori confiteatur. Caro *est, siqvis boves vel oves, vel capras, suesve mactet. Si sus carnem eqvinam comedat, tribus mensibus alendus, sed simul macerandus est, tribusqve aliis saginandus, si vero cadaver humanum comederit, tum per sex menses, si eo pingvefactus sit, maceretur, sex vero mensibus aliis saginetur, tum si lubeat porro vesci licet. Ursis, sive sylvestres, sive albi sint, sive rubri,*

I 2 *ut*

a) *St.* enn svelltaz, *inediâ perire.*
*) *Q.* lifi sínu, *vitam suam.*
b) *Sk.* fytna á kiöti. *idem ER.* hyllda.
**) *St.* prest.
c) *Sk. ER.* Eyunni, *insula.*
d) *St.* kemz.
e) *Add. Q.* ef hyllz hefir á, *si inde pingvefactus fuerit.*
f) *Omitt. B. St.* ef hyllz hefir á.
g) *Add. Sk.* mánadi, *mensibus. ER.* mánaþi.
h) *Q.* at eta.

---

cens qvam emolumentum ex iis prodesse potuit, svasit, satius esse, iis penitus carere, qvam ita carè (ut loqvimur) emtos pasci.

75) Rauddyri *eundem ursum esse puto, ac qvi hodiè* Raudkinni ɔ: *ursus genæ rubræ vocatur, & ceterum albus, aliisqve ferocior & astutior his, qvi ex Grönlandia veniunt, ursis, nec non rarior describitur.*

(76) hiört. edr hrein. (i) rosmhval. oc sel. þat scal eta á þeim (k) tíþum at eins er kiöt er ætt. Fugla eigo menn at eta þá er kiöt ætir ero. þá alla er á vatni flióta. Klófugla scolo menn egi eta þá er hræ kló er á. (l) örno. oc rafna. vali. oc smyrla. rett er at eta (m) hönsn. oc (n) (77) ripur. þar eru egg æt undan þeim fuglum er fuglar ero ætir. á þeim tíþum scal egg eta er menn eigo at eta hvítan mat.

XXXII. CAP.

UM HRÆKINDUR.

Kvikfe eigo menn at nyta þat er afláta siálfir. þó er rett at nyta þó egi láti siálfir af. Ef madr veit hvat verdr. hvart sem er (a) at ferse i vötnom. (b) edr drepa scriþor. edr hríþir. eda hvatki er þvi verdr þess er madr veit (c). af scal gefa inn fimta lut af öllu fe. nema madr (d) söfi. (e) oc scal gefit á siau nóttom inom næstom þadan frá er feit fór. Innanreppsmönnom scal gefa þeim er egi eigo þíngfarar kaupi at gegna. secr er hann um þriár merer ef hann (f) gefr egi sva. Kálf scal ala þriár nætor. þó

76) *Hic canon de cervis & rangiferis ex Jure qvodam Eccl. exotico sumtus est, illi enim in Islandia huc usqve non exstitere, hi autem ad annum usqve nostri temporis MDCCLXXI, qvo auspiciis Præfecti Dn.* L. A. Thodal *allati sunt. Ceterum ursi olim ex Norvegia â mercatoribus afferebantur, de qveis* Grág. *bodie vero ex Grönlandia glacie vecti sæpius veniunt.*

77) Riúpa *est Lagopus Authorum, Linn.* Tetrao (*versicolor*) *rectricibus albis, intermediis nigris, hanc ad vivam exhibet* The British Zoology *p. 86. Tab. M. 4.*

ut & cervis & rangiferis, nec non rosmaro & phocis, his, iis tantum temporibus vesci licet, qvibus aliis carnibus vesci permittitur. Aves omnes, qvæ in aqva natant, ut carnes alias comedere licet. Aves vero fissipedes, qvæ ungves rapaces habent, scilicet, aqvilas, corvos, falcones, & æsalones comedere non licet. Sed gallinis & lagopis vesci licitum est. Ova avium vesca sunt, ubi aves ipsæ vescendo aptæ; eisqve temporibus, qvibus cibus albus sumi debet, ova comedantur.

CAP. XXXII.

DE ANIMALIBUS IMMUNDIS.

Pecudibus qvas ipsi mactamus, vesci licet, qvinimo, qvamvis non mactentur, si constet modus, qvo perierint, sive aqvis suffocatæ, sive ruinis e montibus delapsis, procellisve obrutæ, sive modo qvocunqve alio hominibus noto mortuæ sint. Pecudis tamen cujuslibet, nisi manu humana sopitæ (ɔ: *mactatæ*) *pars qvinta intra noctes septem post ejus interitum offeratur, contribulibusqve, tributo comitiali solvendo imparibus distribuatur; qvicunqve ita non donat, tribus marcis puniatur. Vitulus*

 per

i) *Sk.* Rostmhval. *Omitt. B. M.* Rosmhval oc sel —— kiöt ætt er.
k) *Sk.* dögum, *diebus.*
l) *Omitt. B.* örnu —— smyrla.
m) *ER.* hösn.
n) *Sk. ER.* riúpur.
a) *Sk.* at fer.
b) *Sk.* eda i skridum. eda hridum, *aut ruinis, aut procellis.*
c) *Add. Sk. St. Q. M. ER.* oc skal þvi neita. nema svidda verdi, *his creaturis nisi suffocentur, vesci licet.*
d) *B. St.* sesi. *Sk. Q. M. ER.* sæfi.
e) *Sk. ER.* hafa gesit.
f) *Sk.* gerir, *faciat.*

þó er rett at nyta hann. at hann se fyrr scórinn. ef honom er matr gefinn. oc gefa af inn fimta lut. Þat fe er oc óætt er manz bani verdr (g). Rosl eigo menn egi at eta. oc hunda. oc (h) melracka. oc kötto. oc egi klódyr (i). oc egi ræfugla. Ef madr ett þau kvykyendi er frá er scilit. oc ver þat fiörbaugsgard.

XXXIII. CAP.

HVERSO GAMALL FASTA Á.

Þeim manni er scyllt at fasta lögföfto er hann er (a) tólf vetra gamall (b) ádr at fúmarmálum. Egi scal hönom þann vetr telia er hann er sva alinn at (c) nockor nótt er af (d). Madr á at hallda lögföfto til þess er hann er siautogr. heill madr á at hallda lögföfto. enn egi sá er siúkr er. (e) yngri madr enn tólf vetra gamall. oc ellri enn siautögr er egi scylldr at fasta. nema hann vili. Kono þeirri er egi scyllt at fasta er barn hefir (f) kvicnat i qvídi. kona su er egi til lögföfto talit er barn hefir á brióſti um (g) hina fyrſto lángafauſto. hafa á hún barn á brióſti et sama til innar þrídio lángaföſto. egi scal þat ſtanda lengr fyrir lögfoſto hennar enn (h) eina (i) föſto. Iamſcyllt er þeim mönnom at varna vid (k) kiötvi á fauſtotíþom er egi ero talþir til föſto ſem hinom er

g) *Add. Q.* af grimmleik ſínum, *per ſuam ferociam.*
h) *Omitt. St.* oc melracka. oc kötto. *B.* oc kötto.
i) *Add. St.* önnur enn biörn, *alia qvam urſos.*
a) *St.* ſextán vetra, *ſeptemdecim annos natus.*
b) *Omitt. St.* ádr at ſúmar málum —— nockur nótt er af.
c) *ER.* noccver.

per tres noctes alendus est, impune tamen comedi potest qvamvis prius mactetur, modo cibo sustentatus fuerit, parsqve qvinta offeratur. Animal qvod mortem homini cuidam attulit, comedere nefas est. Eqvos, canes, vulpes, catos, animalia ungvibus instructa, avesqve carnivoras comedere non licet. Siqvis animalia enumerata comedat, relegatione condemnetur.

CAP. XXXIII.

DE ÆTATE EORUM QVI JEJUNARE DEBENT.

Cuilibet hiemes duodecim, initio æstatis præterito, implenti jejunandum est, hiems vero, cujus nox aliqva, anteqvam nasceretur effluxit, ætati ejus non est annumeranda. Qvilibet temporibus jejunio transigendis jejunare debet, donec septuagenarius fiat; sano jejunium injungitur, minime autem ægroto. Duodecenni minor, & septuagenario major, nisi velint, jejunare non debent. Mulier gravida, ex qvo partus in utero vitalis est, á jejunio libera est. Fæmina, qvæ infantem uberibus lactat, jejunium longum curare opus non habet, sed eundem usqve ad tertium jejunium longum (ɔ: per tres annos) lactare potest, ita tamen ut ultra unam, primam scilicet qvadragesimam non liberetur, qvo minus legi de jejuniis satisfaciat. Æqva á carnibus abstinendi obligatio his, qvos lex á jejunio liberat, tempori-

 bus

d) *Add.* *ER.* af vetri, *hiemis.*
e) *Omitt.* *St.* yngri madr —— nema hann vili.
f) *B.* *St.* *ER.* kvikt.
g) *Sk.* eina lángaföſto, *uno jejunio longo.*
h) *St.* ena fyrſtu lángaföſtu, *primo jejunio longo.*
i) *Sk.* lángaföſtu. k) *Sk.* kiöti.

er fasta (l) eigo. Sá madr er vardveitir hinn únga mann. eda (m) óvita. oc lætr hann eta kiöt á föstotiþom. eda (n) óátan. þótt egi se faustotíþir. oc ver honom sva vit laug sem hann eti siálfr. enn ecki hinom er (o) etr. ef hann (p) átti egi vit til at siá vid. Ef madr berr i mat manz þat er egi er ætt. oc vill hann þat göra til hádúngar honom. oc ver þat fiörbaugsgardi (q) þeim er görir enn ecki þeim er etr.

XXXIV. CAP.

UM ÞURFÖSTO MAT.

Setomönnom er scyllt at fasta (a) um engiverk. enn egi þeim verkmönnom er í engiverki ero. oc egi þeim manni er smala rekr heim (b). oc egi þeim manni er önnungsverk (c) hefir fyrir búi manz. *Þat er aunnungsverk* er madr vinnr hvern dag þad er bóndi vill. Egi scal setomadr (d) laupaz til vercks þá daga er hann scylldi fasta til þess at hann scyli þá helldr mataz enn ádr. (e) Saman kemr lögfasta med öllom mönnom þá er imbrodaga vica hefz upp á haust. oc til þess er lídr Pettars messa á sumar. Sá madr er hann scal fasta. hann scal hafa etit mat sinn fyrir midia nótt. þá er hann fastar um dagin eptir. oc mataz egi ádr lídr (f) eycd. Sva scal hann varna vid

l) *Omitt. Sk.* eigo.
m) *Sk. B. Q. ER.* hinn óvitra.
n) *St.* þat egi er ætt, *quæ vesca non sunt.*
o) *St.* aat, *comedit.*
p) *St.* kunni eigi vid at varna, *cavere sibi non potuit.*
q) *Omitt. Q. ER.* þeim er görir.
a) *St.* föstudaga nætur rúmhelgar. enn egi þeim, *noctibus ante dies jejunii profestis, non autem, cæt.*

bus jejuniorum incumbit, ac iis, qvi jejunare debent. Minoris, vel mente capti tutor, his, tempore jejunii carne, vel aliis, qvæ non vesca sunt, qvamvis jejunium non sit, vesci permittens, eandem poenam vi legis subit, ac ipse comederit, comedens vero liber est, si per prudentiam sibi cavere nesciit. Siqvis alterius cibum rebus non vescis, contumeliæ causa misceat, relegetur, comedens vero liber esto.

CAP. XXXIV.

DE CIBO SICCI JEJUNII.

Sedentarii, tempore fænisecii vacare debent jejunio, a qvo, fænisecia administrantes, opilio, & qvi in utilitatem patrisfamilias, assiduis occupantur operis, eximuntur. Operæ *vero* assiduæ *sunt, siqvis qvotidie, qvæ paterfamilias jubet, peragit. Sedentariis, diebus jejunii, operas, ut cibum cæteroqvin vetitum, sumere possint, arripere non licet. Æqvalis omnibus ab initio septimanæ, in qvam Qvatuor tempora autumnalia incidunt, usqve qvo festum Petri æstivum præteriit, jejunandi necessitas incumbit. Jejunaturus, cænam, ante noctem mediam, qvæ diem, qvo jejunandum est, præcedit, absolvisse debet, nec ante Eycdam alimentis utatur. Noctibus, per qvas jejunandum est*

I 5 *æqve*

b) *Add.* frá þvi er Páſca vica lídr til ymbrodaga um hauſt, *ab exeunte ſeptimanâ Paſchatos usqve ad Qvatuor tempora autumnalia.*

c) *Sk.* vinnr. *ER.* viþr.

d) *Sk. B. St. Q.* hlaupa. *ER.* laupa, *currere.*

e) *Omitt. Sk. St.* ſaman kemr —— Pettars meſſo á ſumar.

f) *St. Q. ER.* nón, *hora p. m. tertia.*

vid kiötvi nætornar þær er lögſcyllt er at faſta ſem um dagin eptir. *Þá ſcal nótt vera á hauſt.* *oc á vetr* er madr má egi ſiá dag. oc veri hann þar er hann mætti ſiá í haf út í (g) ſeylauſo vedri. *Þá ſcal nótt vera á ſumar* er ſól gengr um nordrátt. (h) *Þat er nordrátt* er ſól er komin í beggia átt nordrs. oc útnordrs til þeſſ er hun kemr i beggia átt nordrs. oc landnordrs. Þá er madr faſtar um nótt. oc ſcal hann hafa þurran mat. *Þat er þurr matr.* gras. oc alldin. oc jardar ávöxtr allr. (i) Þat á madr oc at eta þá er hann faſtar. (78) fiſka allzkyns. oc hvala adra enn (k) roſmhval. oc ſel. (l) þá ſcal at eins eta er kiötætt er. hroſshval ſcal egi eta. (m) oc náhval. oc raudkembing.

XXXV. CAP.

HVERSU ÞÆR SAKIR SKAL SÖCIA ER FLITIA SCAL UNDIR KRISTINNA LAGA RETT.

Þat er mællt um ſacir þær allar er nu erö taldar i criſtinna laga þætti, at þeim ſöcom ſcal ſtefna heiman. oc qvedia til heimilisbúa á þíngi þeſſ er ſóttr er. níu um ſcóggángs ſakir (a). nema madr hafi ſtefnt um fiölkyngi. þá ſcal qvedia tólftar qvidar (b) goda þann

g) *St.* í heidi, *in ſerenitate.*
h) *St.* þá er, *tunc eſt, cæt.*

78) C. 6. *Decr. Diſt. IV.* *Piſcium eſus ita chriſtiano relinqvitur, ut hoc ei infirmitatis ſolatium, non luxuriæ pariat incendium. Neutiqvam ſumtuoſiora belluarum marinarum præparet convivia.*

æqve ac die insequenti, carne abstinendum est Nox autumno & hieme adesse censetur *qvando dies conspici non potest e loco, unde prospectus in altum, aëre sereno, patet.* Nox æstate adesse censetur *qvando sol plagam borealem assecutus est;* plaga vero borealis *est, qvando sol in plagam utriusqve boreæ & cori pervenit, & usqve dum in plagam boreæ & mesis transit. Qvi nocte jejunat, sicco cibo uti debet;* cibus siccus *est, herbæ, omnisqve arborum terræqve fructus. Cum jejunandum est, vesci etiam licet piscibus omnis generis & balænis, præter rosmarum & phocas, qvibus, illis tantum temporibus vesci licet, qvando carnes sunt comedendæ; neqve cetum eqvinum* (Hrosshval), *neqve monodon, neqve cetum á crista vel pinna rubricunda denominatum* (Raudkembing) *comedere fas est.*

CAP. XXXV.

DE MODO PROSEQVENDI CAUSAS QVÆ JURI ECCLESIASTICO SUBSUNT.

De *causis in hoc jure ecclesiastico enumeratis constitutum est, ut harum reus domi citetur, sed veridici in foro rei competente convocentur, & novem qvidem si causæ exilio puniendæ sint, nisi de veneficiis agatur, tum enim curio cui reus subest, testimonii duodecimviralis postulan-*

i) *Omitt. Sk.* þat á —— er hann fastar.
k) *B.* Rosslung. *ER.* Rosmal.
l) *Omitt. Q.* þá scal —— kiötætt er.
m) *Omitt. St.* náhval.
a) *Add. Sk. B. ER.* ok fiörbaugs sakir, *& delictis relegatione puniendis.*
b) *Omitt. Membr.* goda þann —— er sottr er.

þann er ſá er i þíngi med er ſóttr er. enn um þriggia marca ſacir. oc um útlegd. þá ſcal qvedia til heimilisbúa fim á þíngi þeſſ er ſóttr er. Sva ſetto þeir *Þorlákr biſcop.* oc *Ketill biſcop* at rádi *Autzorar* (c) *erkibiſcops.* oc *Sæmundar* (d). oc margra kennimanna annarra (e) criſtinna laga þátt ſem nu var (f) tínt oc uppſagt.

XXXVI. CAP.

(a) UM TÍUNDARGERD.

Þat er mællt i lögom varom at menn ſcolo tíunda fe ſitt allir lögtíund á landi her. *Þat er lögtíund* at ſá madr ſcal gefa ſex álna eyri (b) á tveim miſſarom er hann á tíotigo fiár ſex álna aura. Sá madr er hann á tío ſex álna aura fyrir utan ſaut ſin hverr dags búning ſculldlauſa. ſá ſcal gefa (c) oln vadmals. edr ullar reyfi. Þat er ſex geri heſpo. edr lambs (d) gæro. enn ſá er á tutogo aura. ſá ſcal tvær (e) álnir. (f) Enn ſá er hálft hundrad aura á. ſá ſcal fiórar álnir. enn ſá er áttatigo á. ſá ſcal fim álnir. enn ſá er tíotigo.

c) *Q.* biſkups, *epiſcopi.*
d) *St. add.* preſtz, *paſtoris.*
e) *B.* kriſtindóms bálk. *Omitt. St.* criſtinna laga —— uppſagt.
f) *Q.* upptínt. *Omitt. Sk.* tínt. oc
a) *Add. B.* Þá er lidit var frá híngat búrd vors Herra *Jeſu Chriſti* MXCVI vetor á ſextándi ári biſkupsdóms virdulegs herra *Gizorar Skálaholltz biſkups.* var þeſſi tíundargörd lögtekinn yfir allt Iſland bædi af lærdum mönnum. ok leikfólki. ſem her fylgir. *Elapſis à nativitatē Domini noſtri* Jeſu Chriſti *mille nonaginta ſex biemibus, anno epiſcopatus venerabilis domini* Gizuri epiſcopi Skalholl-

landus; de mulcta trium marcarum, & reliqvis causis pœna pecuniaria expiandis, veridici qvinqve in foro rei competente convocandi. Hoc jus ecclesiasticum, uti nunc recensitum est & rogatum Episcopi Thorlacus *&* Ketillus *auspiciis* Azeri *Archiepiscopi, nec non* Semundi, *& complurium aliorum Sacerdotum constituerunt,*

CAP. XXXVI.

DE CONSTITUTIONE DECIMARUM.

Constitutum est legibus nostris ut unusqvisqve hujus insulæ incola bona sua legitime decimet. Decimæ *vero* legales hæ sunt, *ut qvicunqve centum uncias, qvarum singulæ sex ulnas continent, possidens, unam unciam sex ulnis constantem qvotannis expendat. Decem uncias, qvarum singulæ sex ulnis constant, præter vestimenta, qvotidiana, a nominibus passivis liberas possidens, unam panni inqvilini ulnam, vellusve, qvod sex spiras conficit, agninamve pellem offerat. Qvi viginti uncias possidet, duas ulnas, qvi vero qvinqvaginta uncias possidet, qvatuor ulnas solvat; octuaginta uncias possidens, ulnas qvin-*

holltensis *decimo sexto, constitutio hæcce decimarum, juxta seqventem ejus tenorem, in leges recepta fuit, ab universæ Islandiæ incolis tam clerô qvam laicis.*
b) *Omitt. omn.* á tvcim missuronı.
c) *Sk.* alin. *B.* alni.
d) *B.* göru.
e) *B.* álnar.
f) *ER.* sá er hann á fiörutigi aura. sá scal gefa þriár álnir. *Qvicunqve qvadraginta uncias possidet, tres ulnas offerat. Sk. St. Q. M.* sá er hann á sextíu aura. sá scal gefa fiórar álnir. *Qvi sexaginta uncias possidet, qvatuor solvat ulnas.*

tigo. sá scal sex álner. Þat fe þarf egi til tíundar at telia er ádr er til Guds þacka (g) gefit. hvart sem þat er til kirkna lagit. edr brúa. edr til (h) sálosci-pa. hvart sem þat er i löndom edr lausom aurom. Prestar þörfo egi at tíunda þat fe er þeir eigo i bók-om. (i) oc messoklædom. oc þat allt er þeir þurfo til Guds þiónosto. tíunda sculo þeir annat fe. Bús af-leifar þarf madr egi at tíunda um var ef hann helldr búi sinu. enn ef hann bregdr búi sino. (k) oc selr hann or búi. þat scal hann tíunda. (l) Ef madr á godord. oc þarf egi þat til tíundar at telia. velldi er þat enn egi fe. (m) Böndor allir scolo tíund gera þeir er þíngfararkaupi eigo at gegna af fe sino skulld-lauso. (n) scalat ómögom fe (o) telia þó at hann egi fram at föra. enn þó at hann egi minna fe (p) ef hann á tíu aura sculldlausa. oc scal hann þá tíund ge-ra af hvart hann er bóndi edr gridmadr. nema hann eigi ómaga þá. er hann sculi af verkom sinom fram-föra. Rett er at þurfamenn þeir allir þiggi tíund er egi scolo giallda tíund. (q) konor sem karlar.

XXXVII. CAP.

UM HREPPASCIL OC EID AT FE.

Samqvamor scolo menn eigo um haust i hrepp hvar-iom egi fyrr enn (a) fiórar vicor lifa sumars. oc scip-ta

g) *B. St. ER.* lægit, *oblatæ.*
h) *Q.* sálubótu, *oblationes pro anima.* *Omitt. M.* sáluscipa. *ER.* sæluscipa.
i) *Add. Sk.* nema þeir vili tíunda, *nisi decimare velint.*
k) *Omitt. Sk.* oc selr hann or búi.
l) *B.* Gudord þarf æi til tíundar at telia, *curionatum in decimandis numerare, non est necessum.*
m) *Omitt. B. M.* Böndor —— sculldlauso.

qvinqve donet; centum ulnas possidens, sex ulnas offerat. Res piis usibus, ex. gr. ecclesiis, pontibus, cymbisve, vectoriis oblatæ, sive mobiles, sive immobiles sint, inter decimandas habendæ non sunt. Pastores, libros, vestes sacras, resve ministerio divino necessarias decimare non tenentur, reliqva qvæqve decimanto. Villicationis reliqvias vere exstantes decimare non tenetur, qui villicare pergit, si vero desistat, aut reliqviarum qvicqvam alienet, tunc illas decimato. Curionatus utpote dignitas, non autem res, a possessore non est decimandus. Coloni omnes tributum comitiale solventes res suas demto ære alieno, decimanto. Pecunia egenis, alicui alendis numeranda non est. Siqvis sive paterfamilias sit sive domesticus pauperior sit, modo ære alieno solutus decem uncias possidet, decimas inde solvat, nisi egenos proprio labore sustentare teneatur. Æqvum est, ut inter egenos qvi decimas non solvunt, sive fœminæ sint, sive viri, decimæ distribuantur.

CAP. XXXVII.

DE REGIMINI TRIBUUM & JURAMENTO CIRCA BONA.

Singulis autumnis, cum qvatuor æstatis hebdomadæ supersunt, contribules singularum tribuum conveniant, ad distri-

n) *Sk. St. M.* æi scal, *non debet, sc. pecunia numerari.*
o) *Sk. St.* ætla, *assignanda.*
p) *Add. Sk.* enn hann eigi þíngfarar kaupi at gegna, *qvam qvi tributum comitiale solvat.*
q) *Sk. ER.* jafnt skulu konur giallda tíund sem kallar. *Fæmina, æqve ac viri decimas offerunto.*
a) *M.* fiórar vicor ero til vetrs, *qvatuor æstatis hebdomadæ ad hiemem supersunt.*

ta tíundom. oc ſcal ſcipt tíundom drottinsdag inn fyrſta i vetri. Fim menn ſcal tiltaka i repp hvariom at ſcipta tíundom. oc matgiöſom. oc ſiá eida at mönnom þá er (b) bezt þickia tilfalnir. hvert ſem þeir eru gridmenn edr böndor. oc ſöcia menn um laga afbrigd. (c) Hverr madr ſcal eid vinna at fe ſíno. oc er ſcylldr þeſſ þá er hann er ſextán vetra gamall. enda ſculo allir eyd vinna á hveriom þrim vetrom. gridmenn ſcolo eyd vinna fyri bóanda edr ſiálfelldismenn. Fyri þeim bóanda er rett at þeir vinni eydin er þeim mönnom þycki þat fullt er til ero teknir at ſiá eida at mönnom i hrepp hvariom. oc ero böndor ſcylldir at ſegia til tíundar þeirra á ſamqvamom. þar ſcal madr giallda vartíond ſem ſcipt er hauſttíund hans. enn ef þat er hvergi. þá ſcal þar giallda ſem hann er viſtfaſtr Marteins meſſo. Scylldr er hverr madr til þeirrar ſamqvamo at fara er hann á tíund at gera. edr fá annan mann fyri ſic þann er lögſcilom halldi upp fyri hann. oc handſöl ſe at þiggiandi. Ef hann kömr egi fyri midan dag. oc engi madr af hans hendi. þá verdr hann (*) útlagr um þat þrim merkom. oc ſcal hann þá tíund giallda (**) ſem ſcipt verdr á hönd honom. þar ſcal telia fe manna hve *mikit fe* (***) hver á. ſcal virda lönd. oc lauſa aura. virda *til* ſex álna aura. oc ſcal þat fe virda er at lögfardögum (d) er ſculdtlauſt. Siálfr ſcal hverr madr virda ſitt fe. oc telia. enn þá er hann hefir talit fe ſitt. oc virt. þá ſcal hann taka bók i hönd ſer. edr kroſs. oc nefna vatta (e) i þat vætti (f) at ec vinn (g) laugeid at bók. oc ſegi ec þat Gudi. at ec á ſva fe ſem nu hefi ec

b) *ER.* bauzt.
c) *Omitt. St. Q. ER.* hverr madr —— Marteins meſſo. *Omitt. Sk.* hverr madr —— at ſegia til tíundar þeirra á ſamqvamom.
*) *St.* ſekr. **) *hic lacuna M. incidit.* ***) *St.* ſe.

distribuendas decimas quæ ante dominicam hiemis primam divisæ esse debent. In singulis tribubus viri qvinqve, qvi maxime idonei habentur, sive patres familias sunt, sive domestici ad decimas & oblationes cibarias dividendas, juramenta æstimanda, & actiones in morosos instituendas delegantur. Qvilibet circa bona sua juramentum præstet, præstareqve debet, annos natus sedecim, taleqve juramentum tertia qvaqve hieme redeunte redintegrandum est. Domestici, virive propriâ qvadrâ viventes juramentum coram patrefamilias præstent, & qvidem coram patrefamilias, qvi idoneus videtur iis, qvi juramentis a singularum tribuum contribulibus exigendis præficiuntur. Coram his conventibus qvantas qvisqve decimas offerat, declarandum est. Decimas vere offerendas ibi qvisqve solvito, ubi decimæ ejus autumno expensæ dividebantur, si vero nullibi fuerit, decimæ solvantur in loco, ubi qvis festo Martini moratur. Hunc conventum qvi decimas solvere debent, aut, ipsi freqventanto, aut, alium virum stipulandi capacem suis partibus functurum constituunto. Si ante mediam diem, neqve ipse, neqve mandatarius ejus se sistat, tribus marcis mulctator, decimasqve sibi injunctas solvito. Coram hoc conventu, bona singulorum censenda mobiliaqve & immobilia, tempore migrandi ab ære alieno immunia, ad uncias sex ulnis constantes æstimanda sunt. Unusqvisqve propria bona æstimet, recenseatqve, qvibus æstimatis atqve recensitis, librum sive crucem manu assumat, nuncupetqve testes; qvod ego juramentum legitimum per librum præstem, profitearqve Deo, me bona, qvanta recensui

d) *Sk.* var, *fuere.*
e) *Sk. St. ER.* at þvi vætti.
f) *Add. Sk. B. ER.* skal hann qveda, *dicat.*
g) *Sk.* eid, *juramentum.* *ER.* at bók. lögeid, *per librum, juramentum legitimum.*

ec talit. edr minna. Enn ef hann vill egi eid vinna. þá er hann er beiddr. þá verdr hann sekr um þat tólf mörcom. þá er hann beiddr er hann er bedinn. hans tala scal standa á fe siálfs. oc scal hann af því gera tíund. nema hann sveri til fiórdungi minna enn fe. Ef hann sver til fiórdungi minna. þá er hann sekr um þat tólf merkom. oc scal hann sva mikla tíund giallda sem samqvamomenn vilia telia. oc scipta á hönd honom eidlaust. þá er madr hefir eid svardan. oc scal hann sva tíund af gera. sem hann hefir til svarit. nema fe hans vaxi edr þverri tíotigom (h). ef fe hans þverrar tíotigom þadan frá er hann hefir svarit til. oc er honom rett at fara til samqvamo. oc telia fe sitt. oc vinna eid at. oc gera þar tíund af er hann sverr til. Nu (i) vex fe hans tíotigom. edr meira. þá er honom rett at fara til samqvamo. oc segia til þess. oc gera þar tíund af. Nu hyggia hreppsmenn at meira hafi vaxit fe hans. enn hann segi. edr hann vili ecki frá segia þó at fe hans hafi vaxit tíotigom. edr meira. þá eigo samqvamomenn at gera honom ord. at hann komi til samqvamo. edr vinni eid at fe sino i annat sinn. Ef hann vill egi eid vinna i annat sinn. þá er samqvamomenn vilia þá verdr hann sekr um þat tólf mörkom. oc er þat eidfall. oc scal hann sva mikla tíund giallda er samqvamomenn telia. oc þeim giallda sem þeir ráda á at qveda. þar er manni verdr eidfall. oc eigo hreppsmenn söc þá hverr þeirra er (k) fyrst vill. söc þeirri scal stefna at lögheimili þess er sóttr er. oc telia hann sekan um tólf mörkom. oc qvedia til fim heimilisbúa hans á þingi. Ef qvidr berr á hann eidfallit. oc scal dómr döma sex merkor þeim er sótti. enn adrar sex scolo fylgia annari tíund.

XXXVIII.

h) *Add. Q.* aurum, *unciis.*

recensui aut minora possidere. Delatum sibi juramentum siqvis recuset duodecim marcis mulctator; illi vero juramentum defertur, cum de eodem præstando admonetur. Census qvem qvis init bonorum suorum, ratus esto, & juxta eum decimæ solvuntor, nisi bona qvarta parte minora, qvam revera sunt, juramento censa fuerint. Si vero bona qvarta parte minora, qvam sunt, juramento censeat, duodecim marcis puniatur, tantasqve decimas, qvantas convenæ, illi injungere, & sine juramento imponere volunt, expendat. Unusqvisqve juxta suum juramentum bona decimet, nisi postea ad centesimum crescant, decrescantve, tunc enim si ad centesimum, postqvam juraverat, bona decreverint, conventum adeat, bona recenseat, recensionemqve juramento confirmet, & juxta eam bona decimet: si vero bona cujusdam ad centesimum vel ultra crescant, conventum adeat indicetqve & inde decimas solvat, si vero contribules bona ejus ultra id qvod indicaverat crevisse, suspicentur, isqve, qvamvis bona ad centesimum vel ultra creverint, indicare nolit, tunc convenæ eum admoneant, ut conventum adeat, iterumqve bona sua juramento recenseat: si vero juramentum sibi a convenis iterum delatum recuset, duodecim marcis mulctetur, tunc enim juramento cadit, decimasqve sibi a convenis injunctas, cui jubent, solvat. Ubi qvis juramento cadit, actione, qvam qvilibet convenarum instituere potest perseqvendus est, & ad domum propriam citandus, mulcta duodecim marcarum ei indicata, & vicinis qvinqve ut veridicis in foro ei competente convocandis. Si veridici eum juramento cecidisse asseverent, ad sex marcas actori solvendas, itemqve sex alias decimis addendas condemnetur.

 CAP.

i) *Add. Sk.* ef, *si.*
k) *Omitt. Sk.* fyrst.

XXXVIII. CAP.

UM TÍUNDAR HALLD OC GIALLD.

Hreppsmenn þeir er til ero teknir scolo scipta hvers manz tíund i fióra stadi. nema minni se enn eyris tíund. enda er þá rett at hún hverfi í einn stad. Fiórdung einn tíundar scal gefa þurfamönnum innan repps (a) mönnom þeim er til ómagabiargar þurfo at hafa á þeim missarom. (b) scipta med þeim. oc gefa þeim meira er meiri er þörf. Egi á tíund at gefa or repp. nema samqvamomenn verdi á þat sáttir. oc þicki utanhreppsmönnum meiri þörf. þat fe er gefa scal þurfamönnom. þat scal vera i vadmálom edr i vararfelldom. i ullu edr gærum. edr mat. edr kykfe. öllo ödro enn rossom. þat scal golldit vera þeim mönnom er vid scolo taka. oc framcomit at Marteins messo. ef þá er egi framkomit. oc verdr þat tíundarhalld. oc verdr sá sekr um þat (c) sex mörkom er giallda á. (d) Þurfamadr sá er scipt er til handa. hann er adili at söc þeirri bædi söciandi oc seliandi. sá er annar aþili er til socnar er tekin i hreppinom. oc tíund scipti til handa (e) hönom. söc þeirri scal stefna at lögheimili þess er sóttr er. oc qvedia til búa fim á þingi þá er næstir (f) ero stefnostadnum. Þeim manni er rett at stefna heiman (g) at sín. er tíund scipti til handa þurfamönnom. enn fimta dag viko er fiórar vikor ero af sumri. ef egi er ádr framkomit. rett er at hann taci þann dag vid vadmálom til handa þurfamönnom. ef hinn vill þá golldit hafa. egi er hann scylldr

a) *Omitt. Sk.* mönnom þeim er —— á þeim missarom.

b) *Sk.* skipta þeim meira er meira er þörf, *illis plus tribuatur, qvos egestas gravior premit.*

c) *Sk. Q.* þrim mörkum, *tribus marcis.*

CAP. XXXVIII.

DE DECIMARUM DETENSIONE & SOLUTIONE.

Contribules delegati singulorum decimas in quatuor partes dividant, nisi uncia minores sint, tunc enim indivisæ manent. Quadrans unus decimarum egenis contribulibus, qui rebus ad se suosve alendos eô temporé necessariis indigent, cedat, illique plus distribuatur, offeraturque qui pluris opus habet. Decimas extra tribum dare non licet, nisi convenæ de eo consentiant, judicentque, hos, qui extra tribum sunt, pluris indigere. Pauperibus offerenda solvantur pannis, togis promercalibus, laná, pellibus vellere hispidis, alimentis, animalibusve omnibus, equis exceptis, solutaque esse debent eis, qui ea recipere debent, ante festum Martini: Si tunc soluta non sint, pro retensione decimarum habetur, quæ debitori sex marcis, ab egeno cui decimæ distributæ fuerunt, actore & domino, cæteroqvin á contribulé decimas distribuente, ad actionem instituendam constituto, persequendis, expianda est. Reus ad domum suam citetur, viri vero quinque loco citationis maxime vicini, qui veridicorum munus obeant, in foro convocentur: licitum quoque est ei qui paupereribus decimas distribuit, reum, die quintô septimanæ, cum quatuor æstatis hebdomadæ præterierunt, si antea non solverit, ad domum suam citare, quô die adhuc permittitur, ut pannos pauperibus a debitore tunc solutos accipiat;

d) *B.* Þurfa madr sá er til bónda var skipt, *mendicus, qui patrifamilias alendus assignabatur.*
e) *ER.* Þurfa mönnum, *egenis.*
f) *ER.* búa stefnostödum, *locum citationis (proxime) accolunt.*
g) *Omitt. B.* et sin.

ſcylldr at taka i ödro fe. nema hann vili. ef egi kemr þann dag fram. oc ſcal ſá madr er til ſocnar er tekin gánga út i tún at ſín. edr ſá madr er hann ſelr ſöc. oc nefna vatta at því. at hann er búin at taka vid tíund þeirri er hann ſcylldi giallda. oc nefna hann. oc qveda á hve mikit fe it er. oc hann ſer egi þann er gialldi halldi upp fyri hann. hann ſcal nefna vatta i annat ſinn (i) i þat vætti. ſcal hann qveda. at ec ſtefni (k) NN. (l) um þat er hann helldr tíund fyri NN. oc telia hann ſekan um þat ſex mörkom. oc giallda fiórdunginn tvennom giölldom. ſva ſem buar virda. þan luta er (m) golldin er. ef ſumr er (n) golldin. ſtefni ek til giallda. oc til útgöngo um fe þat. oc qveda á hvar hann ſtefnir til þíngs. oc ſtefni ec lögſtefno. hann ſcal qvedia til ſim búa á þíngi þadan frá er hann ſtefndi.

XXXIX. CAP.

UM BYSCUPS TÍUND. OC EINDAGA.

(79) Annan fiórdung tíundar ſcal hafa biſcup. þat ſcal vera i vadmálom. edr vararfelldom. i lambagærom.

i) *Sk.* at þvi vætti. k) *Sk. ER.* honom.

l) *St.* ok nefna hann of þat er hann helldr fyrir honom. ok nefna þurfa mannin. *Nominetqve eum, eo qvod in mora ſit ſolvere illi, qvem ſimul nuncupet egenum.*

m) *Sk. St. Q. ER.* ugolldin er, *non ſolutus eſt.*

n) *B.* ugolldinn, *non numeratus.*

79) *Decimarum hancce qvartam Rex gl. m.* Christ. III. *mandato ad Præfectum* Knud Stenſſon *dato* 16 *April. MDLVI.*

cipiat; alia nisi velit acceptare non debet; si die ista non solvatur, tunc decimarum exactor intra tribum constitutus, ejusve mandatarius in aream domus suæ exeat dicatqve testibus vocatis, se paratum esse ad decimas, qvas alter expendere debuit recipiendas, reumqve simul nominet, declaretqve qvantum sit debitum, se vero neminem videre, qvi pro eo pecuniam numeret. Tumqve porro dicat: Vos testes advoco asserturos me NN. in jus citare, de decimis NN. retentis, reumqve sex marcis mulctandum pronuncio, qvadrantem vero nondum solutum, juxta æstimationem partis solutæ, si qvædam soluta sit, a contribulibus peragendam, duplo præstandum. Reum ergo provoco; citatione ad solvendum & exhibendum peremtoriâ, & legitimâ; judicium autem, in qvod citat, nominet, virosqve qvinqve loco citationis vicinos, qvi veridici munere fungantur, in eodem judicio convocatos producat.

CAP. XXXIX.

DE DECIMIS EPISCOPALIBUS, & EARUNDEM SOLVENDARUM TERMINO.

Qvadrans decimarum secundus episcopo cedat, pannis inqvilinis, togis promercalibus, pellibusqve agninis,

---

MDLVI, Episcopis ademit, adjecitqve fisco, placuit tamen Augustissimo die 28 Februar. MDLVIII, eandem in qvatuor Toparchiis, sc. Austfyrde Syssel (*Mulensi*), Syde Syssel (*Skaftefellensi*), Arnesensi & Hafördensi, *solvendam* Gilberto *Superintendenti dioecesis Skalboltinæ constituto, & deinde Episcopo* Gisloni Jonæ *offerre, qvibus binas* Rángárvallensem & Bardastrandensem *in usus Scholæ addidit Fridericus II. Hæ toparchiæ, ceu decimæ episcopales ex iis provenientes anno tandem MDCCLXIV inter*

om. edr i gulli. edr i brendo silfri. þá er biscop ferr um fiórdung. hann scal segia til á kirkiosocnom i hrepp hverom. hverr vid þeim fiórdungi tíundar scal taka er hann scal hafa. Þar er mælltr eindægi á fe því er biscopi scal giallda. enn fimta dag vico er fiórar vicor ero af sumri. at lögheimili þess manz er biscop bydr um at taka vid fe því. Rett er þótt fyrr se golldit. ef þá kemr egi fram. þá scal sá er rettr er sóciandi gánga út í tún at sín. oc nefna vatta at því vætti. at hann er búinn vid fe því at taca er hann scylldi giallda. oc nefna hann. oc qveda á hve mikit feit er. oc hann ser engi þann mann er giald þat (a) inni af hendi. Honom er rett at stefna sva um þenna fiórdung tíundar. sem um hinn er fyrr var *um* tínt. þat er honom oc rett at stefna sídarr um þat fe at lögheimili þess manz er (b) giallda scal. þess á hann oc cost at segia biscopi til. oc láta hann heimta sva sem hann vill.

XL. CAP.

UM KIRKIO TÍUND.

Nú ero eptir tveir fiórdungar (a) tíundar. þat er *hálf* tíund hvers manz. þat scal leggiaz til kirkna (b) oc presta

a) *Sk*. gialldi.

b) *Sk*. *St*. sóttr er.

inter Episcopum & sedis episcopalis oeconomum distributæ sunt, ita ut Actus separatæ sedis episcopalis oeconomiæ, qvam â propria indivisam Episcopi antea direxcrant, vid. Arnesens Isl. Rettergang *Cap. XIII. pag.* 536. *assignet Episcopo Skalholtensi toparchias* Mulensem, Arnesensem, Isafiördensem, *oeconomo autem* Skaftafellensem, Rángáensem,

nis, auró, argentove defæcato persolvendus. Episcopus quadrantem (insulæ) visitando transiens, in qvalibet parochia notum faciat, cui qvarta pars decimarum sibi debita tradatur. Pecuniæ episcopo numerandæ terminus incidit die qvinto septimanæ, cum qvatuor æstatis hebdomadæ effluxerint, locus autem solutionis est, domicilium mandatarii episcopi legitimum. Licet, qvoqve prius solvere. Si vero tunc non solvatur, exactor hujus debiti in aream domus suæ exeat, testibusqve vocatis coram pronunciet, se paratum accipere debitum, qvod expendere debet reus, qvem nominare, debitumqve qvantum sit indicare, debet, se vero neminem videre, qvi pecuniam numeret. De hoc decimarum qvadrante, eodem modo, ac de altero, de qvo prius dictum est, citare, qvinimo citationem ad domum debitoris postea repetere licet; Cæterum permittitur, ut Episcopo causam indicet, ut ad ejus arbitrium debitum vindicetur.

CAP. XL.

DE DECIMIS ECCLESIÆ SOLVENDIS.

Jam restant duo decimarum qvadrantes, qvi dimidium decimarum ab uno qvoqve solvendarum, efficiunt; hi singulis eccle-

a) *Omitt. Sk. ER.* tíundar.

b) *Omitt, Sk.* oc presta reido.

densem, Bardastrandensem, *vid.* Separations-Acten for Skalhollt *de* 23 *Augusti* 1764, *confirm.* 29 *Maii* 1767. *Holano verum Præsuli, Viginti imperiales qvotannis solvuntur ab oeconomo istius sedis, qvi decimas episcopales in toparchiis* Ejafiördensi *&* Skagafiördensi *colligit, vid.* Separations-Acten for Holum *de* 27 *Julii* 1765, *confirm.* 27 *Maii* 1767.

presta reidu. sva til hverrar kirkio sem biscop (c) vill. oc hann (d) scipter tíundom til. oc reida þeim manni i hönd er kirkio vardveitir þá er tíundom er tilscipt. hann scal kaupa tíþir at presti sva sem hann má vidr komaz. oc (e) þá luti er til kirkioþurftar (f) þarf at hafa sem fe þat vinz til. sva scolo menn giallda tíund af öllom böiom (g) í heradi til kirkio sem biscop hefir bodit (h) hveriger sem á bólstödum búa. Bóande sá er á kirkiobö þeim byr er tíunndinni er tilscipt. hann er rettr heimtandi. oc söciandi. oc seliandi þeirrar sacar ef hann vill. enn ef hann vill egi. þá er rettr adili þeirrar sacar lærdr madr sá er kirkio þionar. sá er til kirkioþurftar vill hafa feit. Fiórdung tíundar þann er til presta reido scal leggia. þann scal giallda i vadmálom. edr i vararfęlldom. edr i lambagærum. edr i gulli. edr i brendo silfri. enn þann fiórdung tíundar er til kirkioþurftar scal leggia. þann scal gialllda i vaxe. edr i vidi. edr i reykelsi. edr i tiöro. edr i lereptom (i) nyiom þeim er hæf seo til kirkiobúnadar. sva sem getr at kaupa med vadmálum i því heradi. Rett er þó vadmal ein se golldin it (k) sídasta inn fimta dag vico er fiórar vicor ero af sumri. enn ef egi kömr þá fram. þá scal sá er heimtandin er stefna þann dag um i túni á kirkiobönom þeim er tíundin á til at hversa. oc söcia þar sem um adra tíund. hann scal stefna sinni stefno um hvarn fiórdungin. oc láta varda sex merkor i hvarom tveggia stad halldit. (l) costr er oc at stefna einni stefno um báda fiórdungana. oc fylgia þá ein álög. því at einn er aþili at bádom.

LXI.

c) *Omitt. Sk. B. ER.* vill. oc hann.
d) *ER.* scipar.
e) *Sk.* adra.
f) *Omitt. Sk.* þarf at hafa.

ecclesiis, pastoribusqve, juxta episcopi arbitrium & divisionem offeruntor, traduntorqve curatoribus ecclesiarum, qvibus decimæ divisæ sunt. Curator ecclesiæ cum pastore de sacris celebrandis, prout potest, contrahat, & de rebus necessariis ecclesiæ prospiciat, qvatenus hæc pecunia suppetit. A singulis singularum toparchiarum prædiis nullo incolentium habito respectu, juxta constitutionem ab episcopo factam ecclesiis decimæ solvi debent. Villæ vero ecclesiasticæ habitator, decimarum illuc divisarum exactor legitimus est, actionemqve ideo vel ipse instituere, vel, si velit, in alium transferre potest, si nolit, viro docto qvi ecclesiam administrat, si debitum in usus ecclesiæ vertere cupit, actio competit. Qvarta decimarum usui pastorum destinata pannis inqvilinis, togis promercalibus, pellibus agninis, auro, argentove defæcato solvitor. Qvæ vero ecclesiæ debetur, cerâ, lignis, thure, pice, novisve linteis ornatui ecclesiastico aptis prout in ista toparchia pannis inqvilinis emi possunt, solvatur. Licet etiam mero panno solvere, non tamen posterius qvam die qvinto septimanæ cum qvatuor æstatis hebdomadæ fluxerunt; si vero tunc non solvatur, exactor reum ideo, in area villæ ecclesiasticæ, cui decimæ solvi debent eodem die, citet, & hanc instar reliqvarum vindicet; singulas qvartas, singulis citationibus petat, singularumqve moram sex marcis expiandam esse pronunciet; licet etiam citatione unica utramqve simul petere, qvo casu mulcta consolidatur, qvia tunc utriusqve actor idem est.

CAP.

g) *Idem* i heradi.
h) *Sk. O.* hverir. *ER.* hverigir.
i) *Sk. St.* Enſkum, *Anglicis.*
k) *Sk.* it ſeinſta, *ultimo.*
l) *Sk. St.* rett er at ſtefna, *licet citare.*

XLI. CAP.

UM VARÞÍNGA STEFNU Á TÍUNDAR-HALLDE.

Rett er at ſtefna heiman til varþínga um tíundarmál þar er menn ero ſamþínga. (a) oc rett er at lyſa á varþíngi í þíngbrecko um tíundarmál. oc ſökia þar í dóm ef hinn er (b) fyrir er ſóttr er. (c) þá er rett um biſcups fiórdung at ſökia þótt ſá ſe egi á þíngi er ſóttr er. Ef lyſt er á þíngi (d). þá ſcal qvedia til heimilisbúa ſim á þíngi þeſſ er ſóttr er.

XLII. CAP.

UM OMAGATÍUND. ISLENDSKRA KAUPMANNA. OC UM EIDVINNING.

Ef madr hefir ómaga eyri at vardveita þann er hann tekr vöxto af. oc ſcal þann luta vaxtarens tíunda er undir hann berr. ſem þat fe er hann átti ádr. Iſlenzkir menn allir ſcolo tíunda fe ſitt. (a) enn um útlenda menn ef þeir koma út híngat. oc erat þeim ſcylldt at tíunda her fe ſitt ádr þeir hafa her verit þriá vetur ſamfaſt. nema þeir geri bú fyrr. enn þat var ſcolo þeir göra tíund er þeir göra bú. oc þau miſſari eptir. Enn ef (b) varir landar fara hedan. oc eigo þeir fe eptir. oc ſcal ſá madr giallda tíund af (c) er vardveiter þat fe. enn

a) *Omitt. Sk. St. Q. ER.* oc er rett —— um tíundarmál.
b) *Sk. St. Q. ER.* þar, *ibi.*
c) *Sk.* þó, *tamen.*
d) *Add. Sk. St.* um tíund, *de decimis.*

CAP. XLI.

DE CITATIONE IN JUDICIUM VERNALE CIRCA DECIMAS RETENTAS.

Super causis de decimis licitum est, si actor & reus in eadem toparchia domicilium habeant, ut hunc ille in judicia vernalia domi citet, causamque in clivo fori vernalis proclamet, eamque ibi judicio submittat, si reus adsit, quarta tamen episcopo debita etiamsi reus absit, recte vindicatur. Si causa in judicio proclametur, oportet ut quinque rei vicini in foro ejus competente veridicorum instar adhibeantur.

CAP. XLII.

DE DECIMIS EX BONIS PUPILLORUM, UT ET MERCATURAM IN ISLANDIA EXERCENTIUM SOLVENDIS, ET DE JURAMENTO CIRCA BONA.

Siquis ex bonis pupilli, quæ curat, fructum lucratur, partem fructus sibi cedentem æque ac bona, quæ prius possedit decimet. Islandi omnes sua bona decimenf; exteri vero huc trajicientes de bonis suis, antequam hic tres continuas hiemes peregerunt, nisi villicationem prius incipiant, decimas dare non tenentur; eodem autem vere, quo villicare incipiunt, sequentibusque semestribus decimas pendunto. Si nostrates patriâ cedentes bona relinquant, ille, cui bona interim curanda committuntur, deci-

a) *Sk.* enn utlendskir eru æi skylldir at tíunda her se sitt ádr, *exteri sua bona prius decimare non obligantur.*
b) *ER.* orir.
c) *ER.* vardveita hefir þat feit, *cui bona conservanda incumbunt.*

enn um þat fe ſem hann hefir á brott med ſer. oc (d) erat honom her ſcyllt at giallda tíund af því þótt hann ſe allengi á brott. Enn ef hann komr út híngat. þá ſcal hann giallda tíund af því fe er hann hefir út med ſer. enn næſta vetr eptir er hann (e) kömr út um ſumarit ádr. þótt hann ſe (f) i gördum (g) erlendis. Ef madr komr út híngat. oc hefir vaxit fe hans. (h) edr þorrit. eda hann hefir egi eida fyrr at unnit. oc er hann ſcylldr at vinna eid at fe ſíno ef menn vilia beida hann. Ef hiú eigo fe ſaman. oc ſcal karlmadr eid vinna fyri fe beggia. Ef karlmadr oc kona eigo fe ſaman. þótt þau (*) ſeſk egi hióna. oc ſcal karlmadr vinna þar eid. Ef karlar eigo fe ſaman. oc er rett þótt annar vinni þar eid. ef þeir metaz vid. oc vill hvargi (i) vinna eid. oc er ſöc vid hvarntveggia. Sá ſcal eid vinna fyri fe hvert er lögrádandi er fiárins. Ef vöxto berr undir mann af þeſſ manz fe er (k) erlendis er. oc ſcal hann þat fe ſva tíunda ſem voxto (l) bæri undir hann af ómaga eyri. Þar ſcal madr tíund (m) giallda i þeim repp ſem hann á lögheimili þau miſſari. (n) hvargi ſem fe er. Rett er at ſættaz á tíundarmál medan egi er ſtefnt um. Þó er rett at ſættaz á þótt ſtefnt ſe um. oc ſcal egi meira nidr (o) fella enn helminginn. Ef madr tekr minni ſátt enn þriggia marca ſecd. (p) oc á ſá ſöc er vill. (q) Enn ſaumo ero vidrlaug um tíund hvegi lengi er tíund

d) *Sk* er honom æi.
e) *ER.* hevir utkomit, *reverſus eſt (huc rediit).*
f) *Q.* ſtörfum, *negotiis.* *M.* i gördum herlendis, *negotiis hic, ſc. incumbat.* *ER.* i gördum Auſtr, *in Moſcovia, ſc. ſit.* *Omitt. Sk. conſulto* i gördum erlendis, *ita ut tantum hæc verba habeat* þó hann ſe.
g) *B.* orlendis.
h) *Omitt. id.* eda þorrit.
*) *Sk.* ſeu æi.

decimas inde solvat; bona vero quæ quis secum ad exteros vehit, hic decimare non tenetur, quantocunqve tempore absit, ubi vero rediit, ex bonis secum allatis hieme, proximá post æstatem, qva ab exteris reversus est decimas expendat, quamvis peregre negotia exerceat. Si cujus redeuntis bona creverint, decreverintve, eave juramento antea censa non sint, tunc ea juramento, si postuletur, censeat. Conjugum bona maritus jurejurando censeat. Si vir & fœmina bona communia habeant, qvamvis conjuges non sint, ille juramentum præstet; si inter viros communio sit, alterutri juramentum incumbit, de qvo præstando si inter eos convenire neqveat, ita ut neuter jurare velit, actio in utrumqve competit. Bona qvæcunqve jurejurando censeat, qvi eorum administrationem habet. Siqvis ex bonis alterius peregre degentis, fructus percipiat, hos eodem qvo fructus ex pupillorum bonis ad se redundantes modo decimet. In ea tribu, ubi qvis iis semestribus domicilium legitimum habet, ubicunqve bona sint, decimas pendat. In caussis ex capite decimarum ortis transigere licet actione nondum instituta, qvinimo si citatio præcesserit modo mulcta ultra dimidium non remittatur, siqvis de mulcta tribus marcis minore transigat, actione populari conveniendus est. Decimarum solvendarum mora qvanticunqve

i) Q. sveria, *jurare.*
k) *Sk.* örlendis. *M.* af landi er farin, *qvi solo cessit.*
l) *Sk. ER.* herr.
m) *Sk.* gera.
n) *Sk. B. St. Q.* hvar.
o) *Sk. B. St. Q. ER.* falla alagauna enn hálft, *mulcta, ultra partem dimidiam non remittatur.*
p) *Add. omn.* ok vardar honom þat þriggia marka sekd, *tribus enim marcis tunc mulctandus est.*
q) *Omitt. Sk. B. St. Q.* Enn sömo —— hvergi lengi er tiund er halldit.

tíund er halldit. Ef tíund gelldz egi heima i heradi. enda er egi ſtefnt um. Þá er rett at lyſa it næſta ſumar eptir á alþíngi at lögbergi. Innanreppsmenn eigo at lyſa þvattdag oc föſtodag um tíundarmál. oc þeir menn er af þeim taka (r) ſacir. Ef hreppsmenn hafa ei lyſt fyri helgina. þá er rett hveriom at lyſa eptir helgina. ef vill til unz dómar fara út. Sá er lyſa vill (s) um tíundarmál. hann ſcal gánga til lögbergis. oc nefna ſer vatta þar i þat vætti. ſcal hann qveda. at ec lyſi ſöc á hendur NN. (t). um þat at hann hafi halldit þeim fiórdungi tíundar. oc (u) qveda hverr ſá er (v). tel ec hann ſecian um þat ſex mörkom. oc giallda þann luta ſem ógolldin er tvennom giölldom ſem búar virda. oc qveda á hvar hann lyſer til dóms. oc lyſi ec löglyſingo. Þar er madr lyſer (x) um tíundarmál. oc ſcal hann þar qvedia til ſim búa á þíngi þá er næſtir ero ſtefnoſtadnom. Engi er rudning til um búa þá nema at leidar lengd. Egi ſcal meta ſpell á tíundarmálom ef rett er höfdot ſöcin. Ef madr tekr gagnſöc upp i gegn tíundarmáli. oc á egi at meta þá ſöc. nema hon ſe fiörbaugsſöc. edr meiri. meta ſcal ef tíundarſöc er. því at eins er rett at lyſa á þíngi. oc ſöcia et ſama ſumar um tíundarmál. ef ſá er á þíngi er ſóttr er. (y) Egi ſcal tíundarſöc fyrnaz helldr enn önnor fiárr heimting. Ef hann gelldr egi tíund hin fyrſto miſſeri þá er hann átti at giallda. þá ſcal ſtefna at lögheimili þeſſ er ſóttr er. eda lyſa á þíngi.

XLIII.

r) *Omitt. omn.* ſacir.

s) *Omitt. Sk. St.* um tíundar mál.

t) *Add. Sk.* ok nefna hann, *eumqve nominet.*

u) *Q.* ſegia.

v) *deſinit membrana Q.*

x) *Sk.* um tíund.

cunqve temporis, eadem mulcta expietur. Si decimæ in toparchia ubi qvis habitat, non solvantur, vel debitor ob moram citatus non sit, causa æstate proximâ, in comitiis universalibus ad rupem jurisdicundi recte proclamatur. Qvi intra tribum sunt, eorumqve mandatarii die lavationis, & jejunii, causas ex capite decimarum, proclamare debent: si vero ante festum causas non proclamaverint, cuilibet ex populo, post festum usqve dum judicia celebrantur eas proclamare licet. Causas ex capite decimarum proclamaturus rupem jurisdicundi adeat, testesqve eum in finem nominet, dicatqve: causam contra NN. proclamo, ob retentam decimarum qvartam (qvæ nominanda est,) eumqve sex marcis mulctandum pronuncio, partemqve nondum solutam juxta æstimationem vicinorum duplo præstandam esse, (judicio, in qvo causa est decidenda, expressô,) idqve legitime proclamo, ubi qvis actionem de decimis proclamat, viros qvinqve loco citationis proximos veridicorum instar in foro convocet, eosqve veridicos nulla exceptio, distantiæ locorum exceptâ, inhabiles reddere valet, nec vitium in hoc processu commissum attendatur, si actio principalis legitime instituta sit. Reconventioni in actione de decimis nullus esto locus, nisi causa reconventionis delictum sit relegatione, poenave graviori plectendum vel ex capite decimarum oriatur tum enim attendi debet. Causas vero de decimis tum demum eadem æstate in foro proclamare, & agere licet, si reus in foro adsit. Actiones de decimis, non magis qvam aliæ condictiones præscribuntor. Siqvis decimas primis semestribus debitas non solvat, ad domum suam citandus est, actione cæteroqvin ex capite moræ in foro proclamandâ.

CAP.

y) *Add. Sk. B. St.* Þó er rett at sökia um biskups tíund. Þó at sá se egi á þíngi er sóttr er. *De decimis episcopalibus agere licet, qvamvis reus in foro non adsit.*

XLIII. CAP.

UM TÍUNDARSÓKN.

Þá er madr ſtefnir heiman at ſin (a) inn fimta dag viko. þá er fiórar vikor ero af ſumri. um tíundarmál. oc á dómr at döma. at giallda i þeim ſtad enom ſama fiortán nóttom eptir vapnatac. innſtöda oc ſex merkor álaga. oc ſcal þeim döma þriár merkor er ſöcir, enn adrar þriár ſcolo fylgia þeim fiórdungi tíundar ſem um er ſtefnt. Enn ef ſtefnt er at lögheimile þeſſ er ſóttr er. oc ſcal þar þá döma at giallda innſtöda oc álög fiortán nóttom eptir vapnatac. Enn ef lyſt er á þíngi um tíundarmál. oc á dómr at döma innſtöda oc álög at lögheimili þeſſ er ſóttr er fiortán nóttom eptir vapnatac. enn um (b) víti öll þau er her fylgia. oc útlegdir. þá ſcal döma ſex álna aura (c). Aull tíund ſu er minni er enn ſciptingar tíund. þá ſcal hon hverfa med þurfamanna tíund á hauſt. nema biſcop vili hana einkum til kirkna láta leggia. Biſcup ſcal ráda til hverrar kirkio tíund ſcal leggia af hverom bö. *Cætera eadem cum variante ex Cod. Sk. ſub lit.* ſ. *p.* 44.

XLIV.

a) *Omitt. Sk.* hinn fimta —— af ſumri. *Omitt. B. ER.* inn fimta dag.

b) *St.* vitni, *teſtibus.* *ER.* fe víti, *mulcta pecuniaria.*

c) *Add. B. eadem manu. St. recentiori:* Enn hin ſaumo ero vidrlög um tíund hvergi lengi er halldit er. oc ſkal vid en ſaumo gögn ſækia. hver madr er tíund görir. ſkal geallda lyſitoll til graptrar kirkiu tvær álnir vadmáls. eda tva aura vax. rett er þeim at giallda tvær merkr lyſis er æi gera ſkipti tíund. feórar álnar þó at hióna ſe. nu gefr madr fe börnum ſínum. ok ábyrgiaz þau ſeálf. þá ſkulu þau gæra tíund. ok geallda lyſi toll. *Eâdem mulctâ moroſus, qvantocunqve tempore decimas detineat*

CAP. XLIII.

DE EXACTIONE DECIMARUM.

Ubi qvis de caufis decimarum ad domum fuam die qvinto feptimanæ cum qvatuor æftatis hebdomadæ effluxerunt; citavit, judices reum ad folvendam in eodem loco, intra qvatuordecim á fententia latâ noctes, fortem atqve mulctam fex marcarum inter actorem atqve fortem æqvaliter dividendam, condemnent: fi ad domum rei citatio recitata fuerit, reus fortem atqve mulctam intra noctes qvatuordecim poft latam fententiam ibi folvere condemnetur. Si vero in foro proclamata fit actio decimarum, condemnari debet reus ad fortem & mulctam in domicilio fuo qvatuordecim á lata fentia noctibus, folvendam; cæterum in mulctis, poenisqve pecuniariis infligendis, ad uncias, qvarum fingulæ fex ulnis conftant, computatio inftitui debet. Decimæ, qvam qvæ dividantur minores, qvolibet autumno egenis cedant, nifi epifcopus velit, eas præfertim ecclefiis offerre. Epifcopus definiat, qvænam villæ fingulis ecclefiis decimas offerant.

detineat, plectatur modo jamjam laudato vindicandâ. Unusqvisqve decimas folvens præftationes luminum duabus ulnis panni inqvilini, ceræve duabus unciis offerat. Licitum eft his, qvi decimas minores qvam qvæ dividantur, folventes, ut libram olei pifcini offerant finguli, conjuges etiamfi fint, qvatuor ulnas folvant. Siqvis liberis fuis bona, qvæ ipfi adminiftrant, donat, tunc decimas, & præftationem luminum folvant. Add. Sk. St. Ef madr helldr búi fínu. ok fkal tíunda matar afgáng. ef meiri er enn vett hafi hióna hvert. ok fva heyia afgáng. ef fornari eru enn vetr gömul. *Siqvis villicare pergat, villicationis reliqvias majores, qvam qvæ qvadraginta libras fingulis domefticis tribuant, decimet. Pabuli reliqviæ bieme antiqviores decimantor.*

XLIV. CAP.

NYMÆLI OF SIFIAR OC FRÆNDSEMI. *

Þat var nymæli gört þá er *Magnus Gizorarson* var byscop orþin. at nu er lögskyllt at fasta nætur þer átta er áþr voro eigi lögskylldar. ein er Iolanótt. önnur Páschanótt. þridia fyrir Uppstigningardag. fiórda fyrir Hvítsunnudag. oc midvico nætur fiórar um Lángaföstu. þer er eigi voru áþr lögteknar. Þat var annat nymæli. at iafn nátt skal byggia sifiar oc frændsemi at fimta manni hvartveggia. þar sem hiúscapar ráþum scal ráda. oc scal þar er frændsemi er at fimta manni. giallda ena meiri tíund. Enn þar er frendsemi er at fimta manni. oc setta. scal giallda hundrad álna. Enn þar er at setta manni er hvarttveggia. scal giallda tíu aura þá liggr ecki fegialld á þadan frá. þótt hiúscapar ráþum se ráþit. Þat var fornt lögmál þar er þriggia breþra er med mönnum at frendsemi. at þar scylldi til ómegdar leggia tíu aura. enn nú er þat aftekit.

XLV. CAP.

MISSERIS TAL.

(80) Enn fimti dagr vico scal vera fyrstr i sumri. þadan scal telia þriá mánadr þriátigo nátta oc nætur fiórar

---

* *Duo seqventia Capita add. ER.*

80) *De hoc computo, qvi stylo novo in Islandia recepto mutabatur, observandum est, qvod Perill.* J. Erichsen *in notis ad Arnesens* Islandske Rettergang *monuit, sc.* 1) *diem Veneris pro die Saturni, minus recte hodie haberi primum hie-*

CAP. XLIV.

NOVELLA DE COGNATIONE & CONSANGVINITATE.

Magno Gizuri *episcopo facto hæc novella rogata est, qva jubetur ut noctes octo, antea non observandæ, jejunio posthæc transigantur: Prima harum est nox Natalitiorum; secunda nox Paschatos; tertia ante diem Ascensionis Domini; qvarta ante Dominicam Pentecostes; noctes qvatuor qvæ Dies hebdomadum mediarum, in septuagesima præcedunt, & antea legibus receptæ non fuerunt. Altera fuit novella, qvæ jubet affinitatem & cognationem in eodem utrinqve, qvinto scilicet gradu observari. Ubi matrimonium contrahitur, ita ut in gradu qvinto cognationis sit, decimæ majores solvantur, sed in gradu qvinto & sexto, centum ulnæ offerantur, si vero utraqve pars in gradu sexto conjuncti sunt, decem solvant uncias. In reliqvis gradibus matrimonium ineuntes ab expensis liberi sunt. Juris antiqvi constitutio, juxta qvam consobrinorum pronepotes pauperibus decem donarent uncias, hodie abrogata est.*

CAP. XLV.

COMPUTUS SEMESTRIUM.

Dies *qvinta septimanæ, æstatis prima esto; inde tres menses, singuli triginta noctium, cum qvatuor noctibus ad*

L 3

hiemis; 2) *lectionem errore librarii irrepentem,* dagr scal fyrr coma allz misseris tals enn nótt, *genuinæ, qvæ talis est;* nótt scal fyrr coma allz misseris tals enn dagr, *nox in computandis semestribus die prior esto; oppositam esse, qvod vel J. nostrum probat temporis rationem per noctes semper ineundo.* Conf. *Arnes.* Isl. Retterg. *p.* 75 & 76.

fiórar til midſumars. Enn frá midiu ſumri ſcal þrír mánaþr þriátigo nátta til vetrar. Laugardagr ſcal fyrſtr vera i vetri. enn þadan ſcal vera ſex mánaþr þriátigo nátta til ſumars. enn tío vikor ſcolo vera af ſumri er menn coma til alþíngis. Dagr ſcal fyrr coma allz miſſeris tals enn nótt. Lög öll ſcolo vera uppſögd á þrimor ſumrom. ſcal þá lögſögo madr af hendi bioda lögſöguna. Nýmæli ecki ſcal vera lengr ráþit enn þríu ſumur. oc ſcal at lögbergi it fyrſta ſumar ſuppſcgia á vorþíngum helguþum. edr leiþum. Laus ero öll nymæli ef eigi verþa uppſögd. it þridia hvert ſumar.

XLVI. CAP.

UM LÍKSÖNG.

(a) Ef finz af líke criſtins manz. oc á at ſingia líkſöng allan yfer. ef ſer merki á hvart verit hefir karlmadr eda kona. ſva ſcal (b) ſcipta it ſama ef menn vitu víſt af hvörs líki þat er. er fundit er. þótt egi ſe merki á hvart verit hefir karlmadr eda kona. nema nockot hafi þeſſ verit ádr um hag hans. at fyrer þær ſacir ſcyli egi ſyngia líkſöng yfer líke hans.

XLVII. CAP.

UM KIRKIUGIAFIR. OC MÁLDAGA.

(81) Þar er menn leggia fe til kirkio at biſcopa rádi. oc at erfingia ſátt. þá á þat iamfaſt at vera ſem i lög-

81) Grág. *Tit. de hæred. Cap.* 18.

ad mediam æstatem numerandi sunt; a media æstate tres menses, singuli triginta noctium ad hiemis initium. Hiems incipiat die lavacri unde sunt ad æstatem sex menses, quorum singuli triginta noctibus constent: septimanæ vero æstatis decem præterlapsæ esse debent, ubi comitia adeuntur. Dies in computatione semestrium nocte prior semper esto. Leges omnes tribus æstatibus repetitæ sunto, tum enim Legifer officium alii cedendum offerto. Novella nulla ultra tres annos obligato; talis autem qvælibet prima æstate promulganda est ad rupem jurisdicundi, vel in conventibus vernalibus æstivisve pace publica munitis. Novellæ omnes tertia qvaqve æstate non repetitæ solvuntur.

CAP. XLVI.

DE CANTU FUNEBRI.

Si qvæ hominis christiani reliqviæ inveniantur, tum omnis cantus funebris eis præstetur, si indicia utrum vir, fæminave fuerit, exstent; qvinimo si certo constet, de cujus funere sint reliqviæ inventæ, qvamvis indicia sexus non appareant, nisi status defuncto dum in vivis erat, fuerit talis, ut propter eum cantus funebris mortuo præstari non possit.

CAP. XLVII.

DE BONIS ECCLESIÆ OBLATIS & CONTRACTIBUS CIRCA FUNDOS ECCLESIASTICOS.

Bonorum ecclesiæ, episcoporum auspiciis, hæredumqve consensu oblatorum donatio, tam rata esse debet, ac si in

a) *Add. Sk.* Þat er mællt, *constitutum est.* *ER.* ef finnr, *si inveniatur.* *Omitt. B.* Ef finnz af —— yfir liki hans.
b) *Sk. ER.* skipa.

i lögrettu ſe loſat. oc ero ſlíc vidrlaug er frá er brúgdit. oc er heimting til. Þat er biſcupum loſat þar er þeir gera máldaga i lönd manna. at þeir ſculo egi lyſa láta at lögbergi nema þeir vili. enn i þíngbrecko ſculo þeir láta ſegia til á varþíngi því er þeir heyia. oc hafa vatta vid et næſta var eptir. Byſcupar ſcolo coſt eiga at giöra ſcyrſlor optarr en um ſinn um fader ni manz. ef þeim þickir þeſſ þurfa. oc ſcal ſu ſcyrſla rett er ſidarr er gör.

XLVIII. CAP.

UM VAPNABURD Í KIRKIO.

(a) Egi ſcal madr bera vapn i kirkio ne i bönahús. þat er tider ero at veittar. oc egi ſcal ſetia vapn vid kirkio

a) Þat er mællt i lögum at madr ſkal æi bera vopn i kirkio. ok æi ſetia vid kirkio vegg. oc leggia á kirkio eda kirkiopallu. þá er fyri kirkio eru. ſlík þirmſla er öll á bænahúſum þeim er biſkup loſar tíþer at. enn ef af er brugdit. þá vardar fiörbaugsgard. byſkup á ſök þá ef hann vill ſækia láta. enn ella preſtr ſá er vardveiter *kirkiunna* edr bænahús. bóndi ſá á at þridia *koſti* er *byr* á kirkiubænum. Rett er at ſteſna fimtodag er fiörar vicor ero af ſumri á kirkiobænum. ſækia ſkal ſök þá vid vattord. ef þegar ero vattar til at misþirmt var kirkiunne. ella qvedia til tylptar qvidar goda þeſſ er ſóttr er. enn ef æi veit hver ſá er. þá ſkal qvedia ſinn goda. Enn ef ſiálfr er ſóttr godin þeirre ſök. þá ſcal qvedia ſamþíngisgodan tólftar qvidar. Varnir oc gagnſakir ſkulu æi metaz of þau mál ef rett er höfdut ſökin. Þeir menn er til múnklífa edr biſkupsſtola vilia rádaz á landi her. hverſu mikit fe er þeir gefa med ſer at erfingia loſi. oc rádi þeir ſtadfeſtu ómögum ſínum. þá ſcal æi ripting til þeſſ vera. þó at æi komi búar til þeſſ at vinna eida at. oc þó at adrir verde erfingiar enn þá voru er arfſalit var. *Sk.*

in senatu facta esset, eádemque poená, si non præstetur, vindicanda, eodemque modo, petenda est. Concessum est episcopis, ubi de parte quadam fundi alieni ecclesiæ tribuenda contrahunt, ut hunc contractum ad rupem jurisdicendi nisi velint publicare necesse non habeant; sed in clivo fori vernalis cui subsunt eum publicare debent, testesque, vere, post eum initum, proximo adhibere. Episcopi sæpius, si velint, de parentibus liberorum inqvirere possunt, quod posterius probatur rectum erit.

CAP. XLVIII.

DE ARMORUM GESTATIONE IN ECCLESIIS.

Arma in ecclesias aut oratoria, quæ sacris inserviunt, ferre, aut ad eorum parietes collocare nefas esto:

L 5 *Arma*

a) Legibus cautum est, ne qvis arma in ecclesiam gerat eademve ad parietes earum collocet, imponatve sedilibus foris ad introitum factis, eadem oratoriis, in qvibus sacra peragi episcopus permittit, sanctitas debetur, secus faciens relegationis ab episcopo, si velit, pastoreve, qvi ecclesiam vel oratorium administrat, fundive ecclesiastici incola, actoribus vindicandæ condemnetur. Reus die qvinto septimanæ, qvum qvatuor æstatis hebdomadæ præterlapsæ sunt, ad villam ecclesiasticam citetur. Actio autem testibus, siqvi, dum pax ecclesiæ violata fuit, adfuere, instituenda; cæteroqvin curio, cui paret reus, de testimonio duodecimvirali compelletur. Si vero, qvis ille sit, nesciat actor, â suo curione illud petat: si vero curio ipse reus sit, tum â curione contribuli, duodecim veridici postulentur. Exceptiones, & reconventiones nullæ dantur, si actio principalis legitime instituta sit. Eorum, qvi ad sedes episcopales vel monasteria in hac insula se conferunt, dispositio de bonis, illuc heredum consensu oblatis, qvantacunqve demum sunt, si cognatis, qvos alere tenentur, certas mansiones acqvisiverint, irrevocabilis esto, qvamvis vicini hunc contractum confirmaturi non adsint, aliive heredes, jam sint, qvam qvi tempore alienatæ hereditatis fuerunt.

(b) kirkio vegge. enn þau ero vapn til þess talit. öx oc sverþ. oc spiót. oc svidor. oc bryntröll. Ef madr bregdr af þesso máli. þá ver fiörbaugsgardi. sakar þeirrar adili er sá madr er biscup bydr um. eda prestr sá er tíþer veitir at kirkio. eda bóndi sá er þar byr. Söc þá scal sókia vid vattord ef því komr vid. enn elligar vid tylftarqvid. enn madr er vardr söc þeirri ef hann getr þann qvid. at hann bæri þess (c) örendis vapn til kirkio at smíþa at henni nockot þess er hun þyrfti. Þat er og til varnar ef madr bydr at handsala griþ biscops i þesso máli. oc þau handsöl med er honom þicki tök. þá scal því egi níta. Enn sá á söc þessa er vill. ef engi vill sókia þeirra manna er ádr voro talþir (d) til þess at söc ætti. Þá eina menn scal at kirkio grafa er biscop sá lofar er yfir þeim fiórþungi er. Ef madr förir þess mans lík til kirkio er biscop hefir bannat. oc ver þat fiörbaugsgardi þeim er fördi. oc þeim er vid tekr. oc sva presti ef hann syngr yfir líksaungin. Ef madr byr á kirkiobole. þá scal hann þar hallda húsum. oc gördum. sva at land spilliz egi. Enn ef land spilliz i ábúd hanz. þá scal þat böta kirkio slíko sem búar virda vid bók. Ef madr bötir kirkio land. þá scal búi Guds þauk fyrir hafa. enn egi má hann febötor fyri þad heimta.

XLIX. CAP.

(a) UM TÍDAKAUP PRESTZ.

Eindagi er á tídakaupi presta enn fimta dag viko er siau vikor ero af sumri vid alla þíngonauta. oc liggr vid

b) *Add. Sk.* kirkiubriost. ne vid, *frontem templi, nec ad.*
c) *ER.* uöndis.

Arma vero talia sunt; securis, gladius, hasta, framea & malleus, siqvis secus faciat relegationis condemnetur. Actor istius causæ est mandatarius episcopi, pastorve sacra in ecclesiâ administrans, incolave fundi; causa vero testibus si fieri possit, cæteroqvin duodecim veridicorum testimonio comprobanda est. Exceptio tamen peremtoria reo competit, si veridicis evincat, se arma in ecclesiam gessisse ideo, ut necessariam ei ministraret reparationem. Exceptio præterea est, siqvis causam stipulata manu episcopi arbitrio submittat, seqve declaret tantum præstaturum, qvantum hic decreverit; id enim ei negandum non est. Si actores nuper memorati actioni supersedeant, tum popularis evadit. Ii tantum homines cæmeterio inferantur, qvibus episcopus istius qvadrantis hoc beneficium concedit. Siqvis funus, cui episcopus interdixit, ecclesiæ inferat, uterqve, tam inferens, qvam sepeliendum recipiens, ut & pastor cantum funebrem præstans, relegationi obnoxius est. Qvilibet villam ecclesiasticam incolens ædificia, sepimentaqve conservet, ut fundus non vilescat. Si vero fundus coloni culpâ detrimentum capiat, tunc illud ecclesiæ tanti resarciatur, qvanti viri delegati jurejurando æstimant. Conductor si ecclesiæ fundum melioret, Divinam habeat gratiam, remunerationem pecuniariam vero non exigat.

CAP. XLIX.

DE SALARIO PASTORIS.

T*erminus salarii pastoribus a qvôlibet parochiali solvendi incidit in diem qvintum hebdomadis cum septem æstatis septi-*

d) *Add. ER.* tolt, *habetur. Omitt. id.* til þess at íöc ætti.

a) *Omitt. Sk. totum hocce Caput.*

vid hálf fimta mörk ſex álna aura ef halldit er. oc er at heimili preſtz ſtefnoſtadr um tíþakaup vid alla þíngonauta. Ef menn vinna fleira enn þat ſem lofat er á þeim dögom fimtán (b) er it meira halld er á. þat ver fiörbaugsgardi. oc á ſá ſöc er vill. rett er manni at biarga fe ſíno. oc (c) andvirki. ſem rúmheilact ſe. ef van er at elldr. eda ofvidri. eda vötn. eda ſcridor meidi elligar. (d) Þat ver fiörbaugsgardi ef madr etr fe þat er ſvidda verdr. oc kallat óátan. Af eru tekner útródrar. oc öll veidr fugla. oc fiſka. um löghelgar tíþir. (e) Þar er madr á at giallda tíund ena meiri af fe ſíno. þá ſcal hann virda fe ſitt allt til ſex álna aura. oc giallda jafnfrída aura af ſem þeir er virdir voro. enn þat ero ſex álna aurar. kyr oc ær at þínglagi því ſem þar er í því heradi. Þat er lögeyri ſex álnir vadmáls. edr vararfelldir nyir ſva at þat ſe egi verr undir enn vara. Eyrir gulls fyrir þriu hundrud álna. mörk veginn brennz ſilfrs er jöfn vid eyri gullz. Melrackaſkinn ſex. oc lamba gæror ſex. þat er hvarttveggia lögeyrir.

L. CAP.

HER SEGIR UM SAKIR. OC FIÁRSOKN. OC TÍUNDARHÖLLD FYRRI MANNA.

Nefne ec i þat vætti. at ec em búinn at taca vid tíund þeirri. (a) oc qveda á hver tíund er (b) oc NN. ſkylldi

b) *ER.* hæſto, *maxime feſtos.*

c) *Add. ER.* feſta, *firmare.*

d) *Omitt. ER.* Þat ver —— óátan.

septimanæ præteriere, solutionis autem mora marcis, quarum singulæ unciæ sex ulnis constant, qvatuor cum dimidiâ puniatur. Parochiales vero de solvendi salarii morâ ad domicilium pastoris citentur. Siqvis plura, quam qvæ licita sunt, qvindecim istis diebus, qvi majori sanctitate coluntur, operetur, relegationis, actione populari vindicandæ condemnetur: omnibus tamen rebus & operibus suis, tanqvam dies profestus sit consulere licet, si his ignis, tempestates, inundationes, ruinæve e montibus deciduæ damnum minitentur. Siqvis carnibus animalis suffocati, qvod non vescum habetur, vescatur, relegetur. Diebus festis piscatura omnis & captura avium & piscium abrogata est. Ubi qvis majores decimas de bonis suis solvere debet, bona sua unciis, qvarum singulæ sex ulnis constant, æstimet, unciasqve æstimatis qvalitate æqvales offerat, res autem unciis sex ulnarum æstimandæ, sunt; vaccæ & agnæ juxta pretium vulgare in qvalibet toparchia receptum. Unciam legalem sex ulnæ panni inqvilini efficiunt, vel togæ promercales novæ, bonitate non viliores qvam merces, uncia auri trecentas ulnas valeat, marca argenti defæcati ponderata unciæ auri æqvipollet. Pelles vulpinæ sex, ut & pelles agninæ sex unciam legitimam singulæ faciunt.

CAP. L.

DE ACTIONIBUS, CONDICTIONIBUS & DECIMARUM SOLVENDARUM MORA APUD VETERES.

Testes ideo advoco, qvod paratus sim accipere decimas (simul nominandas,) qvas solvere debet NN. (qvantæqve

e) *Omitt. omn.* Þar er madr —— hvarttveggia lögeyrir.

a) *Omitt. omn.* oc qveda á hver tíund er.

b) *Sk.* er NN.

skylldi giallda. oc qveda á hve (c) mikil er. (d) ek se hann egi her cominn i lögeindaga stad. oc (e) egi þann mann er giallde því hallde upp fyri hann. (f) hefi ec her NN. lögsiáanda til med mer at siá giälld ef bodit væri. nefne ec mer (g) þessa vatta i þat vætti. at ec stefne NN. um þat (h) er hann helldr NN. fyri mer. (i) ec tel hann eiga at verda sekian fyri þat sex mörkom. oc giallda tvennom giölldom (k) þann luta tíundar er ógolldinn er. sva sem búar virda. stefni ec til giallda. oc til útgöngo um fe þat (l) alrsaman álaug oc innstöda. stefni ec honom til þíngs (m) vsque. (n) oc stefni ec lögstefno. stefni ec i lögeindaga stad rettum. Fim búa scal qvedia á þíngi þadan frá er hann stefndi. Sva er mællt i lögom. at madr scal þar giallda alla tíund sina sem hann er i vist um haustit. þá er scipt er tíundum. enn ef þar er engi samqvama i þeim repp sem hann er vistfastr til þess at scipta tíundum manna. þá scal hver giallda þar tíund sem hann er vistfastr um Marteins messo. oc scal sá madr iamnan giallda tíund af feno sem lögrádandi er fiárins.

LI. CAP.

UM SAKARGIFTIR ÞEIRRA. OC LÖGLYSING. *

Nefni ec í þat vætti. at ec lysi söc á hendr NN. at hann hafi halldit þeim fiórdungi tíundar er hann á at giallda.

c) *Sk.* mikit fe, *quanta pecunia.*
d) *Omitt. Sk.* ec se hann egi her —— i lögeindaga stad.
e) *Sk.* se ec egi, *non video.*
f) *Omitt. Sk.* hefi ek her NN. —— giälld ef bodit væri.
g) *Omitt. Sk.* mer þessa vatta.

* *Hoc Caput addit Sk.*

tæque sint, definiendum) quem hic, in loco & termino solutionis legali, neque ipsum, neque ejus mandatarium ad debitum solvendum advenisse video; adest vero NN. testis oculatus legitimus, pecuniam, si numeraretur, inspecturus: hos testes advoco asserturos, me citare NN. ideo quod in morá sit, decimas NN. solvere, eumqve igitur pronuncio sex marcis mulctandum, partemqve nondum solutam duplo ad vicinorum æstimationem præstandam, citatione ad exhibendum sortem atque mulctam, & qvidem peremtoriá, imo legitimá eum in judicium, in loco & termino solutionis legali provoco. Vicinos vero qvinqve ex eo loco, unde citavit, veridicorum instar in foro producat. Leges jubent, ut unusqvisqve decimas ibi solvat, ubi autumno moratur, cum decimæ dividuntur: si vero conventus in tribu ista, ubi commoratur, ad dividendas decimas non celebretur, tunc unusqvisqve suas ibi decimas solvat, ubi festo Martini commoratur. Bonorum legitimus administrator decimas ex iis solvat.

CAP. LI.

DE EORUM ACCUSATIONE & LEGITIMA PROCLAMATIONE.

Vos testes nuncupo asserturos, me causam contra NN. proclamare, quod solvendam decimarum quartam retineat,

h) *Sk.* at hann helldr tíund fyrir NN., *qvod retineat decimas NN.*
i) *Sk.* ek tel hann fekan um þat, *ideo eum reum esse pronuncio.*
k) *Add. Sk.* fiórdungin, *qvartam.*
l) *Omitt. Sk.* alt saman úlög ok imstöda.
m) *Sk.* þess.
n) *Omitt. Sk.* oc stefni ec lögstefno —— þadan frá er hann stefndi.

giallda. tel ec hann ſekian of þat ſex mörkom. oc giallda þann luta er ógolldin er tvennom giölldom ſem búar virda. lyſi ec til dóms. lyſi ec löglyſing. oc ſcal qvedia til heimilisbúa ſim þeſſ er ſóttr er. Giörtæki vardar þriár merkur. Rán oc ſtulldr ſkóggáng. Meiding fiár. ef ſim aura ſkadi er. vardar fiörbaugsgard. kúgylldis ſkadi ſkóggáng. Vodaverk vardar ecki ef bætt er innan fiortán nátta ſem búar virda.

* * *

neat, ex hoc capite eum ſex marcis mulctandum partemqve nondum ſolutam duplo ad æſtimationem virorum delegatorum illi præſtandam eſſe pronuncio; cauſam judicandam, qvinimo legitimè proclamo, vicini vero rei qvinqve, veridicorum inſtar, citandi ſunt. Crimen manus expilatæ tribus marcis expietur. Rapinæ & furta exilio puniantur. Damnum rebus cujusdam illatum, ſi unciis qvinqve æqvipolleat, relegatione, ſi vero qvatuor imperialibus æſtimetur, exilio plectendum eſt. Damnum, ſive culpoſum, ſive caſuale, ſi intra noctes qvatuordecim reſarciatur ſecundum vicinorum æſtimationem, à mulcta immune eſto.

INDEX

INDEX VOCUM
IN
JURE ECCLESIASTICO
OCCURRENTIUM.

A.

(m. *maſculinum*, f. *fœmininum*, n. *neutrum*, ſing. *ſingularis*, pl. *pluralis*, adj. *adjectivum*, v. *verbum*, *vel.*)

A *in loco* præpoſ. cum abl. pag. 2. *at vera á búi* hoſpitio frui 8. *á förnum vegi* in via publica 8. *á þíngi* in foro 4. 2) intra, *á fiórtan nóttum* intra noctes qvatuordecim 36. 3) ad, vel contra cum accuſ. *á hendur at döma* ſententiam in aliqvem ferre ɔ: condemnare, obligare aliqvem judicialiter 38.

A verb. *ec á* 1) poſſideo. 2) dominus ſum. 3) debeo. *ſá er á tutogo aura* qvicunqve viginti uncias poſſidet 14. *enn hann eigi þíngfarar caupi at gegna* qvam qvi tributum comitiale ſolvere debeat 4. *á hann at veita þeim húsrúm* manſionem in domo ſua iis exhibere debet 4. *biſcup á ſöc* actio epiſcopo competit 12. vid Ind. Gunnl. S. Ormst.

Abyrgd f. obligatio perſonalis eventum rei præſtandi 50. ab *á* partic. intenſiva & *borga* perſolvere.

Abyrgiaz v. eventum rei alicujus præſtandam in ſe ſuſcipere 50.

Adili m. primipilus. *adili ſacar* actor cauſæ 66. *adili varnar* reus v. defenſor.

Adr ante, antea 8. *ádr enn* ante qvam.
Af præp. cum abl. ex, de 34. *af fe* de bonis. *af Noregi* ex Norvegia.
Afdalir m. valles remotæ 38. fing. *afdalr.* ex *af* & *dalr* vallis.
Afgángr m. reliqviæ 162. ab *af* & v. *ec geng* eo.
Afhöggva amputare 72. ex *af* & *höggva* cædere.
Afrettr m. pars certa univerfitatis. Dan. *Særlod i Alminding* 5. 10. 20. *Grág.* Tit. de Locatione Conductione Cap. XXXVII. *Jónsb.* ibid. Cap. XLVII. *Þat er áfrettr er tveir menn eiga faman. edr fleiri. hverfo mikit fem hvarr á.* Certa pars univerfitatis vocatur, cujus duo, pluresve funt condomini, qvanqvam alteri proprietas major fit, præ altero: ita enim pars ifta vocatur, qvia limitibus erat determinanda, imo circumfepienda. *Hac. Haconis Guleth. L.* Tit. *Tingbud* Cap. XV. apud Paus T. I. p. 139. â verbo *at retta af* determinare; minus ergo recte â P. V. E. Thorhallefen in Verfione Danica nunqvam non laudanda Codicis Legum *Jónsboc* vertitur per *Alminding* ɔ: univerfitatem. 2) pl. *afrettir* tesqva, hodie dicuntur, qvod & retinui 34. cum pafcua montana proprie ibi intelligantur.
Agiætr adj. bonus, pretiofus 69.
Ala 1) alere 4. 2) parere, generare. â prima perf. *ec el.* præt. *ól* alui cæt.
Alin f. ulna, determinatio tam longitudinis, qvam pretii, fc. 4 folidi, non autem 4½ qvod 88 corrigendum. pl. *álnir* & *álnar* a fing. *áln.*
Alinn adj. n. *alit* natus, alitus 134. pl. *alnir* & *aldir.*
Alldin n. germen 138.
Álög pl. f. 1) mulcta 76. 2) gravamina. Hácon *hafdi álög mikil vid vini* Magnufar. *Hacon* gravaminibus multis amicos *Magni* oppreffit Orkn. S. â fing. *álag* n. â verb. *at leggia á* imponere. gen. pl. *álaga.*

Al-

Blódugr ſangvine madidus 26. f. *blódug*. n. *blódugt* 26. a *blód* ſangvis.

Blóta idolis litare 67. regit accuſ.

Blótſcapr idololatria 76.

Bóandi habitator, ruſticus 80. contr. *bondi* â verbo *ek by* habito.

Bod 1) mandatum, ſenſu jurid. 2) præceptum. 3) convivium 21. 3) invitatio. 5) nuntius.

Bólſtadr m. pl. *bólſtadir* villa 38. *ból* villicatio, manſio. *ſtadr* locus.

Bódfaſta jejunium neceſſarium 122. â *bod* & *faſta*. confr. Kriſtnis. in voce *faſta*.

Bóc fæm. pl. *böcur* liber, ſpecialiter codex ſacer. *at vinna eid at bóc* jurare per librum, qvod fiebat impoſita ſacris bibliis manu. *at virda vid bóc* bona jurejurando cenſere 170. Angl. a book.

Bóndi colonus â me vertitur; ſed diverſo ſenſu â Romanorum, aliarumqve gentium more, cum noſtrates eadem ſemper cum Norvegicis libertate nec auro, nec purpurâ vendendâ uſi ſint. Cæteras ſignificationes vid. apud Gram. *om Angelſachſ. Ord* in voce *Bonde*.

Bónord ſponſalia 117. â *bón* petitio, & *ord* verbum.

Bord n. 1) aſſer. 2) menſa. *at kaſta fyri bord* in mare è navi ejicere 20. conf. Ind. Gunnl. Ormst. in hac voce. Angl. board.

Bót f. 1) reparatio. 2) reſarcitio.

Bönahús n. oratorium 62. a *bón* f. oratio, & *hús* domus.

Böndr adj. rogatus, idem qvod *bedin*, qvaſi contracte pro *bönadr* v. *bænadr*, a *bón* vel *bæn* rogatio.

Böta & *bæta* 1) reparare. 2) reſarcire. *at böta hlid aptr* oſtium ſepimenti claudere 84. 3) ſatisfacere 9.

Bregda movere 10. *at bregda búi* â villicando deſiſtere 142. conf. Ind. Gunnl. Ormst. S. in hac voce.

Brenna

E.

E.

ræ,

F.

Fim

Galldr

Greida

Höfda-

I.

I.

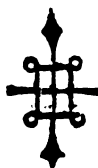
K.

Klyf.

II. *In*

II. *In civilibus:* A) *in negotiis bellicis* a) crux pro vexillo habebatur ut concludi potest ex *Snorrone* in *Olao Sto.* b) In armis, præsertim clipeo pingebatur Ol. Trygg. S. P. I. Cap. 88. Heimskr. in *Sto Olao.* c) Crux cum effigie (*Ruducross*) armorum vices interdum sustinuit *Niála* Cap. CIV. d) Crux eadem in proris navium pro fausto successu, & victoria ponebatur. Ol. Trygg. S. P. II. Cap. XC. XCI.

B) *In negotiis forensibus,* a) per crucem manibus assumtam juramentum præstabatur, pag. 144. b) Concio cruce per territorium missa convocabatur Kristinnr. Gulath. L. Cap. 18. ap. Paus T. I. p. 24.

c) Signum crucis literis subnotabatur, ut observavi in nonnullis tabulis donationum & privilegiis Haconis Magni, Norvegiæ Regis, qvæ in tabul. A. Magnæi asservantur, in his ante hanc figuram *Nos Haqvinus signavimus;* hunc signandi morem crediderim juramenti instar, irrevocabilis & infallibilis effectus ergo adhibitum fuisse, qvod vel literæ Reginæ *Alfrye* evincunt, scribit enim: Ego Alfrye Regina — signo crucis confirmavi †. J. C. Bechm. Synt. Dign. Diss. I. Cap. VI. p. 47. Nulla enim ratio verisimile facit, causam fuisse literarum, qvæ in Norvegia Sec. MCCC & MCCCC, & multis in Anglia retro seculis floruerunt, ignorantiam, cui tamen hujus moris origo asseritur â Mabillon Lib. VI. de re Diplomat. Spelman T. I. Concil. Angl. ubi Witraedus Rex Kentiæ profitetur, se pro ignorantia literarum signum sanctæ crucis propria manu exprimere. d) Cruces pro terminis, nobis ex cespite ponebantur pag. 90. qvemadmodum in Gallia, in hunc finem, in arboribus figebantur ex Præcepto Childeberti I. Franciæ Regis Ao. DXXVIII, apud Du Fresne in

voce

voce Crux. e) Crux in occupationis memoriam apponebatur ab his, qvi rem ſuam eſſe contendebant Landn. P. III. Cap. XX. p. 269. hic mos â G. Prynnæo in Libert. Eccl. Angl. Edvardo I. adſcribitur. f) Sigillis inſculpebatur, cum & ſine effigie.

C) *In vita Communi.* a) Cruces ad vias, & ad tempora diei ſtata indicanda tam ligneæ, qvam lapideæ (*Kroſsvördur* ɔ: metæ crucis inſtar) erigebantur, imo in locis ubi qvis occubuit. b) Cruces in locis â dæmonibus infeſtatis ponebantur Geſt. Sag. Bardi filii, imo loca ad prohibendum malis geniis tranſitum crucis ſigno notabantur, cujus apud Grönlandos ut chriſtianiſmi veteris reliqvias obſervavit D. Cranz Hiſtorie von Grönland B. V. pag. 505. c) Cruces de collo ſupenſæ amuleti inſtar in pectore geſtabantur, nec ita pridem abolevit, & qvis neſcit eas ornamenti inſtar, catenis adhuc aureis, qveis fœminæ collum obducunt, affixas ejusdem originis eſſe. d) Ædes tam ſacræ, qvam privatæ ad formam crucis ſtruebantur, ut hodiedum fit firmitatis ergo. e) Crux, & ejusdem ſignum ad mala averruncanda, & ſananda uſu fuit: α) in vulneribus, & tumoribus, qvæ magicis artibus facta credebantur, ubi vel, tam in hominibus, qvam pecudibus pingebatur, vel inurebatur, vel incidebatur, vel ſaltem nullo apparente ſigno notabatur; β) carinæ, malisqve navium incidebatur, itemqve inſtrumentis aliis qvam plurimis. f) Cruce imaginaria ſignabantur α) ſagittæ, ut eo facilius ſcopum attingerent Ol. Trygg. P. II. Cap. LXXV. p. 264. β) naves piſcatoriæ ante qvam aſcenderentur, cæt. γ) eadem ſe notabant ſacris adſtantes factis precibus, pranſuri, cænaturi, cubitum ituri, expergefacti, in periculis conſtituti *Niála* Cap. CXXXIII. Ol. Trygg. Sag. P. I. Cap. XXCIX. Et hinc g) cibus, potus

Ol.

Ol. Trygg. S. P. I. Cap. XXII. postes, januæ Hist. Eccl. T. II. Lit. C. n. 10. p. 384. h) Mortuorum manus super pectore adinstar crucis olim (ut hodie) componebantur *Niál.* Cap. CXXXIII. Nec mirum, cum insignes pietate viri crucem ejusqve virtutes summis elatas laudibus aliis commendaverint. Verba *Olai Tryggonis* hæc sunt: *Ver skulum jafnan merkea oss Gudi sigrmarki hins helga kross. Þvi ef krossmarkit er gört med traustri trú. su sem er til Guds. er þat hin orruggasta vernd oc hlíf sálar oc líkama. moti öllum óvinum synilegum oc ósynilegum — Þvi þeir eru hræddir vid christna menn. er sitt traust hafa á Gudi oc hans helga krossi. — Þvi eigum ver murgfalldlega at losa Jesum Christum. oc hinn helga kross hans. utan enda.* Nos signo sanctæ crucis victorioso Deo nosmet continuo signemus, signum enim crucis fide factum efficaci, qvæ in Deum est, defensionem, cev munimentum pro anima & corpore tutissimum operatur, contra visibiles inimicos, & invisibiles, qvoniam illi christianos, suum in Deo, & sancta ejus cruce fiduciam collocantes, pertimescunt; unde nos laudare debemus Jesum Christum, & sanctam ejus crucem maximopere, & sine fine. Prudentii Hymno VI. Islandice in metrum versa:

Krossin illu afflíar ɔ: Crux pellit omne crimen
ill mirkur krossin flya. fugiunt crucem tenebræ.

De Staurolatria confr. Hist. Eccl. Isl. T. II. Per. IV. Sect. II. §. 13. p. 363.

Krúna f. 1) rasura sincipitis coronæ instar, unde nomen 72. clero primum propria, deinde laicis. 2) corona. Dan. *Krone.*

Kulldi m. frigus 10. & æqve late alias sumitur ex. gr. pro inimicitia, consiliis nocivis, cæt.

L.

Lík

N.

N.

Ná obtinere asseqvi 6. *at ná háttum* diverti ante tempus, qvo cubitum itur, a prima *ec næ* assequor, præt. *nádi*, Dan. *naaer.*

Nafn n. nomen 10.

Náhvalr m. monodon, monoceros, â *ná* cadaver, & *hvalr* balæna 138.

Nakin c. nudus, n. *nakit* & *nockvit* 24. Dan. *nögen.*

Nám n. 1) apprehensio, 2) studium discendi 56. 3) damnum fundo illatum, item mulcta, resarcitio ob damnum tale, data. â verbo *at nema* apprehendere, occupare, 2) discere 56. 3) demere, a pr. *ec nem*, præt. *ec nam.*

Nátt & *nótt* f. nox, hinc *náttfasta* jejunium nocturnum 108. *náttmessa* sacra nocturna 70. *náttverdr* m. cæna 50.

Naudstaddr ad incitias redactus, in periculo constitutus 82. â *naud* periculum, Germ. Noth, Dan. *Nöd*, & *staddr* constitutus.

Naudsyn f. necessitas 12. *naudsynialausr*, n. *naudsynialauzt* nulla necessitate coactus 10. a *naud* & *syn* visus, a v. *ec se* video.

Naudugr invitus, necessitate coactus 20. â *naud* & *ugr* qvod est nuda terminatio.

Nefna nominare 10. appellare, provocare 46. constituere, *nefna presta í dóm* pastores, qvi sententiam ferant constituere.

Nema verb. vid. *nám.*

Nema adv. nisi 78.

Ner & *nær* propius 28. adv.

Net n. rete 86.

Nidr inferne, deorsum, *at fella nidr* demittere 158.

Níu novem, *níundi* nonus, *nítiandi* decimus nonus, *nítián* novem decem, *níutygir*, *niotío* nonaginta,

O.

Obygd

P.

Q.

R.

Rád-

S.

nem ɔ: jus aliqvem ob læſionem illatam convenien-di amittere per converſationem cum reo 24. prima *ec ſit*, præt. *ſat*.

Skap n. facies, forma determinatio, natura. 2) animus 94. pl. *ſköp* fata. 3) *ſcöp* pudenda, â *ſká* ſecare. Gloſſ. Bapt. hinc

Skaparſi heres legitimus, ut me Perill. *J. E. Colbiörnſen* monuit, conf. *Grág*. Tit. de Heredit. Cap. IV. Weſtgotha L. ibid. Cap. XIX. 2. qvod pag. 2. obſervandum eſt â *ſkap* & *arſi* heres.

Skapthá dicitur ſol haſtæ longitudinem ab horizonte diſtans. â *ſcapt* manubrium, & *hár* altus.

Skepna forma, 2) creatura. vid. Gloſſ. Bapt.

Skilia á definire, determinare. *ſkilia* intelligere, disjungere, ſeparare 12. divortium facere 117. *ſciliaz* ab invicem diſcedere, disjungi 9. *ſciliaz á* diſſentire. prima *ek ſcil*, poſſ. *ſkilz*, præt. *ſkilda* & *ſkildiz*.

Skinn n. corium 92. *ſkinnfelldr* pallium pelliceum 66.

Skinnfelldarſkickia toga pallii inſtar pellicei, vocatur in Orkn. Jarl. S. *Húsfrúin bar ſkinnfelldarſkicku at Jarli*, ɔ: Materfamilias, togam pelliceam Comiti obtulit. De qva ille

Skeck ec her ſkinnfelld hrokkinn
ſcraut er mitt afar lítit.
Qvatio v. induo hic pallium pelliceum rugoſum,
Ornatus eſt mihi valde parvus ɔ: vilis.

Skinnſtackr palliaſtrum pelliceum 66. â *ſkinn* & *ſtackr* tunica, veſtis ſuccila, confine eſt Dan. *ſtakket* ſuccilus, brevis, â verb. *at ſtække* ſuccidere.

Skipa jubere, 2) facere v. conſtituere, 3) in ordinem redigere. prima *ec ſcipa*, præt. *ſkipadi*.

Skipdráttr m. ſubductio navium, â *ſkip* n. navis, Angl. Ship, & *dráttr* tractus, qvod â *draga* trahere, naves enim, finitis autumno itineribus in ſiccum trahebantur 38. *ſkiplagdr* navi impoſitus, â *ſkip* & *leggia*.

Skip-

Tog

U.

V.

Vopna-

Þán-

Þúngr

NOMINA SCRIPTORUM
ABREVIATE CITATORUM.

K. R. G. Jus Ecclesiasticum Legibus Gulathingensibus Magni Legum Reformatoris in Pausiana collectione præfixum.

K. D. B. Gulath. L. idem.

K. R. H. Jus Ecclesiast. Legibus Heidsivensibus præfixum.

Grág. Codex Legum Grágás.

L. I. B. Titulus de Locatione Conductione.

ERRATA.

Pag.	Lin.	
5	18	*pro veredicis lege veridicis*
12	8	*pro* höndam *l.* höndom
14	30	*pro* honn *l.* hún
16	21	*pro* eda þvattdags *l.* eda bída þvattdags
20	19	*pro Kvöldulfr l. Kvolldulfi*
	26	*pro dijicite l. dejicite*
	28	*pro* Svartdæla *l.* Svarfdæla
	36	*pro evincerit l. evicerit*
23	6	*pro notando l. natando*
	13-17	*pro gygantes l. gigantes*
	14	*pro* ólkuna *l.* ölkuna
29	14	*pro appellare l. teſtes appellare*
30	4	*pro* hinn *l.* ſinn
44	7	*pro di-ſcedunt l. dis-cedunt*
	14	*pro* ſal *l.* ſcal
45	6	*pro ſnnt l. ſunt*
46	1	*pro* vardveitar *l.* vardveitir
47	26	*pro illud l. illuc*
	29	*pro contibulis l. contribulibus*
49	15	*pro Campanorum l. campanarum*
51	4	*pro patresfamilis l. patresfamilias*
58	15	*pro editoribus l. editioribus*
60	20	*pro opinior l. epinor*
61	21	*pro confideat l. confidat*
62	36	*pro parochanos l. parochianos*
63	25	*pro conſangvineitas l. conſangvinitas*
65	9	*pro hebdomodæ l. hebdomadæ*
69	2	*pro epiſcopo l. epiſcopus*
72	4	*pro* qveda *l.* qvedia
	30	*pro pergat l. peragat*
	33	*pro Can.* II. *lege Can.* 11.
	35	*pro diſſcerpendos l. discerpendos*
81	28	*pro* giftingor *l.* giftingar
88	17	*pro* klifberar *l.* klyfberar
90	26	*pro* fara í faur ſinni *lege* fara faur ſinni
91	30	*pro ſcutæ l. ſcuticæ*
93	24	*pro comiſſum l. commiſſum*
	27	*pro emenſos l. emenſas*
99	15-16	*pro celebrandæ l. celebrandi*
101	18	*pro hebdomodæ l. hebdomadæ*
109	30	*pro* nætir *l.* natur

ERRATA.

Pag.	Lin.	
111	8	*pro duobus l. duabus*
	12	*pro easdem l. eosdem*
	15	*pro qvas l. qvos*
115	30	*pro Qv. III. & IV. lege Qv. IV.*
124	19	*pro omn. l. omitt.*
126	22	*pro Moguntiacum MXII. l. Monguntinum MXXIII.*
130	31	*pro paperiei l. pauperiei*
131	6	*pro qvatuor temporum jejunii à carnibuc lege: qvatuor temporum, aut jejunii, à carnibus*
	30	*pro pasci l. pascere*
137	25	*pro add. l. add. St.*
140	27	*pro* sextándi *l.* sextánda
147	22	*pro iterum l. iterùm*
148	23	*pro paupereribus l. pauperibus*
151	13	*pro ; l. ,*
	29	*pro & deinde Episcopo l. qvi idem est cum Episcopo*
153	22	*pro eficiunt l. efficiunt*
155	10	*pro exacttor l. exactor*

In Indice, voce *Eyrir*, pro: *eyrir vax* pondus ceræ $\frac{1}{15}$ libræ ponderans lege: *eyrir vàx* cera $\frac{1}{6}$ libræ ponderans, libra enim ceræ sex ulnis ɔ: 24 solid. nostræ monetæ constitit.

Google